

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 3 - 2019

Verdens økologiske krise krever en ny, universell solidaritet!

Seksjon om pave Frans' *Laudato si'* s. 39-51

Katolsk profil: Gunnel Vallquist s. 34

Min menighet: St. Olav domkirke i Oslo s. 56

Klostertanker: søster Hanne-Maria, Tautra kloster s. 72

ENDA EN GANG:

Religion og politikk

Finnes det en katolsk distriktspolitikk? Nepp. Like lite som det finnes en luthersk samferdselspolitikk, en muslimsk fiskeripolitikk eller en buddhistisk industripolitikk.

I det valget vi nettopp har vært gjennom i Norge har antagelig katolikkene fordelt sine stemmer nokså jevnt ut over hele spektret av politiske partier. Ingen kirkelig instans har fortalt dem hvilket parti de bør stemme på, og godt er det. Slik har det ikke vært til alle tider, og er det kanskje heller ikke alle steder i dag. Ewa Siarkiewicz-Bivand forteller i «Signert» i dette nummer av St Olav at i Polen har enkelte geistlige latt seg friste til å anbefale at de troende stemmer på politiske partier som sier de vil beskytte den polske katolisismen. Vi får håpe at dette er de siste krampetrekkninger av en klerikal tenkemåte som forlengst er gått ut på dato. De troende er voksne og ansvarlige velgere, og stemmer fritt etter egen overbevisning og samvittighet.

Betyr dette at kristendom og politikk ikke har noe med hverandre å gjøre? I et sekularisert samfunn som vårt er det nok en utbredt oppfatning at politikk er et område der aktørenes tro eller livsoppfatning er irrelevant. Troen oppfattes som noe privat, henvist til å utfolde seg i de enkeltes lønnekamre.

RIKTIG SÅ ENKELT ER DET VEL IKKE. Kristendommen er sant nok ikke en politisk lære eller ideologi. Det er ikke Kirkens oppgave å ta stilling i alle slags politiske saker der flere løsninger er mulige. Den har ikke noe med å ta standpunkt til bompengesystemer, til hvordan jernbanedrift skal organiseres eller til hvordan barnehager bør være finansiert.

De fleste politiske spørsmål hører hjemme på dette nivået. Det dreier seg om forhold i vår daglige og svært så relative livsverden. I de aller fleste tilfeller berøres knapt vår tro. Men under alle disse sakene som er viktige nok, finnes det spørsmål som har

«Paven konstaterer at kloden er i overhengende fare og at store deler av menneskeheten lever under uverdige forhold.»

store etiske implikasjoner og har drastiske konsekvenser for fellesskapet. Ikke bare for din kommune eller ditt land, men for hele menneskeslekten. Da kan det gå på troen løs. Om menneskets verdighet og skaperverkets fremtid står på spill, har Kirken en selvsagt plikt til å tilkjenne sitt standpunkt og sin holdning, ikke bare for sine egne, men for alle mennesker av god vilje.

DET ER DÈT PAVE FRANS GJØR i sin encyklika *Laudato Si'*. Om omsorgen for vårt felles hjem. Han skriver om miljøkrisen, den sosiale urettferdighet og følgene for vår klodes fremtid.

En hel seksjon i dette nummer av St. Olav er viet dette oppsiktsvekkende pavebrevet som kom i 2015. Det er en uvanlig tekst. Myndig og utfordrende i sitt budskap. Godt informert og klar i sin analyse. Rett på sak i sitt språk. Han er vel den første paven som skriver om karbonkvotering, forurensende gasser, ørkenspredning, transportsystemer og energieffektivitet. Men han retter også søkelyset mot noen

av modernitetens skyggesider: prioriterte gruppers uhemmede ressursbruk, makt-politikers nærsynthet, finansverdens profittjag, en selvsentrert individualisme, konsumpress og overtro på markedets evne til å løse problemer.

Paven konstaterer at kloden er i overhengende fare og at store deler av menneskeheten lever under uverdige forhold. Han forlanger at vi mobiliserer og snur utviklingen, før det er for sent. Og han henvender seg ikke bare til de 1,3 milliarder katolikker verden over, men til alle som ser problemet og kan bidra til å løse det, uansett religion eller livssyn.

KIRKENS PRIMÆRE OPPGAVE er å forkynne evangeliet og forvalte sakramentene. Men i dens selvforståelse ligger også at den skal fremme en kristen holdning til de problemer samtiden står overfor. Lars Roar Langslet, selv politiker og katolikk, skrev for et halvt hundre år siden at kirken må fremholde de kristnes plikt til ansvarsfull handling i evangelisk ånd, også når det gjelder internasjonale konflikter, utviklingslandenes problemer, økonomiske og sosiale ordninger og forvaltning av naturressurser, og han føyde til: « Ofte kan – og bør – Kirken tale med etsende klarhet, vekke samvittighetene og mane til handling. Den skal ikke vise fryktsomhet for de mektige.»

Det er gått fire år siden pave Frans sendte ut sin klartekst om klodens og våre samfunns tilstand. Siden har vi dessverre ikke sett mange tegn på bedring. Budskapet er like presserende.

NILS HEYERDAHL
REDAKTØR

18

De kom og ble:
ekteparet Sekulić
fra Kroatia

Innhold

Min tro: fotballspiller
Ronald Hernández
Side 6

Min menighet: St. Olav
domkirkemenighet, Oslo
Side 56

Katolsk profil:
Gunnel Vallquist
Side 34

- 5** Biskop Berislav har ordet
- 6** Min tro: fotballspiller **Ronald Hernández**
- 10** Norske kirkeskatter: **Anna selvtredje**
- 12** Aktuelt: Arbeidsgruppe skal foreslå tiltak mot seksuelle overgrep
- 14** Caritas: Reisebrev fra Sri Lanka
- 17** Olsokfeiring i bilder
- 18** De kom og ble: **ekteparet Sekulić** fra Kroatia
- 24** Sannhetsserum: Robotene mot barbarene
- 26** Kunst: **Rafaels** *sixtinske Madonna*
- 28** Signert: **Ewa Siarkiewicz-Bivand**
- 29** Aktuelt: Teologer krever reform
- 30** Oktober er ekstraordinær misjonsmåned. Hyrdebrev fra biskop Bernt.
- 32** NEKs sommerleir
- 33** Guds ord: «**Herre, du gransker og kjenner meg.**»
- 34** Katolsk profil: **Gunnel Vallquist**
- 39** Laudato Si': **Tid for grønt skrifte**
- 40** Laudato Si': **sr. Katarina Pajchel O.P.**
- 44** Laudato Si': **Terje Osmundsen**
- 48** Laudato Si': **professor William Lafferty**
- 50** Laudato Si': **Ti måter å leve Laudato si' på**
- 51** Laudato Si': **Jane Skjoldli**
- 52** Reise: **Assisi i Italia**
- 56** Min menighet:
St. Olav domkirkemenighet
- 62** Aktuelt: Norge rundt
- 64** Aktuelt: Verden rundt
- 66** Betragtninger. **Georg Fr. Rieber-Mohn:** Taura Mariakloster
- 69** Spørsmål og svar
- 70** Min søndagsmiddag: Ragù alla bolognese
- 72** Klostartanker. **Søster Hanne-Maria:** Bærbær og andre bær
- 76** Aktuell bok: **Ingrid Brekke** har skrevet bok om Polen
- 80** Aktuell bok: **Olav Hovdelien** om «Ingen spøk: En studie av religion og humor».
- 76** **Hans Fredrik Dahl** om litteratur satt til middelalderen
- 86** Bokomtaler
- 94** Nytt om navn og kalendre
- 98** Utgangspunkt: *En bønn for vår jord* av **pave Frans**

ST. OLAV

Katolsk kirkeblad

Grunnlagt 1889
av Johannes Olaf Fallize.
Hvori opptatt «Klippen»
(Midt-Norge, 1950–78), «Stella
Maris» (Nord-
Norge, 1950–68) og «Broen»
(Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 3–2019, årgang 131
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans
Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000.15.11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

**Signerte artikler står for
forfatterens regning.**

**Dersom intet annet er angitt, er
bildene hentet fra katolsk.no**

**St. Olav kirkeblad redigeres
etter prinsippene i Redaktør-
plakaten og Vær Varsom-pla-
katen.**

**Redaksjonen tar intet ansvar
for ikke-bestilt stoff.**

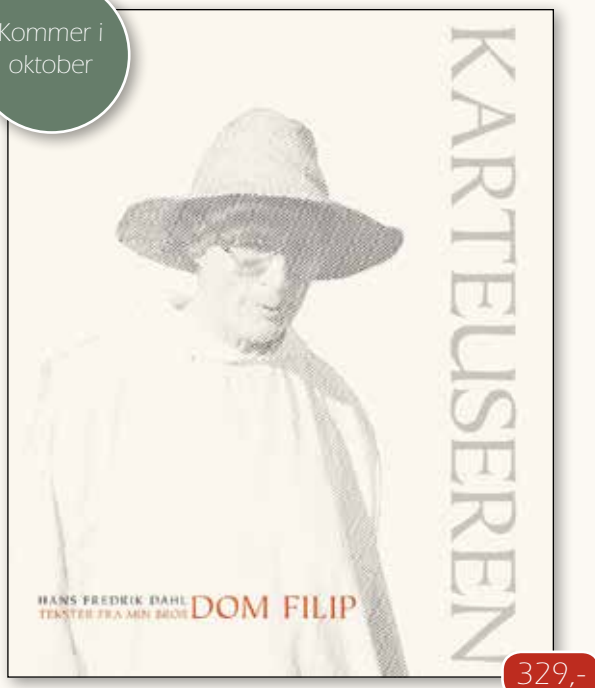
Redaksjonsslutt: 10.09.19

Deadline neste nummer: 15.11.19

Trykk: United press
Opplag: 4000

Forsidefoto: Kristin Svorte

Kommer i
oktober

Hans Fredrik Dahl (red.):

KARTEUSEREN

Tekster fra min bror Dom Filip

Oslogutten Jac (Jacob) Dahl var nylig konvertert til katolisismen da han en dag i 1958 kom hjem til mor og far og fortalte at han ville gå i kloster. Da Dom Filip døde i februar 2018, hadde han levd sitt karteuserliv et snes år i Frankrike og førti år i USA. Hver sommer fikk han besøk av sin yngre bror, Hans Fredrik, og Dom Filip delte da foredrag og andre tekster med sin bror. Disse tekstene danner hoveddelen av denne boken, som innledes av et grundig forord om karteuserne, Kirkens «strengeste» orden.

Boken er vakkert gjennomillustrert med bilder fra karteusisk klosterliv og fra ordenens rike og spennende historie.

Ståle J. Kristiansen | Peder K. Solberg (red.):

SEGL 2019

Katolsk årsskrift for religion og samfunn

OH, FREEDOM!

SEGL 2019 står i frihetens tegn! Under overskriften OH, FREEDOM! presenteres en mengde både lett tilgjengelige og mer dyptpløyende artikler om årets hovedtema frihet – blant annet i et åndelig, historisk, samfunnsmessig, kulturelt og psykologisk perspektiv. Årets SEGL-essay er skrevet av **Kaj Skagen** og bærer tittelen «Privatmennesket som tabu – et forfattersynspunkt på den selvbiografiske fiksjonslitteraturen». **Jon Fosse** bidrar med et ikke tidligere publisert dikt, **Erik Varden** OCSO skriver om friheten og det kristne gudsbilde, **Trond Berg Eriksen** presenterer frihetsideen i et historisk-kulturelt perspektiv, og p. **Bernard Cervellera**, sjefsredaktør i det velrennomerte katolske nyhetsbyrået AsiaNews og kinaekspert, har latt seg eksklusivt intervju om trosfrihetens kår i landet. Dessuten hyller musikkprofessor **Øivind Varkøy** den nylig avdøde artisten, låtskriveren og poeten **Anne Grete Preus**. Årets SEGL-kunstner er **Marianne Bratteli**, som samtaler med **Olav Egil Aune**. Vi tegner videre et dyptgående portrett av **Dorothy Day**, journalisten, den politiske aktivisten og katolske konvertitten som i 1930-årenes USA etablerte den inn flytelsesrike Catho-lic Worker-bevegelsen.

Kommer i
november

Vår Kirke er en liten flokk!

Kjære troende, søndag den 11. august i år hørte vi disse Jesu ord: «Vær ikke redd, du lille flokk! For deres Far har i sin nåde villet gi dere sitt rike» (Luk 12,32). Og videre: «Vær rede, stå fullt påkledd og med lampene tent – lik folk som venter sin herre hjem fra bryllupsfest, klar til å lukke opp så snart han kommer og banker på. Lykkelige de tjenere som Herren finner våkne når han kommer!» (Luk 12,35–37a).

DEN LILLE FLOKKEN den gang var disippelflokken og de som ellers var kommet til tro på Jesus og fulgte ham. Men uttrykket «den lille flokken» gir også en antydning til vår Kirke, som trygt kan ta dette ordet til seg. Ordet «lille» går først og fremst på omfanget, men det betegner også den lave statusen vi har i verden. Flokken skal leve for riket i denne verden og utbre rikets velsignelser og prinsipper. Det var sikkert en mening med at Jesus kaller oss en liten flokk, ikke for at vi skulle betrakte oss selv som små og ubetydelige i Guds øyne, men for at vi ikke skulle regne med å bli aktet for noe i denne verden.

En av våre prester fra OKB skrev i desember 2016: «Etter mine anslag, antar jeg at det neppe kan være så meget mer enn 35 000 [katolikker] vi har kontakt med i en eller annen form til enhver tid, det være seg messebesøk eller annet».

JESUS LA STOR VEKT på at de som trodde på ham, den lille flokken, holdt seg rede til hans annet komme. Folk som venter, oppfører seg ikke likegyldig. De inntar en viss holdning. Vi skal

vente som en bonde venter på høsten. Han arbeider mens han har anledning til det, så ikke høsten skal komme som en dom over livet hans. Er han lat i vårtiden, gir det seg utslag om høsten.

Vi skal vente som en venn venter på en venn. Man vil ikke at huset skal være i villeste uorden når det kommer gjester. Man innstiller seg på at de skal komme og at de skal trives når de kommer.

Vi skal vente som en brud venter på sin brudgom. Kjærligheten gjør at hun ser fram til dagen da han skal komme. Dette skal også prege Jesu brudesjeler.

Ingen har rett til å være lat i Guds rike, heller ikke å leve for seg selv.

+ Berislav Grčić

BISKOP BERISLAV GRČIĆ

– Gud er med oss alle, uansett hvor vi er

For fotballklubben Stabæks stjernespiller Ronald Hernández (21) er tro og bønn sentrale deler av livet. – Jeg har alltid bedt til Gud om at han må gi meg styrke på veien til å bli en god fotballspiller.

TEKST: KATHRINE LÅVER FOTO: KATOLSK.NO

Ronald Hernández vokste opp i delstaten Barinas, vest i Venezuela. Han ble født inn i en familie hvor fotball var den største fritidsaktiviteten. Fra barnsben av har han alltid lekt med en ball. Var ikke en ball tilgjengelig, sparket han borti en stein, eller en annen leke.

FOTBALL I BLODET

– Jeg er på en måte født med fotball i blodet, sier Ronald Hernández.

Med årene ble leken seriøs for Ronald. I dag spiller han fotball på toppnivå, både for landslaget til Venezuela og for Stabæk fotballklubb her hjemme i Norge. Nylig møtte han en av verdens beste fotballspillere til kamp ute på gressmatten, argentinske Lionel Messi.

Ronald er dessuten et forbilde for mange unge i hjemlandet, Venezuela, et land som i dag er i dyp humanitær og økonomisk krise grunnet totalt ustabile politiske forhold.

Ronald møter til intervjuet i Akersveien i Oslo sammen med sin kjæreste, Krisvany, og deres skjønne, lille datter, Adeline. Han forteller om sitt trosliv.

– Som for så mange andre, begynte mitt trosliv ved dåpen. Far var pådriver for at troen skulle få sin plass i oppveksten. Han tok meg med til kirken for at vi skulle feire messen sammen. Han og jeg ba kveldsbønn sammen, forteller Ronald.

Nå er han selv far til Adeline på ett år og fire måneder. Hun ble døpt i fjor i St. Josephs kirke i Oslo.

– Vi går så ofte vi kan til den spanske

messen som feires i St. Joseph. Det er ikke alltid like lett for meg å dra til kirken på grunn av at vi reiser mye for å spille kamper, eller på grunn av trening. Allikevel kan jeg se en video på telefonen fra en messe eller av en prest, slik at jeg prøver å holde en god balanse mellom tro og hverdagsliv, sier Ronald, mens datteren drar ham i benet og vil opp på fanget. Han løfter henne opp.

TILLIT TIL GUD

– Hva betyr troen for deg i dagliglivet?

– Tro er for meg å tro på det vi ikke ser. Det er viktig alltid å ha tid og tillit til Gud.

– Har troen hjulpet deg på din vei til å bli profesjonell fotballspiller?

– Ja, selvfølgelig. Jeg har alltid bedt til Gud om at Han må gi meg styrke på veien til å bli en god fotballspiller. Bibelen og et fotografi av familien er fast inventar i garderobeskapet under enhver kamp. Før kampen tar jeg Bibelen frem og ber for alle spillerne. Ber for at ingen blir skadet, eller at noe galt skjer. Vi kan tape eller vinne en kamp, men det viktigste er at ingen blir skadet. Dette gjør at jeg husker hvor jeg kommer fra. Det minner meg om grunnen til at jeg spiller fotball, og at Gud er med oss alle uansett hvor vi er.

FORANDRING

– Du og Krisvany kom til Norge i august 2017. Hvordan opplevde dere det?

– Det var første gang vi var i Europa. Vi kjente ikke kulturen, språket eller klimaet, så det var en stor forandring. Jeg har alltid hatt troen på at Gud er med oss og alt vil gå bra. Med riktig innstilling kan man tilpasse seg nesten hva som helst.

«Jeg har alltid bedt
til Gud om at Han
må gi meg styrke på
veien til å bli en god
fotballspiller.»

BØNN: Bibelen og et fotografi av familien er fast inventar i Ronalds garderobeskap under enhver kamp. – Før kampen tar jeg Bibelen frem og ber for alle spillerne. Ber for at ingen blir skadet, eller at noe galt skjer.

– Men det er jo en del forskjeller, også, skyter Krisvany inn.

– Det er veldig rart å sitte på t-banen her i Norge uten å høre at alle skravler med hverandre. I Venezuela snakker man med alle, om man kjenner dem eller ikke. Det er også veldig vanlig å bli invitert hjem til folk.

– Ja, her i Norge er dere litt mer organisert, ved at man avtaler tidspunkt og sted for å møtes på forhånd, sier Ronald.

– I Venezuela tar man ting mer på sparket.

OVERRASKET

Ronald og familien går ofte til messe. De hadde ikke forventet at det feires messe på spansk i Norge.

– Det første møtet med Kirken i Norge var veldig fint. Mange på fotballaget fortalte meg at nordmenn ikke var så troende. Derfor ble jeg veldig overrasket da jeg fikk vite at det er en katolsk kirke her. Men det tok litt tid før jeg fant det ut. Vi ble kjent med en jente som heter Ari fra Venezuela, og mannen hennes, Henrik, som jobbet for Kirken. Takket være dem fikk vi vite hvor kirken var, og at det feires messe på spansk.

– Er det store forskjeller på kirken her i Norge sammenlignet med Venezuela?

– Egentlig ikke. Det som er annerledes er miljøet og folkene som går til messe. I Venezuela kjenner alle som går i kirken hverandre veldig godt. Her kjenner vi ikke så mange ennå. Kirken virker også mer organisert her, som for eksempel ved at det benyttes projektor til salmeteksten, sier Ronald.

Vi snakker med Ronald om krisen i

Venezuela som vi har lest mye om i avisene den siste tiden, og de påkjenninger folket i landet utsettes for.

– Krisen påvirker alt og alle, påpeker Ronald. – Men Kirken sier at vi må holde på troen. Nå er det vanskelige tider, men de vil ta slutt. Det vil komme en tid hvor alt blir bedre. Jeg var i Venezuela for ikke så lenge siden, og ble positivt overrasket fordi det virker som om forholdene har bedret seg litt. Det er fortsatt ting som ikke har endret seg, som for eksempel prisene. Takket være Gud har jeg mulighet til å hjelpe familien min.

FOTBALL ER FLOTT

Adeline vil ned fra fanget. Døren har glidd opp, og som en pil skyter hun ut for å løpe i gangen. Mor løper etter.

Vi spør Ronald om hans kommentar til pave Frans utsagn om at «fotball er bra». Paven sa det til ungdommen under et møte arrangert av den italienske sportsavisen *La Gazzetta dello Sport* og fotballorganisasjonen Italian Gamer Federation of Soccer tidligere i år.

– Jeg er enig, fotball er flott fordi så mange mennesker er engasjert i sporten. Det er 22 spillere på banen som kjemper om én fotball, og da må man på hvert lag arbeide sammen og tenke fellesskap. Når mange er tilstede og ser på kampen, vil man gjerne prestere mer, og det gir meg motivasjon.

– «Husk at etter kampen og spillet venter et liv», sa paven videre under fotballmøtet med ungdommen. Hva er dine planer for fremtiden etter fotballkarrieren?

– Det er noe jeg snakker endel med Krisvany om. Kanskje vil jeg bli trener, eller fortsette å studere. Jeg tenker at vi finner det ut når den tid kommer.

BESØK FEIRES MED MESSE

– Hva synes familien din i Venezuela om at dere bor her i Norge?

– Det er langt unna, men de vet at vi har det bra her i Norge. Hver gang vi kommer på besøk, organiserer faren min en egen messe i den lokale kirken for å takke Gud. Vi er fra en liten by kalt Corozo, hvor alle kjenner alle. Vi samles i kirken, og etter messen er det kake og godteri til barna.

– Hva er det mest minneverdige øyeblikket hittil i din karriere?

– Det må være da jeg spilte i Verdenscupen i Sør-Korea. Vi kom på andreplass etter England. I år spilte jeg mot verdenskjente spillere som Messi i Copa Americana, en cup for de amerikanske landene. Det var også veldig stort.

UVISS FREMTID

– Hvilke fotballspillere ser du opp til?

– Da jeg var liten, var det selvfølgelig Ronaldinho. I dag vil jeg si Dani Alves. Han har en litt annerledes stil og jeg liker godt hvordan han spiller.

Vi hører plutselig hylende latter fra gangen utenfor rommet vi sitter i. Adeline har fått se en fotball! Ansiktet hennes lyser opp ved synet av ballen. Hun vet akkurat hva hun skal gjøre, og sparker ballen. Det blir en fulltreffer. Ballen suser nedover gangen.

– Kommer dere til å bli boende i Norge?

– Jeg har kontrakt med Stabæk Fotball ut 2021, men man vet jo aldri i fotballverdenen. Det kan alltid komme et annet lag som vil ha deg, og da må man flytte på seg. •

OFTE I KIRKEN: Ronald, Krisvany og Adeline går ofte til messe. De hadde ikke forventet messe på spansk i Norge. – Det første møtet med Kirken i Norge var veldig fint, sier de.

A man in a white t-shirt and grey pants stands on a grassy field, reaching up with his hands to catch a soccer ball. A young child in a white t-shirt and light-colored pants stands next to him, also reaching up. The background is a large, textured concrete wall. A soccer ball is suspended in the air between them. To the right, a large, white, wireframe soccer goal is mounted on the wall. The scene is brightly lit, casting shadows on the wall and ground.

«Det er 22 spillere på banen som kjemper om én fotball, og da må man på hvert lag arbeide sammen og tenke fellesskap.»

Tre generasjoner – eller Anna selvtredje

Feiringen av Jomfru Marias fødsel finner sted hvert år den 8. september. I den sammenheng er det naturlig å la tankene vandre til Marias mor og far.

TEKST: **HEGE SEJNÆS EILERTSEN, SENIORRÅDGIVER HOS RIKSANTIKVAREN**
FOTO: **KIRSTEN HELGELAND, KULTURHISTORISK MUSEUM**

Marias foreldre omtales ikke i Bibelen, men de kalles tradisjonelt for Anna og Joakim. I følge Jakobs Protoevangelium, et apokryft skrift fra rundt år 165, giftet Anna og Joakim seg unge, men ekteskapet var i mange år ufruktbart. Dette var både en skam og et savn for Anna og Joakim. En gang Joakim skulle bære frem offeret i tempelet, nektet ypperstepresten å ta imot det, da Guds velsignelse ikke hvilte over ham. I fortvilelse dro så Joakim ut i ørkenen for å faste og be i 40 dager mens Maria ba under et laurbærtre.

De ønsket seg barn så sterkt at de lovet Gud at om han bønnhørte dem, skulle de gi barnet til tempelet for å tjene Ham. Engler viste seg for begge og forkynte at de skulle få en datter ved navn Maria som ville bli æret i hele verden. Begge skyndte seg så til *Den gylne Port* i Jerusalem. Anna ble med barn, og da Maria var tre år, ble hun i følge legenden ført til tempelet og bodde deretter i et rom i nærheten for å tjene Herren. Marias tempelgang feires den 21. november hvert år.

HELLIGE ANNA

Til tross for at Maria formodentlig ikke vokste opp hjemme hos sine foreldre, får Anna æren for hennes moralske oppfostring. I øst oppsto det en kult rundt henne allerede på 300-tallet. Denne spredte seg vestover med korsfarerne og vedvarte helt til 1500-tallet.

I Norge var Hellige Anna en viktig helgen frem til reformasjonen. Både kvinner og menn vendte seg mot henne for klokskap

og hjelp i hverdagslige utfordringer. Anna ble sett på som et forbilde for alle mødre og bestemødre, og Anna og Joakim ble også populære fordi de ble fremholdt som modeller for et kristent ekteskap.

ANNA SELVTREDJE

Skulpturen vi her ser, er utstilt på Historisk museum i Oslo og det er ikke kjent hvilken kirke den tidligere har stått i. Det antas imidlertid at den har vært innlemmet i et sidealter, da den er uthult på baksiden og dermed ikke er helt tredimensjonal.

Opprinnelig var den strålende vakker, med bladgull og fargelegging i blått, rødt og grønt. Den er skåret ut av én trestamme i eik, og er antagelig produsert i Nord-Tyskland i første halvdel av 1500-tallet.

Anna og Maria sitter ved siden av hverandre, og Maria har Jesusbarnet på fanget. Anna lener seg litt til den ene siden mens Maria lener seg i motsatt retning. Dette levendegjør figurene og gir skulpturen en viss dynamikk, men det er mulig at komposisjonen simpelthen er et resultat av forgreininger i trestammen. Anna er spesielt realistisk fremstilt, og detaljeringen i både Marias og Annas trekk og bekledding er vakkert og naturtro utført. Jesusbarnet derimot, er noe stiv og stilistisk i forhold til de to kvinnene, og proporsjonene litt klumsete.

St Anna fremstår her som en ydmyk og klok gammel kvinne. Hun ble ofte fremstilt sammen med Joakim, men motivet med Jomfru Maria og Jesusbarnet var populært i sen-middelalderen og renessansen. Både Leonardo da Vinci og Michelangelo har malt motivet. Kristus er plassert i en

gruppering av tre generasjoner som knytter ham tettere opp mot hans menneskelige slektskap.

TÅREKANALER

Ofte blir Anna – som her – fremstilt med en bok som representerer hennes visdom og gode oppfostring av Maria. I noen tilfeller ble også Annas mor, den hellige Emerentia, inkludert i disse gruppefremstillingene. Det var heller ikke uvanlig at Anna, som her, har en konkret funksjon: den gråtende Anna. En vann- og oljeblanding ble helt opp i et magasin i hodet. Fra denne uthulingen lagde kunstneren tynne kanaler som førte ut i de forseggjorte øyekrokene, og hit rant «tårene» og videre nedover kinnene. Det er til og med lagt inn en liten blokkering i høyre tårekanal som gjør at tårene fra begge øynene renner i samme tempo. Synet av tårene var ment å utløse sterke følelser og en oppmuntring til kommunikasjon til sympati og kommunikasjon med Anna.

Siden Anna ikke er nevnt i bibelske tekster, er hun ikke en del av den lutherske liturgien. Basert på det lave antallet gjenværende skulpturer av henne, spesielt av den gråtende Anna, spekuleres det i at Anna-kulten ble spesielt angrepet av protestantene. Om ikke skulpturene ble destruert, kan det ofte se ut som de ble skadet med hensikt. I dette tilfellet har neser og hender blitt fjernet, og Anna har mistet sin evne til å gråte gjennom at magasinet i hodet som holdt væsken har en lekkasje. Uten disse egenskapene kan ikke Anna lenger vekke sympati og medfølelse og har dermed mistet sin makt og appell. •

**NORSKE
KIRKESKATTER**

er et samarbeid mellom
Riksantikvaren og
St. Olav kirkeblad

VISDOM OG MORAL: Hellige Anna blir
ofte fremstilt med en bok som symboliserer
hennes visdom og høye moral.

FAKTA

- Marias mor, hellige Anna, ble i sen-middelalderen ofte fremstilt sammen med Jomfru Maria og Jesusbarnet. Denne fremstillingen kalles Anna selvdritt, eller Anna selvtredje.
- Denne skulpturen av Anna, Maria og Jesusbarnet har trolig tidligere stått i et sidealter, men kirken er ukjent.
- Skulpturen er skåret ut av ett trestykke.

SEKSUELLE OVERGREP:

Arbeidsgruppe skal foreslå forebyggende tiltak

Oslo katolske bispedømmes Fagetiske råd (FER) ble opprettet i 2003 for å behandle mistanker/anklager om seksuelle overgrep begått av kirkelige medarbeidere.

– FER er først og fremst et konfliktløsningsorgan, men tar også egne initiativ, sier FERs leder, Georg Fredrik Rieber-Mohn. I dette intervjuet forteller han om FERs arbeid.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN** OG **HANS ROSSINÉ**
FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Med seg i FER har Rieber-Mohn Liv Marit Meyer Petersen, Huan Nguyen og Sindre-Jacob Bostad. Fagetisk råd møtes minst to ganger i året.

– Etter vedtektene skal FER ha minst ett møte hvert halvår, ganske uavhengig av om det foreligger en konkret sak til behandling. Rådet består av undertegnede som leder og tre andre medlemmer. På møtene deltar også biskopen, i den utstrekning han finner tid og anledning til det. Dersom vi har fått innmeldt en sak som gir mistanke om en seksuell krenkelse, vil rådet konsentrere all oppmerksomhet om denne saken helt til den er løst. Vanlig prosedyre vil være å ha separate samtaler med den angivelig krenkede og den mistenkte. Vanligvis vil to av rådets medlemmer delta i samtalen. Unntaksvis kan det også være aktuelt å snakke med personer som står offer eller mistenkte nær, forteller Rieber-Mohn.

TRE-FIRE SAKER DE SISTE ÅRENE

– *Hvor mange saker har dere behandlet de siste tre årene?*

– Det er heldigvis få saker, tre til fire, tør jeg anslå. Når svaret er litt upresist, skyldes det at noen innmeldte saker ikke er egnet til behandling, for eksempel fordi anklagene er altfor vage og usikre. I

så fall kan en telefonsamtale være nok til å henlegge saken

De få sakene som har ledet til en grundigere saksbehandling, har gjerne ført til at den aktuelle prest er blitt forflyttet, enten ut av landet eller til et annet sogn. I så fall er det særlig viktig at hans nye foresatte biskop blir fullt orientert om hvorfor forflytningen skjer, slik at det kan tas nødvendige forholdsregler.

Jeg understreker imidlertid at ingen av de få sakene vi har avgjort, dreier seg om overgrep mot mindreårige. De har heller ikke hatt en slik alvorlig karakter at FER har funnet grunn til å anmelde dem til politiet. Det har altså ikke vært mistanke om straffbare forhold. Det er også viktig å få frem at både offer og gjerningsperson blir tilbudt råd, veiledning og eventuelt behandling hos fagkyndig lege eller psykolog. Sjelesorg fra kirkens side er naturligvis alltid et stående tilbud, utdyper Rieber Mohn.

GOD BEREDSKAP?

– *Har vi i Kirken i Norge god beredskap og gode rutiner for å hindre overgrep?*

– Dette er et litt vanskelig punkt. I og med at vi har så få saker, og ingen overgrep mot mindreårige de siste årene, er det fristende å si at beredskapen er god. I alle fall har

den offentlige omtalen av til dels grufulle overgrepssaker internasjonalt, men også noen alvorlige i Norge, medført en langt større årvåkenhet og oppmerksomhet om den risiko som alltid vil være til stede i mer lukkede miljøer. Her vil jeg tilføye at FER nettopp har tatt initiativ til å oppnevne en intern arbeidsgruppe som skal komme med forslag til forebyggende tiltak i vårt bispedømme.

TA KONTAKT

– *Hva gjør man om man selv mener seg utsatt for overgrep eller mistenker at andre er utsatt for det?*

– Det beste råd jeg kan gi, er å underrette Fagetisk råd, eventuelt biskopen, som vil oversende saken til rådet.

– *Hvordan skal man forholde seg til en som forteller om overgrep?*

– Kort og godt: Råde vedkommende til å henvende seg til Fagetisk råd eller til biskopen og fortelle det han eller hun måtte ha å anføre.

OFRE FØLGES OPP

– *Hvordan tar Kirken i Norge vare på et overgrepsoffer etter at overgrepspersonen er dømt i rettsapparatet?*

– Vi har ikke i Fagetisk råd opplevd

«Vi må alle ha et vaksomt blikk og følge med på det som skjer i våre menigheter.»

FÅ SAKER: Fagetisk råd i Oslo katolske bispedømme, FER, har hatt få saker til behandling de siste årene, forteller FERs leder, Georg Fredrik Rieber-Mohn.

domfellelser av overgripere. Men i andre saker, hvor forholdet ikke er så alvorlig at det er anmeldt til politiet, er offeret blitt tilbudt behandling hos klinisk psykolog eller andre fagfolk, på Kirkens regning. Det forekommer at offeret ikke ønsker slik behandling. Uansett får naturligvis offeret tilbud om sjelesørgeriske samtaler.

– Hvilke konkrete tiltak vil du anbefale menighetene å iverksette for å forebygge overgrep?

– Les Kirkens Beredskapsplan nøye.

TIDLIGERE FORTIELSESKULTUR

I sitt forord til Kirkens Beredskapsplan for seksuelle overgrep skriver biskop Eidsvig: «Kirken skal være et trygt sted for alle.» Hvordan mener leder av FER at vi alle kan bidra til at dette blir en realitet?

– Nå vil jeg understreke at Kirken i dag er et trygt sted å være. Jeg tror alle norske

katolikker opplever det slik. Og vi skiller oss neppe mye fra andre lands katolske menigheter på dette punkt. Mange av de overgrepssakene som er avdekket i en rekke land, er gamle. Ja, de fleste er det, og mange av overgriperne er døde eller svært gamle.

Vi må alle ha et vaksomt blikk og følge med på det som skjer i våre menigheter. Det er alle tjent med. Vi må tro at alle disse gruoppvekkende avsløringene fører frem mot en bedre tid for Kirken. Det er en renselse som nå pågår. Den kan virke brutal, og vi må tåle at vår kirkes omdømme er på et lavmål. Men jeg er optimist. Gud har en plan også med dette. Vi får en fornyelse, sier Rieber-Mohn.

KONFLIKTLØSINGSORGAN

Han påpeker at FER på sett og vis kan sammenlignes med domstoler i det sivile samfunn.

– FER er ikke først og fremst et offensivt organ som skal prioritere tiltak. FER er et konfliktløsningsorgan som skal behandle de saker eller bekymringer som innmeldes med mistanke om mulige seksuelle krenkninger fra kirkelige medarbeideres side.

Slik sett kan vi sammenlignes med domstoler i det sivile samfunn. En viktig forskjell er at FER også har ansvaret for oppfølgingen av de personer som har vært involvert i konflikten - både offer og gjerningsperson. Dessuten hender det at vi tar initiativ til forbedringer av innsatsen – jeg har allerede nevnt vårt initiativ til å få utredet hva Kirken kan gjøre for å forebygge overgrep, sier FERs leder, Georg Fredrik Rieber-Mohn. •

LES PLANEN PÅ NETT:

katolsk.no/organisasjon/okb/regler/bp/beredskapsplan2013

ARON
HALFEN
Programansvarlig
for Caritas Norge

Reisebrev fra SRI LANKA

Som programansvarlig for Caritas Norge reiser jeg på årlige prosjektbesøk til Sri Lanka – paradisoya – som den ofte blir kalt. Det har alltid vært fine besøk som har gitt mer innsikt, på godt og vondt etter en 30 år lang borgerkrig. Besøkene har også vært viktige for vårt økende engasjement for matsikkerhet og religiøs forsoning.

Det er en spent og vanskelig tid på Sri Lanka nå. Rett etter mitt forrige besøk i oktober 2018, utviklet det seg en alvorlig konstitusjonell krise da presidenten prøvde å sparke statsministeren som har flertallet av de folkevalgte bak seg. Besøket nå i august kom i etterkant av påsketerrorer, hvor tre kirker og flere hoteller ble angrepet. Mye av grunnen til at dette angrepet ikke ble avverget, var konflikten mellom presidenten og statsministeren.

Biskopen i Colombo har kritisert myndighetene for deres unnskyldighet og fremstått som en forsonende lederfigur. Men med et kommende presidentvalg i desember, er det sterke krefter som ønsker å spille på konstruerte religiøse og etniske motsetninger mellom det singalesiske flertallet og de største minoritetsgruppene bestående av tamiler og muslimer.

Det politiske bakteppet preger situasjonen rundt omkring i landet. At det igjen er satt opp mange veikontroller og militærposter vekker dårlige minner fra borgerkrigen, spesielt i de krigsrammede områdene i nord og øst. Den tamilske befolkningen her opplever at de blir systematisk

diskriminert av myndighetene. De siste årene er muslimer også blitt stigmatisert.

I etterkant av terrorangrepet har deres butikker blitt boikottet i mange områder. På min rundreise fra Jaffna i nord til Hambantota i sør, fikk jeg høre sterke livshistorier om tap og sorg, men også om motstand og kraft til å gjenreise familier og lokalsamfunn.

ET BLAFF AV GLEDELIG GJENSYN

Den første delen av min reise går nordover forbi Kandy og til Jaffna. Jeg reiser sammen med en norsk delegasjon med representanter fra både den katolske og lutherske kirken, og fra diasporaen i Norge. Formålet med reisen er å styrke det økumeniske fredsarbeidet på Sri Lanka og vise solidaritet etter terrorer.

Dette budskapet blir tatt godt imot av dem vi møter til dialog om vanskelige temaer knyttet til forsoning etter borgerkrigen og terrorer. Den gode stemningen innad i delegasjonen deles av vårt vertskap og smitter over på dem vi møter. Det er mange i delegasjonen som opplever et gledelig gjensyn med mennesker og steder som betyr mye. Når vi kjører over broen mot Jaffna mens kveldssolen speiler seg

i lagunen, med fiskere i et gyllent skjær, virker alt så idyllisk.

Møtet med veisperringene rundt Jaffna er imidlertid ikke et gledelig gjensyn, og bringer oss tilbake til den harde virkeligheten mange lever under her. Vi møter flere grupper som kan fortelle om den systematiske diskrimineringen av tamiler, som ikke får lån, jobb eller kan gjøre seg forstått i møte med lokale myndigheter som ikke snakker deres språk, slik loven krever.

Det er allikevel inspirerende å møte folk som står i kampen og finner løsninger; ungdom som utdannes og organiseres for å bidra i sine lokalsamfunn, og interreligiøse fora som møtes for å forebygge konflikter lokalt. Det er fint å se den tilliten Caritas har i lokalsamfunn gjennom dette arbeidet.

Vi besøker også en førskole hvor barna under fem år gir oss en danseoppvisning, før de stolt vanner plantene i skolehagen, som er en del av et program for å sikre dem næringsrik mat. Alt dette gir håp om en bedre fremtid for en hardt prøvet befolkning.

Den siste kvelden i Jaffna får vi en unik opplevelse. Et nattbad under stjernehimelen og fullmånen som kommer til syne.

DANS: Vi besøker en førskole hvor barna under fem år gir oss en flott danseoppvisning.

HÅP OM EN BEDRE FREMTID: Et av barna vanner plantene i skolehagen, som er en del av et program for å sikre dem næringsrik mat. Alt dette gir håp om en bedre fremtid for en hardt prøvet befolkning.

NAVN PÅ TERROROFRE: Etter gudstjenesten i St. Theresa-kirken i Colombo. Det var sterkt å se navnene til alle som ble drept i kirkene under påsketerroren. Her p. Mahendra Gunatilleke sammen med biskop Bernt Eidsvig og biskop Kari Veiteberg.

Det er direktøren i Caritas Jaffna som tar oss med til sitt hemmelige sted, som gjerne fører til mer åpne samtaler etter lange dager med prosjektbesøk. Det fungerer også denne gangen. Under middagen etterpå synges det sanger på tamilsk, singalesisk, engelsk og norsk – i fellesskap. Det blir en god samtale om alt som forener på tvers av religioner og kultur.

TILBAKE TIL COLOMBO

Dagen etter reiser vi sørover til Mannar.

Biskopen tar oss imot under tilsyn av militære vakter som har vært utstasjonert der siden terrorangrepet. Han forteller om hvordan kirken mobiliserer lokalsamfunn, og om møter med ministre som lover konkrete forbedringer de har sett lite til siden krigens slutt.

Vi haster videre til et protesesenter som blir drevet av Caritas-nettverket. De dekker et stort behov for mange som lever med bevegelsehemninger etter borgerkrigen. Neste stopp er St. Sebastian-kirken i Negombo,

som ble rammet av en selvmordsbomber under påsketerroren. Her møter vi en nonne som var til stede under den forferdelige hendelsen og som kan fortelle om heltedoglig innsats som reddet mange liv. En statue i kirken har fortsatt blodflekker til minne om ofrene.

Vi er fulle av sterke inntrykk når vi senere møter Kardinal Malcolm. Han tar oss gjennom hendelsene før, under og etter angrepet og forklarer hvorfor de krever en uavhengig granskning. Uten det vil han ikke gi sin støtte til noen av presidentkandidatene.

Neste morgen møter vi de religiøse lederne i «kongressen for religioner». Over 70 prosent av befolkningen på Sri Lanka er buddhister, og munkene har stor politisk innflytelse. Buddhismen har en særstilling i grunnloven, og hinduer, muslimer og kristne er minoriteter som må tilpasse seg denne virkeligheten. Det var også tydelig i kongressen.

Vi fikk imidlertid oppklart en del misforståelser om hvordan Caritas jobber og forklart utfyllende om vårt program for religiøs forsoning. Etter dette hadde >

MATSIKKERHETSPROGRAM: Møte i en selvhjelpsgruppe i vårt matsikkerhetsprogram i Ratnapura. Her under høytidelig utdeling av små lån som roterer mellom gruppens medlemmer.

vi et mer åpent møte med lederen for parlamentet, tilsvarende vår stortingspresident. Her fikk vi dele våre inntrykk og bekymringer. Det blir spennende å se hvilken innflytelse han får etter valget.

Vi avsluttet dagen med middag på den norske ambassaden. Den nye ambassadøren, Trine Jøranli Eskedal, kunne stolt informere om at vi var de første gjestene i residensen, og at hun satte stor pris på å høre våre historier og perspektiver. Det ble en fin avslutning på delegasjonsbesøket. Biskop Bernt Eidsvig rundet av det formelle besøket med en minneverdig gudstjeneste søndag morgen i St. Theresa kirken i Colombo.

FRA POLITIKK TIL MAT

Etter delegasjonsbesøket fortsatte min reise med fokus på matsikkerhet og hvordan vi skal løfte marginaliserte bønder ut av fattigdom ved å gi dem opplæring i klimatilpasset jordbruk for å bedre håndtere tørke og flom.

De blir også veiledet i hvordan de kan organisere seg for å starte selvhjelpsgrupper, og hvordan de kan kreve sine rettigheter fra lokale myndigheter. Reisen gikk sørover til Ratnapura og Hambantota. Det var fint å se hvor stor fremgang det hadde vært siden forrige prosjektbesøk.

Når vi kommer, får familiene anledning til å demonstrere alt de har lært og hvordan det har forbedret livene deres. Det er dette som gjør vårt arbeid så meningsfullt. Jeg er veldig takknemlig for den jobben jeg kan gjøre sammen med alle de engasjerte menneskene i Caritas-nettverket. •

«Det politiske bakteppet preger situasjonen rundt omkring i landet. At det igjen er satt opp mange veikontroller og militærposter, vekker dårlige minner fra borgerkrigen.»

ÅRE: Messe i Åre gamle kirke lørdag 27. juli.

TRONDHEIM: Pontifikalmesse i Nidarosdomen mandag 29. juli.

FEIRET OLAV DER HAN FALT OG SEIRET

26. - 29. feirer Den katolske kirken i Norge olsok i fire dager til ende. Pilegrimer fra hele landet feiret messer i helgenkongens gravkirke Nidarosdomen og på hans dødssted Stiklestad. I Åre gamle kirke som ligger på pilegrimsleden fra øst, feiret de den første katolske messe der siden reformasjonen. De deltok i tidebønner, prosesjoner og lesket seg fra kunnskapens kilde: Olavsforedraget, byvandring og foredrag under utflyktene.

STIKLESTAD: Prosesjon fra Tegelverket til Stiklestad kirke søndag 28. juli.

EN INSTITUSJON: Selv om Nikola og Ankica nå er pensjonister, ligger de så visst ikke på latsiden. Skal det arrangeres kulturdag i St. Olav menighet - spør Nikola og Ankica! Trenger Biskopen en håndsrekning - spør Nikola!

Bare ved å tilgi kommer man videre

I 40 år kunne man treffe på vaktmester Nikola i gangene på St. Sunniva skole. På SFO hadde hans kone, Ankica, sitt domene. Mange er de elever og foreldre som har hatt befatning med det kroatisk ekteparet Sekulić i tidens løp.

TEKST: **ELISABETH SOLBERG** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

St. Josephs institutt var deres «annet hjem», St. Joseph-søstrene deres «familie». Nå er de to pensjonister; om søndagene deltar de trofast i kroatisk høymesse i St. Joseph kirke.

Ekteparet er nesten en institusjon. Skal det arrangeres kulturdag i St. Olav menighet – spør Nikola og Ankica! Trenger biskopen en håndsrekning – spør Nikola! Det er ikke «nei» i hans munn. Slik har det vært i årtier. I 1979 kom mor Teresa til Norge for å motta Nobels fredspris.

–Jeg var så heldig at jeg ble spurt om å være en slags bodyguard for henne, kjøre henne til forskjellige arrangementer og passe på henne litt, sier Nikola stolt.

– Hun bodde hos St. Josephsøstrene.

Også ti år senere, under pavebesøket i Norge, fikk de to ansvaret for å sørge for at pave Johannes Paul II ble godt ivaretatt og innkvartert. Ankica stod for matserveringen.

Så hvem er dette tjenestevillige paret som nyter så stor tillit og føler så sterk tilhørighet til miljøet nederst i Akersveien, det som også kalles «Lille Vatikanet»?

ANKICA - BARNDOM

Ankica kommer fra Vrbova, et lite bygdesamfunn i slavonsk del av Kroatia. Foreldrene var bønder, og familien levde

av det de produserte på gården.

– Vi var aldri sultne og led ikke direkte nød, minnes Ankica.

– Men særlig fett var det ikke. Skattene var temmelig høye, så vi måtte selge mye av egen avling for å ha råd til skatt.

Ingen av foreldrene hadde fast inntekt, for det var vanskelig å få en jobb dersom man ikke var medlem av kommunistpartiet.

– Skattesystemet var temmelig urettferdig, fortsetter hun.

– Siden vi ikke var kommunister, fikk vi høyere skatt på jordbruksproduktene enn de partitro. Myndighetene takserte hver gård etter jordkvaliteten, og var du ikke tilsluttet Partiet, ble jorden automatisk vurdert som førsteklasses, og dermed ble skattetakstene deretter. Enda verre enn samfunnets urett var mistenksomheten og tausheten. Man kunne ikke uttrykke misnøye, da risikerte man fengsel.

Som eneste hjemmeboende barn fikk Ankica stort ansvar da moren ble alvorlig syk. Hun kunne ikke gå på skolen mer, stell av gård og hjem måtte prioriteres.

– Da jeg var 17 år, ville jeg reise utenlands en stund for å få meg jobb. Pappa forstod at det ikke var noen fremtid for meg hjemme, så han bifalt det engstelig. Siden jeg hadde en venninne i Norge, dro jeg dit for å ta arbeid, for noen måneder. Vårherre ville

det annerledes. Jeg trivdes godt i Norge, og snart traff jeg Nikola, som var kommet til Norge omtrent samtidig som jeg.

NIKOLAS KROATIA

Nikola var yngstemann i en søskenflokk på elleve. Tre av barna døde som små, syv levde opp. Faren hadde fast jobb og kunne dermed brødfø den store familien. De bodde i Lika, et småsted et stykke inne i landet, nord for kystbyen Zadar. Forholdene i denne delen av Jugoslavia var noe annerledes enn i det området Ankica vokste opp, forteller han.

Alle høyere posisjoner i samfunnet var besatt av serbere, og den nasjonale identiteten var viktig. Nikola følte seg diskriminert både av kommunister og av serbere. Tilværelsen kjentes angstfylt, for samfunnet var preget av en angiverkultur. Siden faren var kommunal tjenestemann, men ikke medlem av kommunistpartiet, påla han barna å være tause, for ble det ytret noe mindre fordelaktig om det offentlige systemet, kunne han miste jobben.

– Staten var dessuten ateistisk, så vi måtte snike oss til kirken i hemmelighet. På skolen kunne vi bli spurt om vi hadde vært i messen, og hvis vi ble angitt, vanket det straff. Vet du hva vi måtte gjøre da?

I indignasjon skifter Nikola til utestemme. >

TAKKER ST. JOSEPHSØSTRENE: Både Nikola og Ankica kom til Norge i 1969 – og det var også det året de møttes. St. Josephsøstrene ble en klippe i deres nye tilværelse i et nytt land: – Vi er så takknemlige overfor Gud at vi havnet på et så trygt sted som St. Josephs institutt. Slik fikk vi grunn under føttene.

FAKTA

- Etter første verdenskrig ble ideen realisert om å forene statene på Balkan – Serbia, Montenegro, Slovenia, Kroatia, Bosnia-Hercegovina, Vojvodina, Makedonia og Kosovo.
- Serberne og kroatene utgjorde majoriteten av folkegruppene i dette lappeteppet av en nasjon. Landene ble ikke enige om staten skulle være sentralstyrt eller utgjøre en føderasjon.
- Kroatene og slovenerne ønsket et visst selvstyre, mens i Serbia levde drømmen om å danne et Stor-Serbia.
- I noen av delstatene var befolkningen blandet. For eksempel var det i kroatisk område en betydelig serbisk minoritet. Den etniske tilhørigheten har gjennom årene ført til at gjensidig urett er begått, med store lidelser for de ulike folkegruppene på Balkan.
- En grunnlov av 1921 gjorde den nye staten sentralistisk og serbisk-dominert, til stor misnøye blant minoritetene.
- I 1929 fikk landet navnet Jugoslavia. I 1945 overtok kommunistpartiet med Josip Broz Tito som statsminister styret i Jugoslavia. Landet ble organisert som en forbundsstat etter sovjetisk modell, med Serbia som ledende republikk. Etter hvert ble sentraliseringen noe mindre stram.
- Tito var president på livstid. Han døde i 1980.
- Frigjøringskrigene i begynnelsen av 1990-årene førte til at Den sosialistiske forbundsrepublikken Jugoslavia gikk i oppløsning.
- Kroatia fikk sin frihet i 1991.

– Da måtte vi brette opp buksebena og stå på de bare knærne i en grushaug hele resten av timen! Fordi vi hadde vært i kirken!

Stemmen hans knekker av bevegelse. Så blir blikket innadvendt og minnene strømmer videre.

– Det var heller ikke greit å være kroat i et område med mange serbere, hevder han bestemt.

– Det har bodd en del serbere i Kroatia i uminnelige tider – og deres lojalitet er fremdeles til Serbia!

Som tenåringer ble alle gutter, både serbere og kroater, innkalt til en militær forskole. Nikola kom dit da han var femten.

– Jeg husker oppropet. Alle rekruttene skulle presentere seg, og jeg hørte at de føyde «serber» til navnet sitt. Da det ble min tur sa jeg: «Jeg heter Nikola Sekulić og er kroat». Da fikk jeg kjef. Offiseren

sa rasende: «Du er jugoslav, du er ingen kroat.» Jeg var bare et barn, så jeg begynte å gråte. I det øyeblikket bestemte jeg meg for å reise vekk, for enhver pris! Aldri mer skulle jeg bli trakassert for min nasjonalitet og min katolske tro.

– Vi er kroater, ikke jugoslaver, skyter Ankica inn med ettertrykk.

I dag lever det i underkant av 5000 kroatisk fødte i Norge. De fleste kom hit i kommunisttiden, mange i 1960-70 årene, og er vel integrert i sitt nye hjemland.

TROEN UTRYDDES IKKE VED TVANG

Ankica vokste opp under mindre angstfylte forhold.

– Vi gikk i kirken, selv om staten var ateistisk. Du kan ikke tvinge folk fra troen. Og mine foreldre var bønder, så de hadde ingen jobb å miste. En av lærerne

på skolen, derimot, måtte reise bort for å gifte seg i en kirke der ingen kjente ham. Jobben hans stod i fare.

Nikola får en assosiasjon mens Ankica forteller. Litt småflirende gjenkaller han en historie han selv har fått fortalt:

– Siden pappa jobbet i kommunen, hadde han forbud mot å døpe meg. Ved en anledning skulle den lokale presten komme på besøk til oss. Avtalen var at jeg skulle døpes i all hemmelighet. Barna i huset ble sendt ned i kjelleren. Jeg ble døpt oppe i stuen. En fetter nede i kjelleren het også Nikola. Nysgjerrig satt han med ørene på stilk. Presten der oppe forkynte: «Nikola, jeg døper deg i Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.» Fetteren sperret øynene forskrekket opp og sa vettskremt: «Å nei, å nei, hvordan kan presten se meg? Jeg sitter nede og

«Staten var ateistisk, så vi måtte snike oss til kirken i hemmelighet. På skolen kunne vi bli spurt om vi hadde vært i messen, og hvis vi ble angitt, vanket det straff.»

presten står oppe og døper meg.» Barn forstod jo ikke voksenverdenen, de kjente bare på den beklemmende stemningen.

TIL NORGE

Året var 1969. Nikola ville bort, og fetteren – han fra kjelleren – befant seg da i Norge.

– Han fortalte at det var jobber å få der, så dit ville jeg. Jeg kom ikke som arbeidsinnvandrer, men som flyktning fra det kommunistiske diktaturet. En bror i Tyskland hjalp meg økonomisk.

Allerede dagen etter at han ankom, fikk Nikola seg jobb – i Oslo kontor- og trappevask. Men alt gikk ikke på skinner.

– Det tok tid å få et sted å bo. Om nettene måtte jeg vandre rundt i gatene; det var februar og skikkelig kaldt. Nattetimene ble lange. Noen minutter i et portrom lettet litt på kuldefølelsen, men så var det ut igjen.

Slik fordrev jeg noen vinternetter, for så å gå rett på jobb om morgenen. Etter å ha ruslet ute hele natten, var det en salig følelse å stikke hendene ned i det varme vannet i vaskebøtten! Og ofte sovnet jeg, men det fikk ingen konsekvenser. Folk bare vekket meg opp, så jeg kunne begynne å vaske. Folk var så snille.

Ankica bekrefter Nikolas inntrykk av nordmennene.

– Vi ble så godt mottatt. Folk var omsorgsfulle og hadde en høflig omgangsform. Det gjorde inntrykk.

Etter ti kalde netter ble tilværelsen lettere for Nikola.

– Frelsesarmeen hadde et herberge med senger for uteliggere i Urteгатen. Det kostet tre kroner natten, og der bodde jeg i syv måneder. Det var så rent og fint der. Jeg ble bare kalt for *Seng 83*. Tenk deg! Det er

mange senger på ett rom, da! De fleste som bodde der, var narkomane eller alkoholikere, folk som hadde vært uheldige i livet. Jeg er Frelsesarmeen evig takknemlig. De har rett og slett reddet livet mitt.

NY LIVSFASE

Straks etter at Nikola var kommet til Norge, oppsøkte han St. Olav kirke i Oslo.

– Angsten satt i meg hjemmefra, jeg så meg stadig over skulderen, redd for å bli oppdaget. Etter hvert sank den nye følelsen av frihet inn.

Ankica kom til Norge omtrent samtidig med Nikola, men de hadde aldri truffet hverandre. Gjennom en venninne ble hun kjent med St. Josephsøstrene.

– De hjalp meg med ALT.

Varme minner gir hvert eneste ord takknemlig tyngde.

NORDMENN OG KROATER: Begge har norsk statsborgerskap og føler seg både som nordmenn og kroater. – Nå i sommer skal vi «hjem» til Kroatia. Når vi har vært der noen uker, vil vi «hjem igjen» til Norge.

– Hos søstrene fikk jeg vaskejobb. En dag så jeg en kjekk mann på trappen foran St. Josephs institutt.

Ankica kaster et skrått blikk på mannen ved sin side: – I år er det 50 år siden vi traff hverandre!

– Etter noen måneder giftet vi oss, og så fikk jeg jobb i A.H. Anderssons firma på Kampen, fortsetter Nikola.

– Det var en fabrikk som dreide skruer og muttere til vanntanker og gass-innretninger. Jeg hadde aldri dreid noe som helst før, men formannen tok seg så godt av meg. En gang gikk alt galt. Jeg trykket på feil knapp på dreiemaskinen og ødela den. Fælen tenkte jeg: Det var *den* jobben! Formannen bare klappet meg på skulderen, men jeg skjønnte ingen ting av det han sa. Alt ordnet seg. Etter ett år fikk jeg gå i lønnet lære, og så fikk jeg papir på at jeg var dreier. Du kan tro jeg følte meg heldig!

GODE HJELPERE: VÅRHERRE OG ST. JOSEPHSØSTRENE

– Søstrene hjalp oss med leilighet, og da vi fikk en sønn, skaffet de seng og barneklær, de satt til og med barnevakt når vi trengte

det. Du må huske, vi hadde nesten ingen familie i Norge, presiserer Ankica.

Nikola er enig: – Vi er så takknemlige overfor Gud at vi havnet på et så trygt sted som St. Josephs institutt. Slik fikk vi grunn under føttene. I 1976 ansatte de også meg, de trengte vaktmester. Jeg jobbet der i 40 år!

Et drøyt år etter at de fikk sitt første barn, flyttet paret til Canada, for der hadde de nær familie. I Canada fødte Ankica en datter. Nikola jobbet som dreier, men han mistrivdes etter kort tid.

– Alt gikk ut på effektivitet. Det var stressende. Vi ble i Canada bare i ett år. Heldigvis fikk jeg tilbake min gamle jobb i Norge, og med arbeidsgaranti fikk jeg innreisettillatelse. Søstrene var behjelpelige med å skaffe oss bosted.

Det var ikke så vanskelig å komme inn i Norge før innvandringsstoppen i 1975, men samfunnet la ikke forholdene til rette for dem som kom.

– I dag har innvandrere så mange rettigheter, mener Ankica. – Vi fikk aldri norskkurs, for eksempel. Språket måtte vi tilegne oss på arbeidsplassen.

Mannen nikker enig.

– Vi kom til Norge og ønsket å ta i et tak. Vi måtte klare alt selv.

Ankica ble etter hvert tilbudt jobb på «ventestuen», som SFO-ordningen het i begynnelsen. Hun tok pedagogikkutdanning og arbeidet som avdelingsleder på SFO på St. Sunniva i mange år.

KRIGEN I KROATIA

Da Tito døde i 1980, tok det ikke mange årene før det jugoslaviske lappeteppet begynte å fryses opp. Slobodan Milošević overtok makten som president i Serbia i 1987 og prøvde å konsolidere den serbiske makten over de andre jugoslaviske delstatene. Rundt 1990 begynte de ulike delrepublikkene en løsrivingsprosess, med katastrofale kriger som følge.

Nikola mistet mange familiemedlemmer i krigen.

– Det var grusomt å være i Norge og høre om alt som skjedde i Kroatia. Vi følte oss så hjelpeløse. Venner ble fiender, folk ble slaktet ned. Fem av slektningene mine ble regelrett massakrert! Faren min ble borte, vi vet ikke hva som skjedde med ham, og vi fikk ikke begravet ham. Husene våre ble brent. En kusine skulle parkere sykkelen

«Det var grusomt å være i Norge og høre om alt som skjedde i Kroatia. Vi følte oss så hjelpeløse.»

sin, og samtidig kom hennes mann ut fra verkstedet ved siden av. En granat gjorde ende på dem begge. En onkel og en tante på over åtti år greide de ikke å henge med da alle flyktet. De ble funnet halshugd under opprydningen etter krigen. Da menneskene skulle begrave likene, satte de på hodet til onkel, men tantes fant de aldri, så hun ble begravd uten hode.

Nikola er indignert.

– Tenk å halshugge to senile gamle, helt uten grunn! Da krigen pågikk, fulgte vi intenst med i media. Da fikk jeg åndenød og reagerte kraftig.

Kjærlig ser han på sin kone og tilføyer:

– Jeg er deg evig takknemlig, Ankica, for at du sa: «Nå kutter vi ut radio og aviser, vi går tur, så kanskje du får det lettere.»

– Men vi følte vi måtte yte vårt bidrag, vi som var så heldige og satt trygt her i Norge. Ankica foreslo at jeg skulle leie en bil, en sånn skikkelig stor van. Så skulle hun skaffe klær og mat til dem som hadde flyktet fra landsbyen vår. De hadde kommet til Zagreb og eide ingen ting.

Ankica tilføyer: – Jeg kjente jo Nikolas familie og slektninger, så jeg visste hva som skulle til.

Så la Nikola ut på den lange reisen sørover mot hjemlandet for å hjelpe sine landsmenn. Caritas hadde utstyrt bilen med et skilt der det stod nødhjelpstransport, og dermed ble fergetur og andre utgifter minimale. Han hadde planlagt å overnatte underveis.

– Men jeg var så oppskaket at jeg kjørte hele strekningen i ett, akkompagnert av Anne-Cath. Vestly og mormor og de åtte ungene fra bilradioen.

Nikola humrer over den absurde situasjonen.

– I Østerrike ble jeg advart mot å dra inn i krigsområdet, man sa jeg kjørte på egen risiko. Underveis passerte jeg steder der hus og biler stod i brann. Heldigvis kom jeg vel frem til Zagreb med hjelpesending til familie og venner. Fra Canada hadde slektningene sendt penger, så vi kunne få kjøpt sårt tiltrenge matvarer. Flyktingesenteret fikk resten av lasten.

NÅR STORMEN HAR LAGT SEG

– Det har skjedd så mye grusomt.

Ankica stirrer fremfor seg og fastslår:

– Dette var ikke, som media ofte gir inntrykk av, en religionskrig. Det var serberne som ville lage et Stor-Serbia.

Nikola er enig. – Da krigen raste, betraktet jeg alle serbere som onde. Men tiden leger sår; nå ser jeg nyanser. Serberne er også mennesker, vi kan ikke dømme en folkegruppe og sette vår egen høyere. Det finnes mange gode serbere. Man ødelegger seg selv og omgivelsene om man går og bærer på hat. Bare ved å tilgi kommer man videre.

ET VEL INTEGRERT PAR

Paret har mange venner, både blant nordmenn og kroater. Begge har norsk statsborgerskap og føler seg både som nordmenn og kroater.

– Nå i sommer skal vi «hjem» til Kroatia. Når vi har vært der noen uker, vil vi «hjem igjen» til Norge. Sånn er det.

Ankica tenker tilbake på det kommunistiske systemet:

– Når jeg går på Karl Johan, ser jeg folk

som selger Klassekampen. Navnet får meg til å grøsse.

Nikola får assosiasjoner til en tur til Kristiansand.

– Der opplevde jeg det fantastiske norske demokratiet i praksis. En mann stod og solgte Klassekampen. Lenger borte var det en offiser fra Frelsesarmeen. En tredje person representerte et politisk parti. Da de passerte hverandre, slo de av en vennskapelig prat, uenige som de var. Jeg tenkte: Skjerpings, Nikola, vi må behandle hverandre med respekt, uansett hva vi står for! Det var en vekker for meg.

På spørsmålet om det ikke finnes noe negativt ved det norske samfunnet, kommer det prompte fra Nikola:

– Bommene! Jeg besøker fengsler, jeg går natteravn, vi drar sammen på visitt til aldershjem, hvor du enn snur deg, er det bomber! De koster jo flekk! Nå må vi få unna en masse på én time. Det er stressende og usosialt.

Nettopp det sosiale er viktig for ekteparet Sekulić. Nylig ble det holdt to katolske fermingsmesser i Trefoldighetskirken. Klokkeren ni om morgenen stilte Nikola utenfor St. Olav. Han kjørte utstyr og biskop i flere omganger mellom de to kirkene, og da barnebarnet ble konfirmert i den siste av messene, bemerket datteren hans forskrekket: «Men far, du er jo ikke kledd for konfirmasjon!»

– Nei, hvordan skulle jeg ha rukket det? Jeg hadde jo ikke spist engang. Men jeg synes det er herlig å hjelpe til. Det er slett ikke noe storartet, det vi gjør, vi bare tar i et tak for den kirken som er hjemmet vårt. •

Robotene mot barbarene

Mange er enige om at robotene tilhører fremtiden. Noen frykter også at fremtiden tilhører robotene. Færre er kjent med fortidens roboter. Eller at kristne fyrster brukte dem i kampen mot barbarene.

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

Men vent litt. Sier ikke populærvitenskap og læremidler at teknologien ble holdt tilbake av kirken? Slik en fagartikkel på Norsk Digital Læringsarena understreker:

«En viktig faktor som var med på å forme opplysningstiden, var utviklingen av naturvitenskapene på 1600-tallet. Et ikke-religiøst natursyn fikk en enorm betydning for teknologiutviklingen i denne perioden, og det ble gjort epokegjørende oppfinnelser innenfor en rekke fag».

Som så ofte får elever presentert det «religiøse» som noe negativt. Kirken hemmet vitenskap og teknologi. Verden ble bedre, takket være bruddet med et «religiøst natursyn».

ET ANNET BILDE

Historiske kilder gir et annet bilde. Mye handlet om virkelighetsforståelse. Synet på naturen var avgjørende for vitenskap om naturen. Dagens vitenskapilosofer ser mer en avhengighet enn konflikt mellom

kristen tro og vitenskap. Troen på en lovgiver utenfor naturen, ga en begrunnet tro på lover i naturen.

I middelalderen og renessansen handlet arbeidet med å forstå skaperverket om å tenke Guds tanker etter ham. Samtidig skjedde en gradvis endring. I stedet for også å se etter formålsårsaker, fokuserte man på det fysiske, på det som kunne måles og veies. Naturen ble i stadig større grad oppfattet som en maskin, et urverk. Bakgrunnen var ikke mindre gudstro, men ny teknologi som påvirket tankene: Middelalderens teknologi.

SANNHETSSERUM

er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen. Davidsen er rådgiver i tankesmien Skaperkraft. Nå aktuell med boken *Lurt av læreboken*.

Utviklingen stod ikke akkurat stille. Munkeordener som cistercienserne gikk foran, spesielt ved bruken av vannteknologi. Noen historikere kaller det den første industrielle revolusjon. Kanaler med rennende vann ga drikkevann, forenklet vasking og fjerning av avfall.

MASSEPRODUKSJON

Utbredelsen av vannmøllen eksploderte på 1000-tallet. Kongen og kirken så det som så avgjørende at store jordeiere, byer og klostre ble pålagt å ta dem i bruk. Masseproduksjon av alt fra planker til papir og olivenolje ble mulig, knusing av malm og bearbeiding av metall. Med kraftige blåsebelger kunne man smi mer og større enn før. I 1086 var det seks tusen møller, bare i England, tre hundre år senere var antallet mer enn doblet. I 1250 hadde de aller fleste landsbyer, små som store over hele landet, minst én.

Likevel var kanskje de mekaniske klokene viktigst. Mens man tidligere brukte solur basert på solens bevegelser, eller innretninger drevet av rennende vann,

FRA UTRECHT-PSALTERET (800-TALLET): De gode tar i bruk ny teknologi. Voldsmannen sliper spydet manuelt på gamlemåten, de rettferdige bruker en roterende slipestein.

utviklet man nå vektbaserte klokker. Stadig mer presis måling av tid bidro til å utvikle fysikk og astronomi. Den mest imponerende klokken i middelalderen ble laget av Richard fra Wallingford rundt år 1330. Den viste tiden, solens posisjon, formørkelser og månefaser, plasseringen av stjernene og planetene, samt det lokale tidevannet.

Mekaniske klokker på alle større torg endret dagsrytmen og tidsfølelsen. Kanskje er dette det mest avgjørende tidsskillet i historien?

Og kirken bekjempet ikke den nye teknologien. Tvert imot så mange den som et kristent ideal. *Utrecht-psalteret* fra 800-tallet har en tegning knyttet til Salme 64 om forskjellen på de rettferdige og «banden av voldsmenn». De gode tar i bruk ny teknologi. Voldsmannen sliper spydet manuelt på gamlemåten, de rettferdige bruker en roterende slipestein.

DE FØRSTE ROBOTENE

Men så var det altså disse robotene. Den italienske sendemannen Liutprands forteller om syngende metallfugler, hver etter sitt

slag, i trær med kobberblader, ved hoffet i Konstantinopel i år 949. Barbarer ble forskrekket av mekaniske løver på hver side av tronstolen. Halene slo mot gulvet mens løvene brølte med åpen munn og dirrende tunge. Brått steg tronstolen til værs, mens keiseren skiftet til enda mer

«Kirken bekjempet ikke den nye teknologien. Tvert imot så mange den som et kristent ideal.»

imponerende klær. Man satset tydelig på at roboter – eller rettere sagt automater – ville spakne erobringstorne barbarer.

På mange måter ble det et teknologisk kappløp mellom den arabiske, greske og latinske kultursfæren. I første omgang med Konstantinopel i spissen, basert på antikke forbilder. Så tok Bagdad ledelsen, før Vest-Europa for alvor kom på banen på 1300-tallet. Klokke tårnet over torgene,

med bevegelige figurer: Jesus og Maria, munk og dyr. I 1377 ble Richard II kronet i Westminster Abbey av en mekanisk engel. Automatene var overalt, i kirker og på teater. Ved kroningsfesten til Ferdinand I av Aragon i 1414 seilte en sky gjennom salen og ut steg Døden med en lasso. Andre var advart, grep tak i tauet og bandt det om en hoffnarr som ble løftet opp og hylte av skrekk. Det fortelles at kongen moret seg stort over spetaket.

I starten var automatene drevet av taljer og tau, vann og lufttrykk. Etter hvert kom avanserte løsninger basert på tannhjul og fjær – og ikke bare i urverk. Klokke kunne programmeres tiår fremover, vi fikk etter hvert lommeur og opptreksfigurer. Den eldste bevarte er en munk fra 1500-tallet.

Det skulle mer til enn roboter for å stanse invasjonene, men teknologien lot seg ikke stanse. Heller ikke av kirken som tvert imot støttet utviklingen og brukte den i stor skala. Det er ikke tilfeldig at den første regnemaskinen ble utviklet av Blaise Pascal, matematikkgeniet som ble kristen apologet. •

RAFAELS

Sixtinske Madonna

De er for søtladne, sies det ofte om Rafaels malerier. De er altfor sentimentale! Rafael har i dag et omdømmeproblem, men på 1500- og 1600-tallet var han en superstjerne, og hans malerier forble estetiske idealer til langt inn på 1800-tallet. I St. Olav Domkirke i Oslo henger det en 1800-talls kopi av den «Sixtinske Madonna» – et av Rafaels mest berømte malerier. Hvorfor har så mange beundret og kopiert dette bildet?

TEKST: THERESE SJØVOLL

Rafaello Sanzio da Urbino (1483–1520) var både maler og arkitekt, og en av tre store i renessansekunstens «hellige treenighet» sammen med Michelangelo (1475–1564) og Leonardo da Vinci (1452–1519). Rafaels malerier preges av rasjonelt ordnede, men uanstrengte komposisjoner, og han hadde en klar oppfatning av form, lys, og farge. Målet var å avbilde en tidløs skjønnhet inspirert av antikkens idealer, og begreper som harmoni, balanse, og symmetri, er typiske stikkord når hans bilder beskrives. Rafaels bilder er kjent for sin *gratie* og *decorum* – sin «ynderike skjønnhet» og «sømmelighet» – og i sin samtid ble han omtalt som «den gudommelige Rafael».

RAFAELS SIXTINSKE MADONNA

Rafaels Sixtinske Madonna (1512) ble bestilt av Pave Julius II (pave 1503–1513) til klosterkirken San Sisto (St. Sixtus) i Piacenza, og ferdigstilt i 1512. Benediktinerene solgte bildet i 1754 til August III, Kongen av Polen, og maleriet henger i dag i Dresden Gemäldegalerie Alte Meister, i Sørøst-Tyskland. I San Sisto i Piacenza henger det en kopi.

I den Sixtinske Madonna er forhøyet dratt til side og vi får et blikk inn i den himmelske virkelighet. Blant skyene er Maria i bevegelse og hun kommer i mot oss med Jesusbarnet på armen. Med pavetiaraen ved sine føtter kneler St. Sixtus på den ene siden av Maria, mens soldatens skytsengel, St. Barbara, kneler på den andre med et tårn (hennes atributt) i bakgrunnen. St. Sixtus har lånt pave Julius IIs ansiktstrekk og St. Barbara var sannsynligvis denne «krigerpavens» skytshelgen. Nederst, i forgrunnen, hviler to engler sine albuer på en treflate som avgrenser billedrommet fra den hverdagslige verden, på samme måte som de grønne forhengene øverst i bildet. Disse tenksomme kjerubene (forkledd, på renessansevis som små putti) er kanskje populærkulturens mest kjente engler, og de finnes garantert på et gratulasjonskort nær deg.

Bildets symmetri er basert på enkle geometriske figurer

som trekanten, firkanten, og rektanget, og denne strengheten balanseres av bølgende tekstiler, myke skyer, og en hærskare av engler hvis ansikter knapt skimtes i bakgrunnen. En finstemt kontrastering av løst og stramt ser vi også i figurenes frisyrer: Jesus er en liten rufsegutt med uryddige lokker, og englene er bustete på hodet slik Sixtus er i skjegget, mens Maria og Barbara har prydlig hår. St. Barbara ser ydmykt ned, mens St. Sixtus ser opp på Frelseren og hans mor. Maria og Jesu ansiktsuttrykk fortolkes ofte som en henspeiling til Jesu lidelseshistorie: Jesus ser oss, mens Jesu mor ser oss og korset.

1800-TALLETS RAFAEL-BEGEISTRING

På 1800-tallet hadde dette bildet blitt en favoritt blant både troende og kunstinteresserte. Folk flokket seg omkring dette bildet i Dresden Gemäldegalerie, og det sies at mange gråt foran den Sixtinske Madonna. Bildet fant også veien inn i litteraturen, og i Fjodor Dostojevskijs roman *Forbrytelse og Straff* (1866) har en kvinne et fantastisk ansikt som den Sixtinske Madonna; så melankolsk, så fromt. Johann Wolfgang von Goethe, den tyske forfatteren, omtaler bildet (i 1813) som en hel verden i seg selv, og som så mesterlig malt at hadde han ikke malt noe som helst annet så ville dette verket alene gjort Rafael udødelig. •

Dette er den første av to artikler om Rafaels Sixtinske Madonna. I neste nr. av St. Olav kirkeblad spør vi: Hvem har malt kopien som henger i St. Olav domkirke? Og hvordan havnet denne kopien først i hendene til dronning Josephine av Sverige og Norge (1807–1876), og tilslutt i St. Olav Domkirke? Følg med!

DEN VANSKELIGE FRIHETEN

Norge er et annerledes land, også når det gjelder Den katolske kirke, med troende fra over 120 land. Integrering i menighetene er en lang prosess som krever kunnskap, motivasjon, god vilje og tålmodighet fra alle involverte parter.

I DAG HAR NESTEN halvparten av alle katolikker i Norge Polen som sitt fødeland. Deres tilstedeværelse påvirker våre menigheter: flere messer på polsk, køer til skriftestolen, arrangementer som «ekstrem korsvei» eller salg av håndlagde palmer på palmesøndag. Det er gledelig at kirkene våre fylles med troende som tar det sakramentale liv på alvor, men det skaper også usikkerhet og tvil. Mer kjennskap til våre nye søskens kirkelige bakgrunn kan være nyttig i denne prosessen.

Med rundt 33 millioner døpte i en befolkning på om lag 38 millioner mennesker, 41 bispedømmer og over 30.000 geistlige, er Den katolske kirke en viktig institusjon i Polen. Menighetene og katolske organisasjoner arbeider blant de svakeste: de hjemløse, narkomane, funksjonsnedsatte og enslige mødre. Et arbeid som er prisverdig og uerstattelig, der hvor staten og/eller familien kommer til kort. Kirkens stemme blir hørt og setter ofte premisene for heftige diskusjoner, i sosiale medier og i de tusen hjem.

HISTORISK SETT har Kirken i Polen alltid hatt en viktig posisjon. Denne ble forsterket under den tyske okkupasjonen og i kommunisttiden, da Kirken var den eneste uavhengige institusjonen hvor en kunne søke sannhet og troverdighet. Samtidig må man være klar over at Det annet vatikankonkordat sine bestemmelser kom gradvis og sakte til polske menigheter – med unntak av bruk av morsmålet i liturgien. Og den føydale statusen til de geistlige ble i stor grad bevart.

Med kommunismens fall fikk Den katolske kirke nye muligheter: kristendomsundervisning ble gjeninnført i skolen i Kirkens regi, konfiskerte eiendommer ble tilbakeført, katolske medier og organisasjoner begynte å blomstre på nytt. Nye kirker kunne bygges og flere presteseminarer åpnes. Pave Johannes Pauls besøk i hjemlandet bekreftet et stort engasjement blant de troende og Kirkens viktige rolle. Kirkens representanter var også til stede ved arrangementer og feiring i statens regi. Polens Grunnlov

garanterer religionsfrihet, mens forholdet mellom kirken og staten er regulert gjennom et konkordat med Vatikanstaten fra 1993.

I LØPET AV DE SISTE 30 årene fikk Kirken bekreftet sin posisjon. Men de fleste kirkelederne merket ikke at flokken av troende hadde begynt å endre seg. For å nå ut til den nye generasjonen av polakker, som ikke husker kommunismens åk, men er vokst opp i frihet og har muligheter til å reise verden rundt, trenger man et nytt språk, nye kateketiske metoder. Mange kirkeledere har ikke oppdaget at flere fordyper seg i troen på egen hånd, samtidig som prestene mister sin tidligere status og kontroll.

Mens møtet med friheten ble tatt imot med iver og ofte uten refleksjon over konsekvensene, så har den institusjonelle kirken oppfattet den nye friheten som uønsket og farlig. Resultatet er blitt et fokus på forbud, lover og fordømmelser, fremfor en forming av samvittigheten. Dermed har de «farer» som den vestlige verden bringer, blitt dominerende i deler av Kirkens fortelling, der «vestlige verdier» blir satt i kontrast til «polske verdier». «Norske verdier» med fokus på frihet, åpenhet og likeverd er, i denne fortellingen, noe som en polsk katolikk bør være skeptisk til. I våre menigheter finnes det trolig flere nasjonaliteter enn polakker som deler denne skepsisen.

ET ANNET SÆRTREKK er Kirkens uheldige innblanding i politikken. Politiske partier kjemper om stemmer blant katolikker, og en del geistlige er blitt fristet til å gi sin anbefaling til politiske partier som fremstiller seg selv som beskyttere av den polske katolisismen. Samtidig velger katolikker i Polen blant mange politiske retninger, og er ikke overveiende begeistret for denne utviklingen.

Fristelsen til å opprettholde status quo betyr at enhver kritisk røst, også fra dypttroende katolikker, blir oppfattet av en del biskoper som et angrep på Kirken. Reaksjonene er velkjente også fra andre steder: klerikalisme, feiging av vanskelige saker under teppet, taushet der man burde skrike høyt og rydde opp i egne rekker. En dokumentar om pedofili blant polske prester våren 2019 rystet mange katolikker og førte til sterkere kritikk av Kirken.

EWA SIARKIEWICZ-BIVAND er menighetsrådsleder i St. Paul menighet i Bergen, medlem av OKBs finansråd og tidligere lektor ved Bergens Handelsgymnasium og Amalie Skram vgs. Hun har doktorgrad i språkvitenskap og kom til Norge i 1982 etter å ha vært fengslet i tre måneder i Polen for sin kamp mot ettpartistyret.

Samtidig er antall dominicanter, prestekall, og særlig kall til kvinnelige ordener, gått ned. Undersøkelser viser at unge polakker slutter å delta i religiøse aktiviteter. Når de reiser utenlands, synker antall kirkegåere fra 36% i hjemlandet til 10–15% i utlandet – ifølge Kirkens egen statistikk.

LIKEVEL, TIL TROSS FOR sekulariseringsprosesser og en økende kritikk mot Kirkens hierarki, er det vanskelig å tenke seg Polen uten Kirkens dominerende posisjon også i fremtiden. Men noen endringer må til: et fokus på å stå på troens grunn og holde fast ved kristendommens prinsipper gjennom evangelisering, snarere enn en illusjon om at man kan videreføre troen gjennom statlige lover og sanksjoner.

Det er ingen studier i Norge som kunne fortelle oss hvem som velger å delta i messen på polsk og på norsk, hvem som allerede har valgt Kirken bort og hvorfor. Vi kan bare spekulere. Friheten fra sosial kontroll kan være en årsak, språkbarrieren en annen, men muligens også møtet med en annerledes virkelighet – en kirke med troende fra hele verden. Dette står i stor kontrast til det homogene samfunnet i Polen.

DET ER UMULIG Å vite hva fremtiden vil bringe. Men vi kan anta at mange, ikke minst de unge og barna som er født i Norge, blir her og kan bidra til trosliv i våre menigheter. Mange steder skjer dette allerede, men større deltagelse er ønskelig. Det er viktig at de polske katolikkene er klare over at Den katolske kirke i Norge trenger dem. Først når en bevissthet om gjensidig avhengighet og om fellesskapet i Kristus er til stede, vil det bli klart for oss hvordan vi sammen kan gå på den videre vei.

Ewa S. Bivand

EWA SIARKIEWICZ-BIVAND

TEOLOGER KREVER REFORM

I de tyskspråklige områdene pågår det for tiden en intens debatt om tilstanden i Kirken og om behovet for reformer.

Süddeutsche Zeitung ettersøkte i sommer den katolske biskop Heiner Wilmer en «ny teologi», som en reaksjon på de mange avsløringene av katolske presters maktmisbruk. «Vi har ennå ikke fullt ut innsett hvordan tillitskrisen rammer Kirkens reisverk med enorm kraft», uttalte Wilmer, som er biskop av Hildesheim i Tyskland. Han har sin teologiske utdannelse fra Gregoriana-universitetet i Roma og har en teologisk doktorgrad fra Universitetet i Freiburg.

Biskopen hevdet at noe av bakgrunnen for den seksualiserte volden som er blitt avslørt, er de overdrevne forestillinger man har om Kirken som institusjon, og at man har vært altfor interessert i å blankpusse bildet av Kirken, i stedet for å gi full oppmerksomhet til de menneskelige aspekter ved Kirken.

PUBLISERTE OPPROP

På nettsiden *Katolisch.de* har den sveitsiske moralteologen Daniel Bogner i sommer publisert et opprop der han kaller situasjonen for Den katolske kirke i dag dramatisk, og at dette først og fremst skyldes Kirkens institusjonelle strukturer. Kirkens budskap står urokket, men den kirkelige forfatning trenger reform, hevder han. Kirken må behandle sine medlemmer som voksne og ansvarlige personer, biskopene må åpne en diskusjon om Kirkens forfatning og de troende må stille spørsmål og kreve svar.

I sentrum for Kirkens forkynnelse må vi finne rettferdighet, barmhjertighet, løfte om et evig liv i Gud, hans gode skapervilje for vår jord og det derifra avledede menneskeverdet. •

Oktober i år er viet misjonen

Pave Frans har tatt initiativ til en ekstraordinær misjonsmåned i oktober for å markere 100-årsjubileet for pave Benedikt XV's apostoliske brev om Kirkens misjonsoppdrag, *Maximum illud* og gi evangeliseringsarbeidet en ny giv.

Temaet pave Frans har valgt for denne måneden er *Døpt og sendt: Kristi Kirke på misjon i verden*.

«Kirken er sendt av Kristus for å forkynne og meddele alle mennesker og alle folkeslag Guds kjærlighet; den er seg bevisst at der ennå ligger en uhyre stor misjonsmessig oppgave foran den.»

Pave Frans siterer fra Johannes Paul II's

Redemptoris missio: Kirken oppfordres til en «fornyset misjonsinnsats», i overbevisning om at misjonsvirksomhet «fornyset Kirken, styrker troen og den kristne identitet, gir ny entusiasme og ny motivasjon. Når troen gis videre, styrkes den! Innsatsen for universell misjon vil nyevangeliseringen av kristne folk finne inspirasjon og støtte».

HVORFOR EN MISJONSMÅNED?

Paven skriver at han ønsker større oppmerksomhet rundt «ad gentes-misjon», altså misjon blant mennesker som ikke kjenner Kristus, og at han også ønsker å stimulere til en «misjonerende forvandling av liv og pastoralomsorg».

HVORFOR NETTOPP OKTOBER 2019?

For hundre år siden utkom pave Benedikt XV's apostoliske brev *Maximum illud*, om misjonsvirksomhet. Det var rett etter første verdenskrig – et «nytteløst blodbad», som Benedikt kalte det – og han ønsket å minne om misjonsbefalingen: «Gå ut i hele verden og forkynn evangeliet for alt som Gud har skapt!» (Mark 16,15). Han følte behovet for å rense misjonen for alle assosiasjoner til kolonialisme, nasjonalisme og ekspansjonstrang. «Guds Kirke er universell og slett ikke fremmed for noe folk». Jesus skulle forkynnes ved hjelp av et hellig liv og gode gjerninger, og ingen andre interesser skulle være involvert.

Biskop Bernt I. Eidsvigs hyrdebrev i anledning den ekstraordinære misjonsmåned i oktober 2019

Kjære brødre og søstre i Kristus

I år markerer den verdensvide Kirken at det er 100 år siden pave Benedikt XV sendte ut sin apostoliske formaning *Maximum illud*, som omhandlet Kirkens misjon «ad gentes», til mennesker som ikke kjenner Kristus. Pave Frans har i den anledning ytret ønske om at oktober 2019 skal vies spesielt til Kirkens misjon.

NÅR VI PÅ PINSEDAGEN feirer at Gud grunnla sin Kirke på apostlenes grunnvoll og sendte dem Den Hellige Ånd, minnes vi også om at de umiddelbart begynte å oppfylle misjonsbefalingen. På forskjellige sprog forkynte de Kristus for alle som var samlet i Jerusalem. Kirkefaderen hl. Johannes Krysostomos lærer oss at dette var et tegn på at Evangeliet skulle forkynnes for alle folkeslag, og at alle tungemål skulle forenes i bekjennelsen av den ene tro. Dette blir også gjengitt når vi bærer frem vår takksigelse gjennom pinsedagens prefasjon. Kirkens apostoliske oppdrag forblir det samme, og derfor nedkaller vi i dag Den Hellige Ånd og ber ustanselig om hans hjelp til frimodig å forkynne frelsen i Jesu navn.

Misjonen «ad gentes», til mennesker som ikke kjenner Kristus, har gjennom Kirkens historie aktualisert seg på stadig nye måter. Selv kan vi minnes kristningsverket i Norge og de modige misjonærer som kom til de skandinaviske landene i middelalderen. Senere, gjennom oppdagelsen av nye kontinenter, beveget Kirken seg også til nye misjonsmarker. De siste tiårene har vi kunnet glede oss over at Kirken vokser i Afrika og Asia, der Kirken vinner nye mennesker for Kristus. Moderne martyrs offer er et sterkt vidnesbyrd for oss, for også idag er Kirken livskraftig og evangeliserende som på apostlenes tid.

VI KAN IKKE BARE VÆRE TILBAKESKUENDE. Og selv om det er viktig at vi støtter Kirkens misjonærer under fjerne himmelstrøk, både åndelig og materielt, kan vi ikke bare se på Kirkens misjon i et slikt perspektiv. Hver og en av oss er døpt og sendt. I Kirkens indre opplever vi dette når foreldre kommer for å døpe sine barn og dermed forplikter seg til å lære dem om Kristus og hjelpe dem til å vokse i troen. Foreldre oppfylder da misjonsbefalingen. Vi kan også glede oss over et rikt og blomstrende liv i våre menigheter, hvor mennesker som søker Gud helt sikkert finner troende som kan bringe dem nærmere Kristus, enten det er prester, ordensfolk eller engasjerte legfolk. En uvurderlig innsats for troens utbredelse skjer også ved barn og unges møte med Kristus i katekesen.

Måned for misjon er en anledning til å minne oss selv på at vi alle, med dåpen som grunnlag, er sendt for å spre det glade budskap. Samtidig erfarer vi at færre mennesker blir døpt i Norge og ikke kjenner Kristus og Kirken. Uavhengig av årsakene til dette står misjonsbefalingen klart for oss, og den forplikter oss til å forkynne Evangeliet under alle forhold. Derfor melder behovet for en fornyelse av vår dåpspakt seg. Den er Kirkens misjon og vår sendelse bygget på for at vi skal følge apostlenes eksempel og nå til de udøpte og ikke-troende med frelsens budskap. Gjennom

et særlig fokus på dette i oktober måned kan vårt bispedømme, våre menigheter og våre hjem på nytt fylles av den Ånd som på pinsedagen ble sendt til Kirken, og som inspirerte apostlene til å gå ut i verden og forkynne Evangeliet.

«Vi alle, både barn og unge, voksne og gamle, kan hente inspirasjon fra hellige misjonærer.»

DET ER MITT ØNSKE AT samtlige menigheter innleder denne måneden med en høytidelig fornyelse av dåpspakten under alle messer og på alle språk, søndag

29. september 2019. Jeg ber også prestene om å forberede de troende på denne hendelsen og preke over dette tema.

Det er også mitt håp at hver menighet sammen med prestene, samt hver familie og hvert ordensfelleskap, i løpet av denne måneden foretar en dypere refleksjon rundt sitt eget misjonsarbeid, og deretter, ledet av Den Hellige Ånd, gjør ord til handling. Dette er allerede blitt innledet på bispedømmnivå i Pastoralrådet. Det er mitt ønske at vi gjør dette til en prioritet i vårt bispedømme. Vi alle, både barn og unge, voksne og gamle, kan hente inspirasjon fra hellige misjonærer.

I de fleste av våre menigheter er det vanlig å be rosenkransen i oktober måned. Jeg oppfordrer derfor menighetene til å ha Kirkens misjon som intensjon denne måneden. Misjonsrosenkransen er en god tradisjon som kan berike menighetens bønn. Måtte salige Maria, Guds Mor og evangeliseringens stjerne, gå i forbønn for oss og vise vei til nye misjonsmarker.

Bernt I. Eidsvig

Sammen under Guds blå himmel

Tåken ligger tykt over Øyeren i morgentimene tirsdag 22. juli. Stillheten og den roen man finner når man speider ut over kapellet og Norges niende største innsjø, senker hvilepulsene. Vinden rasler i trærne som omkranser Oslo katolske bispedømmets leirsted, Mariaholm.

I spisesalen er det full aktivitet, prat og høy latter. Det er Norges eldre katolikker (NEK) som har tatt over Mariaholm, for sin årlige sommerleir fire dager til ende i slutten av juli måned.

5-ÅRSJUBILEUM

Som tidligere år er leiren fullbooket. – Vi er for gamle til å dele rom, så det er viktig at vi ikke blir flere enn hva det er plass til på Mariaholm, sier leirsjef Nikoline Myklevik. Leiren arrangeres i år for femte året på rad.

– Hva er det som gjør det så attraktivt og være med på NEK-leir?

– Det er det katolske samværet. Også må du huske på at vi er oppi årene, og det kan være mange som ikke har så lett for å komme til kirken hver søndag. Da er det fint å kunne tilbringe noen litt enklere dager sammen med andre i lignende situasjon. Vi bruker mye tid på å lage et variert program med spennende foredrag, åndelig påfyll og tid til å bli kjent med hverandre, forteller Nikoline.

På årets program var det morgenimpuls

med p. Erik Ruud SM, foredrag av Karl Gervin om middelaldermunkene på Hovedøya, utflukt til Spydeberg gamle prestegård, et innblikk i arbeidet til Caritas Norge, messefeiring, bønn og sosialt samvær, samt selvfølgelig masse bading. Noe for enhver. •

«Herre, du gransker og kjenner meg.»

TEKST: P. PIOTR PISAREK OMI

I 25 år som prest har jeg brukt salme 139 som veiledning i mitt prestekall. Salmen kan hjelpe oss til å erkjenne Gud som allmektig og oss mennesker som hans skaperverk.

Forfatteren prøver å trenge gjennom et mysterium: at den transcendent Gud er så nær oss.

*Herre, du gransker og kjenner meg,
om jeg sitter eller står opp, så vet du det.
Du kjenner mine tanker langt borte fra,
vet min vei og mitt hvilested.
Du utforsker mine veier,
hvert ord som går ut av min munn...*

*Du har dannet hjerte og nyrer,
fra mors liv har du formet meg.
Jeg takker deg fordi jeg er underfullt skapt,
og underfull er din gjerning.
Mine ben var ikke skjult for deg,
da jeg ble dannet i mørket,
virket i jordens dyp...*

De to første versene minner oss om Guds allvitenskap og hans allestedsnærværelse i tid og rom.

Guds allvitenskap: Det handler om hvordan man kan «utforske», «vite», «trenge gjennom», «forstå» - altså om kunnskap. Som vi vet overgår bibelsk kunnskap vanlig og rent intellektuell erkjennelse; den er en slags *communio*, et felleskap: «så Herren er nær oss når vi tenker og handler» (pave Benedikt).

Guds allestedsnærværelse: her finner vi en levende beskrivelse av menneskets illusoriske ønske om å frigjøre seg fra dette nærvær. Hvert hjørne av rommet, til og med det mest hemmelige, er fylt med Guds aktive nærvær.

Gud er alltid med oss. Han lar oss ikke være nær de mørkeste nettene i våre liv. Han er også til stede i de vanskeligste øyeblikkene. Når kvelden kommer listende, selv i den endelige ensomheten, der ingen kan følge oss, i dødens natt, forlates vi ikke. Vi kristne kan være fulle av tillit: Vi mister aldri våre barnekår hos Gud. Hans godhet er alltid med oss.

Videre er salmen henvendt til den største av alle skapninger - mennesket. Salmisten tilber Gud, som kjærlig former fosteret i mors liv og gir det menneskelige former, mens han skriver dets fremtidige gjerninger inn i livets bok. Hvis et menneske trofast oppfyller denne Guds plan, vil han kjenne lykke. Derfor ber salmisten om at Gud selv skal dømme om han noen ganger går feil vei, og at Gud skal veilede ham.

Gud er så nær sine skapninger at vi klarer ikke å fatte det. Han er til stede i sjelen til hver enkelt av oss, kjenner tankene og adferden vår. Han er til stede overalt og vet alt. Det gjennomsyrrer alle skapte vesener og hele historien. Vi kan lese i Apostlenes gjerninger: "I ham er det vi lever, beveger oss og er" (17, 28). Dette Guds nærvær er frelsende. Han ønsker vår endelige lykke. Guds hjelpende hånd er alltid klar til å støtte oss på vår jordiske reise. •

Gunnel Vallquist

Svensk katolsk forfatter og norgesvenn

I sentrum for Gunnel Vallquists forfatterskap står troen og Kirken. Hun levde i en brytningstid, og hennes dagbøker fra Det annet vatikankonsil forteller om en utrettelig vilje til å formidle og til å analysere hendelser.

TEKST: **KARI VOGT** FOTO: **LEIF R. JANSSON/TT/NTB SCANPIX**

Och så ljuset som strömmar ur hennes ögon. Ett skimmer som får även den hårdaste ateist at undra vem det är som har tent det där ljuset som strömmar ur människoblicken.¹

Det er slik den svenske forfatteren Sara Stridsberg velger å presentere Gunnel Vallquist (1918–2016), og i noen få setninger tegner hun et bilde av forfatteren, oversetteren, poeten og – kan man tilføye – mystikeren Gunnel.

Alt tidlig på 1950-tallet var Gunnel Vallquist en tydelig og original stemme i svensk offentlighet. Hun var for det første en eminent formidler av fransk litteratur, og katolske samtidsforfattere som Georges Bernanos, Paul Claudel, Francois Mauriac og Jacques Maritain ble introdusert for skandinaviske lesere. Hennes oversettelse av Marcel Prousts storverk *A la recherche du temps perdu* sikret henne i 1982 en stol i Svenska Akademien. Året før var hun blitt kreert til æresdoktor i teologi ved Universitetet i Lund. Listen over utmerkelse kunne lett forlenges.

I sentrum for hele Gunnels forfatterskap står troen og Kirken. Hun levde i en brytningstid, og hennes dagbøker fra Det annet Vatikankonsil (1962–65) forteller om en utrettelig vilje til å formidle og til å analysere hendelser. Hun knyttet stadig nye nettverk av kontakter, og kunne reise spørsmål og kommentere hendelser på

KARI VOGT er religionshistoriker med islam som spesialfelt. Som forsker og lærer ved Universitetet i Oslo har hun også levert bidrag bl.a. om den tidlige kristne kirkes historie og om den koptiske kirke i Egypt. Hun har også vært opptatt av de kristne minoriteter i den muslimske verden. Gunnel Vallquist ble hun kjent med da hun som student bodde på Katarinahjemmet i Oslo. Kari Vogt, som i sin ungdom ble opptatt i Den katolske kirke fulle fellesskap, har bl.a. fått Fritt Ords Honnør-pris og Universitetets formidlingspris.

måter som inspirerte og skapte klarhet, men som også kunne vekke motstand og kritikk.

LIV OG FORFATTERSKAP

Det er altså gode grunner til å dvele et øyeblikk ved en ganske uvanlig karriere: Gunnel kom fra et borgerlig miljø, faren var yrkesmilitær, moren oversetter. Etter litt nøling tok hun sin studenteksamen, og dette førte henne raskt til universitetet i Uppsala, hvor hun studerte romanske språk, litteraturhistorie og nordiske språk. Her tok hun sin *filosofie magister*-eksamen i 1946.

Religiøse og filosofiske spørsmål opptok henne. I skoletiden hadde hun ofte undret seg over den ytterst negative omtalen som ble Den katolske kirke til del. Dette vakte hennes nysgjerrighet. Hun oppsøkte følgelig dominikanerne i Stockholm, fikk undervisning og konverterte i 1939.

På universitetet ble hun snart del av en liten, men godt sammensveiset og meget engasjert gruppe katolske studenter. Jesuitten Josef Gerlach var studentprest, og det ble knyttet vennskap som skulle vare livet ut. ➤

¹ Sara Stridsberg, *Inträdstal i Svenska Akademien*, 2016.

«Hun var en skarp observatør, vel forberedt og med mange og gode kontakter. Og hun manglet hverken kritisk sans eller humor.»

I boken *Katolska Läroår* tegner Gunnel en rekke lysende små personportretter; historien om pater Gerlach hører hit.

I dette studentmiljøet stod Kirken for budskapet om kristen fornyelse og – kanskje overraskende for noen – for nytenkning. Forfattere, teologer og filosofer, som var i ferd med å legge grunnen for Det annet vatikankonsil, var for lengst aktive i Frankrike, og deres bøker og artikler ble lest og debattert.

Gerlach var redaktør for det svenske katolske tidsskriftet *Credo*, og Gunnel publiserte noen av sine første artikler her, samtidig som hun skrev litteraturkritiske artikler i *Bonniers Litterära Magasin* og oversatte fransk litteratur for Bonniers Förlag. Snart skrev hun fast i *Dagens Nyheter*, deretter i *Svenska Dagbladet*, hvor hun publiserte anmeldelser og litterære essays. Dette ble en viktig del av hennes formidlervirksomhet – minst like viktig som rollen som «kirkereporter», som hun valgte å kalle det, og som kom til å prege hennes utgivelser på 1960-tallet.

Det hører med til denne delen av historien at hun like etter krigen tok kontakt med dominikanerinnene på Katarinahjemmet i Oslo, og dette besøket ble starten på et

livslangt vennskap med sr. Mary Réginald og med søstrene.

At Gunnel var medarbeider i St. Olav i flere år, styrket også båndene mellom skandinaviske trosfeller.

Umiddelbart etter krigen bosatte hun seg i Frankrike. Her holdt hun til i to tiår. Paris forble hovedbasen, men for å sikre seg arbeidsro, flyttet hun i lange perioder ut til Saint-Benoit-sur-Loire, hvor stedets store benediktinerkloster gjorde det mulig fritt å dyrke en hovedinteresse, nemlig den daglige latinsk-gregorianske liturgien. Under Det annet vatikankonsil holdt hun – naturlig nok – til i Italia.

I 1958 publiserte Gunnel sin første essaysamling, *Nogot att leva för*. Her var samtidslitteratur hovedtema. Deretter kom bøkene regelmessig, atten i tallet. Som hovedverk regnes *Dagbok från Rom*, som i sin endelige form – mer enn 500 sider – tegner et detaljert og medrivende bilde av aktører, tematikk og debatter. Hun var en skarp observatør, vel forberedt og med mange og gode kontakter. Og hun manglet hverken kritisk sans eller humor. Her er det også grunn til å minne om at hun var den eneste skandinav som var tilstede under hele konsilet, fra første til siste dag.

Artikkelsamlingen *Texter i urval* (2008) er kanskje den boken som tydeligst tegner et sammenhengende og nyansert bilde av forfatterskapet og av hennes vide interessefelt. Her er artikkelstoffet samlet i tre deler, som svarer til de tre dominerende interesseområdene: litteratur, kirken og troen. Av spesiell interesse er nok essayet *Vägen*, som forklarer hvorfor hun ble katolikk, og – ikke minst – hvorfor hun fortsatte å være katolikk. Felles for alle disse tekstene er den særpregede «vallquistiske stilen» som helt fra starten ga hennes forfatterskap et særpreg: en stram, eksakt, sober stil, preget av den franske essayistikken.

LÆREÅR

I 1995 utga hun en liten bok med den lovende tittelen *Katolska läroår. Uppsala – Paris – Rom*. Boken anbefales spesielt! Den er ikke tenkt som en selvbiografi eller memoarbok, sier hun, men som en beretning om hvordan det var å «studere til katolikk», det vil si hvordan hun arbeidet med å tilegne seg og analysere den franske katolske kulturen. Inspirasjon fant hun tidlig i Jacques Maritains verk *Humanisme intégral*. Maritain fremhevet jo nettopp

KONVERTERTE: Gunnel Vallquist var opptatt av religiøse og filosofiske spørsmål allerede i studietiden. Hun konverterte til katolisismen i 1939. Her er hun fotografert i sitt hjem i 1982.

betydningen av å trekke et skille mellom åpenbaring på den ene siden og kristen sivilisasjon og kultur på den andre. At kristendommen preges av historien, er ikke til å unngå. Men kulturelle og tidsbestemte uttrykk hverken kan eller skal opphøyes til evig norm. Det er tvert i mot viktig å kunne finne stadig nye og dekkende uttrykk for troen. Ikke ukjente tanker i dag, men da Maritain formulerte sine ideer, satte de dype spor og vakte debatt.

Annen halvdel av 1900-tallet ble med andre ord preget av den «nye teologien» (*la nouvelle théologie*) og opptok også Gunnel, selv om hun aldri «bosatte sig i noget system», som hun sier. Som en rød tråd gjennom forfatterskapet går likevel tanken om nødvendigheten av dette skillet mellom absolutt og relativt. Hva kan endres i Kirken, og hva er uforanderlig, blir grunnleggende spørsmål, og både fellesskapet og den enkelte må finne svar.

«KURIENS METODE»

– *Riconosco la maniera della Romana Curia!* «Jeg gjenkjenner den romerske kuriens metode.» Det skal ha vært den venetianske historikeren og tiggermunken Paolo Sarpi som lot disse ordene falle da han på

en bro i sin fødeby fikk en dolk i ryggen. Gunnel valgte nettopp disse ordene, «den romerske kuriens metode», som tittel på et av sine småskrifter. Her antyder hun – eller mer enn antyder – et kritisk syn på Kirkens offisielle tilnærming til en rekke dagsaktuelle og kontroversielle saker. Hun lot seg inspirere av teologene som var med på å legge det teologiske grunnlaget for Det annet vatikankonsil – slik som dominikanerpatrene M.- D. Chenu og Yves Congar. (Begge hadde på 1950-tallet publiserings- og undervisningsforbud. Chenu skulle inspirere både arbeiderprester og sør-amerikanske frigjøringssteologer)

Utgangspunkt for Gunnels eget virke som «kirkereporter» var en artikkel i *Svenska Dagbladet* med en kronikk om den katolske kirken, skrevet av en luthersk teolog. Gunnel rykket ut. Hun påpekte feil og misforståelser, samtidig som hun ga forfatteren rett på flere punkter. Dette fremhever hun senere som det første eksemplet på det hun valgte å kalle «min metode». Det vil si: alltid å anerkjenne berettiget kritikk og så konsekvent som mulig å sette det som er relativt og tidsbestemt opp mot det kristne kjernebudskapet.

I Sverige på 1950- og 60-tallet ble Kirken så godt som alltid omtalt negativt; katolikker på sin side forsvarte seg mot angrep ved å fortie eller nedtone all kritikk. Gunnel så det som sin oppgave å informere så saklig og åpent som mulig om problemer i Kirken – også om indre splittelse og autoritært maktmisbruk.

I mange ny-teologiske miljøer, ikke minst i Frankrike og Tyskland, ble det hevdet at Kirken ikke bare var i utakt med tiden, men også i ferd med å miste kontakten med egen historie. Kirkeliv og teologisk tenkning var fortsatt preget av motreformasjon og antimodernisme. Hva teologien angikk, hadde thomismen fått en renessanse ved århundreskiftet, men så blitt opphøyet til norm. «Thomas, den store frågestellaren, hadde gjort til *facit*», skriver hun.

Den «nye teologien» som fant sin form i tiårene etter annen verdenskrig, hadde som mål å søke tilbake til den første kristne tiden da Kirken var én og udelte. Den nesten enerådende skolastiske teologien skulle erstattes – eller i det minste nyanseres – ved fornyet kontakt med kildene: Bibelen, liturgien og kirkefedrene. Hun skriver at den romerske kirken fremstod >

«Jag er katolik på ett nästan fysisk vis: jag er en produkt av den katolska kyrkan, som man er en del av en familj. Hon er min naturliga hemort, liksom min köttsliga familj.»

GUNNEL VALLQUIST

HOVEDVERK: *Dagbok från Rom* regnes som Vallquists hovedverk, mens *Texter i urval* kanskje er den boken som tydeligst tegner et nyansert bilde av hennes forfatterskap.

«... som monolittisk, triumfalistisk, klerikal och utviklingsfiendtlig.» I alle offisielle dokumenter var ordet «ny» et synonym til «mistenkelig».

I 1954 brøt konflikten om arbeiderprestene ut for alvor.

ARBEIDERPRESTENE

Så tidlig som i 1944 kom en bok hvor forfatterne – to prester – hevdet at Frankrike ikke lenger kunne kalles et kristent land: Det var store grupper av befolkningen som ikke lenger var i kontakt med Kirken. I 1954 brøt konflikten om arbeiderprestene ut for fullt. Et lite, men voksende antall prester hadde viet seg til misjonsvirksomhet blant franske arbeidere. Oppgaven var å knytte kontakt mellom Kirken og arbeiderklassen. Dette skulle skje ved at prester selv levde i dette miljøet, og at de livnærte seg ved vanlige yrker – mange ble fabrikkarbeidere. Roma grep inn, og forbud kom ganske raskt.

I flere av sine essays tar Gunnell opp den krisen som fulgte. Hun var innforstått med at den kristne enhetskulturen hadde forvitret, og at den kristne kulturtradisjonen var blitt en finkultur hvor mange kjente seg fremmed. Ville man nå frem med evangeliet, måtte man skape en ny form for dialog. Gunnell tok selv kontakt med disse miljøene, og i *Läroår* gir hun en levende skildring av en slik kveldsmesse i Paris. Hun konkluderer: «Før egen del ser jeg hela denna episod som en av de mest avgjørende hendelsene i mitt liv som katolik.»

Sosiale og politiske spørsmål var på vei inn i den kirkelige debatten, og på begynnelsen av 1960-tallet, da hun bodde i Italia, tegnet hun også et bilde av italiensk lokalpolitikk med en bok om den fargerike og meget katolske borgermesteren av Firenze, Giorgio La Pira (boken ble oversatt til norsk i 1960).

KIRKENS ENHET

Konsilet beskriver hun som et «intensivkurs i kristendom», og etter konsilet gikk hun hardt ut mot alle tradisjonelle forsøk på å omgjøre eller svekke konsilets reformer. «All kirkelig autoritet skal bedømmes etter hvordan den tjener Kirkens dypeste autoritet og sentrum, Jesus Kristus. Med teologiens terminologi skulle man kunne betegne henne som radikalt kristocentrisk», skriver professor Jeanrond i innledningen til *Texter i utval*.

Selv skriver Gunnell at det å ha lært å trekke et skille mellom absolutt og relativt i Kirken, sparte henne for den troskrisen

som rammet mange av dem som så endring som angrep på hele deres kristne liv.

Konsilets kirkesyn er det opprinnelige, hevder hun. «Tilbake til kildene» innebærer å vende tilbake til tiden før de to store skismaene i kristendommens historie: først da øst og vest skilte lag i 1054, deretter ved reformasjonen. «Skal jeg formulera min kyrkosyn på ett adekvat sätt, måste jag säga att jag är en katolik som bekänner sig till den odelade kyrkan og vägrar att erkänna schismen.» Dette betyr, understreker hun, at Kirken trenger å nedtone det pavelige eneveldet ved å fremheve kollegialiteten med biskopene. Religionsfrihet og økumenikk skal være forpliktende verdier.

Spørsmålet om kvinnelige prester var heller ikke til å unngå. Gunnell var overbevist om at utviklingen går i den retningen, men at dette er en sak som ikke kan løses i nærmeste fremtid. Det ville kreve en bred konsensus som foreløpig ikke finnes, hverken hos Kirkens ledere eller blant det aktive kirkefolket.

Gunnells økumeniske engasjement var sterkt. I den svenske kirken fikk hun etter hvert mange venner, og ortodoksien stod også hennes hjerte nær. Påsketiden innledet hun hvert år i den russiske kirken i rue Daru i Paris. Mot slutten av sitt liv skriver hun: «Jag er katolik på ett nästan fysisk vis: jag er en produkt av den katolska kyrkan, som man er en del av en familj. Hon er min naturliga hemort, liksom min köttsliga familj, om man kunne säga så om en religion. Ortodoxien er källan der min själ får dricka, vars tal når längst i mitt hjärta.»•

- Aldri har meteorologene registrert varmere sommermånedene enn i 2019
- CO₂-innholdet i atmosfæren har ikke vært høyere enn det er nå på 800 000 år
- Forskerne i FNs naturpanel rapporterer at menneskelig aktivitet truer én million arter

Tid for *grønt skrifte*

Du leste ikke feil! Det står faktisk *skrifte* og ikke *skifte*, men det dreier seg om begge deler. Er tiden inne for å skrifte våre miljøsynder og skifte kurs? I *Laudato si'* svarer pave Frans: Miljøkrisen krever en økologisk omvendelse. Vi må vende om og gjøre som Frans av Assisi: Lovprise Herren, alle hans skapninger, solen, månen, stjernene, dyrene og blomstene.

AKTUELL: Encyklikaen er saklig, informert og viser at tro og vitenskap ikke er motsetninger, men at de utfyller hverandre. Jeg kjenner igjen mange problemstillinger om bærekraftig utvikling fra mitt eget arbeid ved naturfaglærerutdanningen på OsloMet.

SR. KATARINA PAJCHEL O.P.

- Født 19. august 1974 i Warszawa, Polen.
- Flyttet til Bergen som niåring.
- Trådte inn på Katarinahjemmet høsten 1999
- Evige løfter avlagt i St. Dominikus kirke 3. september 2005
- Doktor i partikkelfysikk, Universitetet i Oslo 2010
- Førsteamanuensis ved grunnskolelærerutdanningen 2014-, OsloMet
- Priorinne, Sta. Katarinahjemmet 2012-2015

Legfolkets grønne apostolat

Pave Frans' Laudato Si' gjør troen aktuell på nye måter i hverdagen vår, mener sr. Katarina Pajchel O.P.: – Hvor mange har ikke tatt maten som settes på bordet for en selvfølge? Pavens encyklika viser at den ikke er det – ei heller for oss i det privilegerte nord.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICLAISEN** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Derfor skal vi mene det når vi ber bordbønn i takknemlighet for at vi nok en gang kan spise oss mette. En bønn som kunne blitt en tom vane, blir med *Laudato Si'* fylt med ny aktualitet og relevans, mener Katarina Pajchel, doktor i partikkelfysikk, førsteamanuensis ved OsloMet og søster på Katarinahjemmet i Oslo.

– Hvilket førsteinntrykk gjorde *Laudato Si'* på deg?

– To ting slo meg: Aktualiteten i pavens ord – encyklikaen er saklig, informert og viser at tro og vitenskap ikke er motsetninger, men at de utfyller hverandre. Jeg kjenner igjen mange problemstillinger om bærekraftig utvikling fra mitt eget arbeid ved naturfaglærerutdanningen på OsloMet. Samtidig balanseres *Laudato Si'* av en sosial og teologisk dypde. I samfunnsdebatten blir ofte både problemstillinger og løsninger veldig tekniske eller politiske, men her er det en åndelig dypde som gjør inntrykk, sier sr. Katarina. Hun mener at pavens miljøencyklika går til kjernen av skaperverket, menneskets relasjon til Gud, til sin neste og til naturen.

– Teksten er god fordi den evner å forene de store spørsmål med de enkle svar i hverdagen, slik som koblingen mellom at vi kaster mat og bordbønn. Kanskje dette ritualet som ligger så dypt festet i vår tradisjon, nå kan få ny aktualitet?

GRØNN OMVENDELSE

Amerikanske meteorologer meldte nylig om klodens varmeste juni-måned siden temperaturmålingene begynte på 1880-tallet. EUs klimabyrå kom frem til samme konklusjon om juli. I mai la FN's naturpanel frem en rapport om tap av arter og økosystemer som eksperter kalte «vanvittig skremmende». 1 million arter

i verden står i fare for å bli utryddet. Den katolske hjelpeorganisasjonen Caritas forteller at over 820 millioner mennesker i verden sulter, og tallet øker.

– Overalt kan vi lese om at klimakrisen truer vår eksistens, mennesker som dyr – hva skiller *Laudato Si'* fra politiske partiers programmer eller miljø- og naturvernorganisasjoners pamfletter?

– *Laudato Si'* er kritisk både til det politiske høyre og venstre; den er kritisk til en hemningsløs teknologi-optimisme og til en hemningsløs økonomisk liberalisme – i sin kjerne handler encyklikaen om å ansvarliggjøre oss mennesker. Klima- og miljøkrisen er menneskeskapt, skriver pave Frans, og forteller om en helhetlig økologi – et vern av Skaperverket, der mennesket er en del av løsningen. Vi må gjenfinne vår rolle på Jorden som de som skal «dyrke og passe den» (1 Mos 2,15), ikke underlegge oss alt og alle. Det er vårt forvalteransvar – vi er en beboer her, ikke en inntrenger, sier sr. Katarina.

Dette ansvaret er ikke bare «menneskehetens», en enhet så stor at det enkelte menneske og dets ansvar svinner hen og fremstår som uten betydning og konsekvens. Pave Frans siterer katekismen: «Ingen skapning er seg selv nok», hverken sosialt eller økologisk:

– Her kommer legfolkets apostolat inn: Vi har alle, hver og én av oss, plikt til å bidra i realiseringen av pavens refleksjoner. Det minste vi kan forvente er deltagelse i demokratiske prosesser – at vi stemmer ved valg. Det skjer bare hvert annet år her i Norge, mens andre valg tar vi så å si hver dag: Den globale solidariteten som *Laudato Si'* uttrykker må gjennomstrømme våre hverdagshandlinger, for eksempel som forbrukere. Vi må vende om – og vi må endre forbruksmønsteret vårt: Vi må tenke over hvordan vi reiser, hva vi kjøper og kaster – og helst kildesortere! ➤

BØNN: Vi står nå overfor en utfordring som er så stor, som er fylt av så mye frykt og lidelse – at bønn, som også erkjenner vår svakhet og utilstrekkelighet, er et nødvendig og universelt svar.

Vi har et stort personlig ansvar og en reell mulighet til å påvirke utviklingen i det små, sier sr. Katarina.

I tillegg til budskapet om å ta ansvar for jordens økologi, kobler pave Frans klimakrisen til verdens sosiale problemer:

– For ham er miljøkrisen og den sosiale krisen uadskillelige problemer, derfor henger også løsningene sammen, forteller sr. Katarina og siterer artikkel 139 i *Laudato Si'*: «Vi står ikke overfor to separate kriser, en miljømessig og en annen sosial, men heller én kompleks sosio-økologisk krise. Løsningsstrategier krever en helhetlig tilnærming skal vi bekjempe fattigdom, gjenopprette de utstøttes verdighet og samtidig ta vare på naturen.»

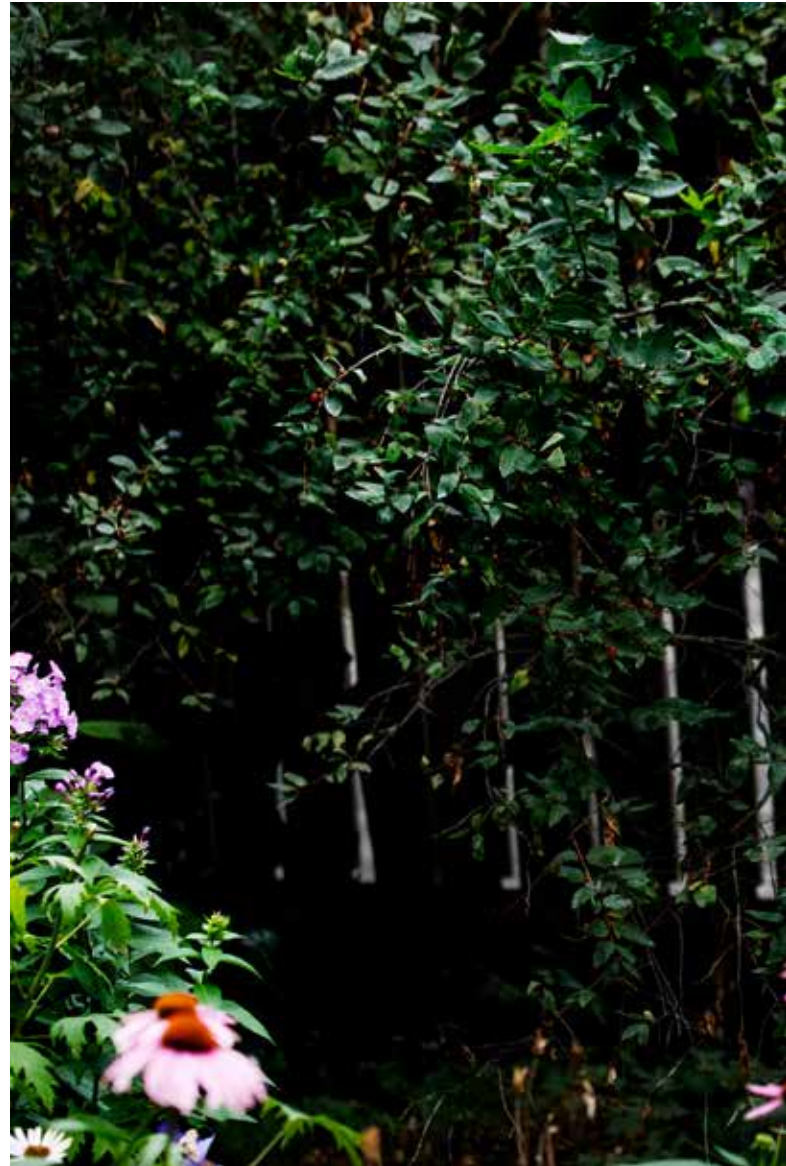
VITENSKAPEN INGEN TRUSSEL

Katarina er søster i dominikanerordenen og har viet sitt liv både til Gud, troen, og vitenskapen.

– *Hvordan forener pave Frans tro og vitenskap i Laudato Si'?*

– Først irriterte det meg litt at den mangler vitenskapelige referanser, selv ikke FNs klimapanel er nevnt – og det burde være anerkjent nok. Etter å ha tenkt litt, kom jeg frem til at uten alle referansene fremstår det naturvitenskaplige som en helt selvsagt og integrert del av teksten. Kunnskap er et naturlig og nødvendig fundament for Kirkens standpunkt – menneskets kreativitet og vitenskap er jo nettopp to av nøklene til å finne løsningen på klimakrisen, sier sr. og dr. Katarina, før hun presiserer at dialog med vitenskapene er én av pavens mest sentrale appeller i *Laudato Si'*.

– Vitenskapen er ikke en trussel mot Kirken og troen, men den vil heller ikke kunne svare på de dypeste spørsmål vi stiller oss, sier hun og henviser til *Laudato Si'*s 199. avsnitt «Religioner i dialog med vitenskapene». Der skriver pave Frans: «Man kan ikke hevde at de empiriske vitenskaper gir oss en fullstendig forklaring på livet, skapningens innerste vesen og virkeligheten som helhet».

– Pavens resonnement føyer seg inn i en sterk katolsk tradisjon: Vitenskapens løsninger er viktige, men de kan lede oss galt avsted dersom vi mister vårt etiske kompass: gudstroen.

Pave Frans innleder med en analyse av vårt moderne samfunns tidsånd, og skriver blant annet: «Vi har glemt at vi er jord» (j.f. 1 Mos 2,7: «Da formet Herren Gud mennesket av støv fra jorden. Han blåste livspust i nesen på det, og mennesket ble en levende skapning.»)

– *Hvordan kommer dette til uttrykk i måten vi tenker og lever på?*

– Moderne teknologi og medisin gjør oss fremmed for vår egen kropp. Vi glemmer vår sårbarhet. Vi glemmer våre livsprosesser – vi blir syke, vi blir gamle, vi dør. Vi glemmer at også vi er natur – og at vi tar del i naturens kretsløp. Istedenfor dyrker vi det unge, det selvstendige, der vi kontrollerer alle deler av livet. På denne måten har vi fortrenget overgivelsen som ligger i det å være menneske; vi er åndelige og fysiske vesener – og kroppen vår er skrøpelig. Fremmedgjøringen, denne moderne mentale muren, har ikke bare skapt avstand til oss selv, men også til naturen som omgir oss – og som vi er avhengige av.

Dette er en form for dualisme som jeg ikke kjenner meg igjen i. Kristendommen – katolisismen – er dypt anti-dualistisk: Gud ble kjød, han ble menneske.

ASKESE ER INGEN SPORTSØVELSE

Pave Frans trekker frem et forbilde både for våre tanker og gjerninger: Den hellige Frans av Assisi. Det er hans lovsang «Lovet være du, Herre», som har gitt brevet dets tittel.

– På hvilken måte mener du at Frans av Assisi kan tjene som forbilde for oss nå, i våre forsøk på å ta ansvar og leve mer bærekraftige liv?

– Frans av Assisi ser hele skaperverket, enten det er fugler, blomster, sol eller måne – som en helhet, som Skaperverket. Han uttrykker det blomstrende poetisk og når ut til mange. Encyklikaen er formulert i et mer nøkternt språk, som er hentet fra teologi, politikk og naturvitenskap. Til tross for den litterære forskjellen, viker helhetsforståelsen aldri; den er tilstede gjennom hele teksten som avsluttes med det sakramentale liv, møtet med Gud og en bønn for vår jord: Vi står nå overfor en utfordring som er så stor, som er fylt av så mye frykt og lidelse – at bønn, som

ET FORBILDE: – Frans av Assisi ser hele skaperverket, enten det er fugler, blomster, sol eller måne – som en helhet, som Skaperverket, sier Sr. Katarina Pajchel O.P.

«Kunnskap er et naturlig og nødvendig fundament for Kirkens standpunkt – menneskets kreativitet og vitenskap er jo nettopp to av nøklene til å finne løsningen på klimakrisen.»

også erkjenner vår svakhet og utilstrekkelighet, er et nødvendig og universelt svar.

– Hvis vi lyver, får vi dårlig samvittighet. Vi vet det er galt. Vi bryter det åttende bud. Men hva om vi kaster brukte batterier i søppelet, eller nyter «bruk og kast»-mentalitetens kortvarige gleder: en ny TV, som vi ikke trenger, et nytt klesplagg, som vi ikke trenger, en ekstra flyreise, som vi ikke trenger ... Men ikke å ta hensyn til miljøet – å bidra til utplyndring av naturen – er ikke også dét en synd som katolikker bør unngå?

– På den ene side: Jeg tror ikke man skal kjøre på med åndelige nevroses og en sånn skruppel-etikk. På den annen side: Alle våre valg, herunder vårt forbruk, har en etisk-moralsk dimensjon. Grådighet og fråtsing er synd. Ja, egoisme generelt, fordi den leder oss bort fra Gud og våre medmennesker og inn i oss selv. Da er det viktig å ha in mente den kristne forståelse av askese: Det er ikke en sportslig prestasjon eller dyrking av egen fortreffelighet: Sann kristen askese handler om solidaritet – når vi avstår fra noe, er det for å hjelpe vår neste. Askese kan fort utarte til noe veldig selvsentrert eller selvbevisst. Fasten skal minne oss om vårt ansvar for vår neste. Det tror jeg er en fornuftig rettesnor i møtet med disse utfordringene.

– Bør vi gå til skrifte for å bekjenne våre miljøsynder på lik linje med andre synder?

– Da får man i så fall reflektere over det i lys av etiske normer. Det kan godt være at man oppdager at ens forbruksmønster er galt og skadelig for miljøet. Kanskje er det et uttrykk for en dypere holdning, som igjen kan høre hjemme i et skriftemål. Men jeg tror det vil være altfor overfladisk å sette opp et synderegister, sier sr. Katarina Pajchel O.P. og siterer pave Frans' avsluttende bønn i *Laudato Si'*:

– Kjærlighetens Gud, vis oss vår plass i denne verden / som redskaper for din kjærlighet / til alle skapninger på denne jord / for ikke en eneste av den er glemt i dine øyne. •

Kapitalisme i klimaets tjeneste

Kapitalismen alene kan ikke redde verden, mener Terje Osmundsen, næringslivsleder og styreleder i Caritas Norge: Den trenger hjelp fra oss som forbrukere, velgere og kunder av finans- og teknologiselskaper.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICLAISEN**
FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Selv Ebenezer Scrooge, Charles Dickens' erkekapitalist i *En julefortelling*, søker frelse. Han vender om fra å være inkarnasjonen av selvishet – grisk, smålig, hardhjertet – til å bli et ideal for andre: Han husker etterhvert julens budskap og «ble en så god venn, en så god herre og mester, og en så god person, som den gode gamle byen noen gang hadde bevitnet», og fremdeles var han kapitalist, som tjente penger. I *Laudato Si'* advarer pave Frans mot den uregjerlige kapitalismens profittmaksimering, og byr investorer, entreprenører og direktører inn til ekte – økologisk – omvendelse.

– 24. februar 2016 skrev du i et innlegg: «Når historien skal skrives, tror jeg mange vil trekke frem *Laudato Si'*, pave Frans' mye omtalte og kontroversielle encyklika om klima og miljø, som den mest innflytelsesrike publikasjonen i 2015.» Står du fast ved det?

– Ja. Jeg er bare blitt enda mer overbevist om at spådommen er riktig. Det er inspirerende og tankevekkende å merke hvilken mobiliseringskraft pave Frans og *Laudato Si'* har i næringslivskretser, investormiljøer og sist, men ikke minst blant unge. Encyklikaen eller rundskrivets posisjon er så sterk at det er blitt et referanseverk også utenfor Kirken. Det ble jeg oppmerksom på allerede under FN's klimakonferanse i Paris i desember 2015. Brevet setter igang bevegelser og diskusjoner som får langtrekkende betydning: I juni inviterte paven lederne i de største oljeselskapene til samtaler i Vatikanet under parolen «Energiovergang og omsorg for vårt felles hjem». Og på pavens bud troppet de opp, også Eldar Sætre, konsernsjefen i Equinor, sier Terje Osmundsen, som behersker både *Laudato Si'* og >

TERJE OSMUNDSEN

- Født 1. februar 1957 i Stavanger
- Styreleder i Caritas Norge
- Adm.dir. i Empower New Energy
- Konserndirektør i solenergiselskapet Scatec Solar 2009–2017
- Formann i Unge Høyre 1979–1980 og personlig rådgiver for statsminister Kåre Willoch 1981–1985
- Cand.polit. i statsvitenskap, Universitetet i Oslo

«Det er inspirerende og tankevekkende å merke hvilken mobiliseringskraft pave Frans og Laudato Si' har i næringslivskretser, investormiljøer og sist, men ikke minst blant unge.»

næringslivets utfordringer: Han er styreleder i Caritas Norge, administrerende direktør i Empower New Energy og tidligere konserndirektør i solenergisekskapet Scatec Solar. Fra 1981 til 1985 var han statsminister Kåre Willochs personlige rådgiver.

– *Hvorfor har Laudato Si' fått en slik posisjon?*

– Den ene grunnen er innholdet i brevet i seg selv, den andre er pave Frans' globale moralske autoritet. Både hva som er skrevet og hvem som er avsender av budskapet, må regnes med.

TRENGER NY REFERANSERAMME

Osmundsen mener at noe av det som gjør *Laudato Si'* unikt og viktig, er pave Frans' evne til å bringe folk sammen og inspirere: Rundskrivet har et sterkt etisk-moralsk budskap, men er først og fremst en plattform for samarbeid om å løse de globale miljøproblemene:

– Det tar tid før nye paradigmer synker inn hos beslutningstakere, og det helt nye er: Vi er iferd med å ødelegge vårt felles hjem, sier Osmundsen. Han mener at vi til nå har stått overfor problemer som vi har kunnet løse selv om det meste har fortsatt som før, altså: Løsningene har vært justeringer innenfor samme system. Nå er selve systemet blitt problemet – og må endres.

– Vi trenger en ny referanseramme. Det vi står overfor kan sammenlignes med Churchill og Roosevelts mobilisering mot nazismen – oppgaven og innsatsen er hinsides hva vi har gjort før. Vi behøver all kreativitet og alle talenter menneskeheten kan mønstre, for å lykkes. Da må vi gjøre kapitalismen til et redskap. Det har pave Frans skjønt, og i mars 2020 har han for eksempel invitert unge økonomer og gründere fra hele verden til Assisi på en konferanse om «en økonomi som bringer liv og ikke død, som er inkluderende og ikke ekskluderende, som humaniserer og ikke avhumaniserer, som tar seg av skaperverket og ikke plyndrer det».

– *Du har i mange år arbeidet med grønn teknologi, nå som administrerende direktør i Empower New Energy. På hvilken måte er Laudato Si' forenelig med fremtidsrettet næringsvirksomhet?*

– For å nå bærekraftmålene kreves kapital, kompetanse og entreprenørskap – og motiverte talenter. Kapitalisme eller markedsøkonomi er det systemet som leverer det paven ber om. Men selv om profittmotivet ikke kan fjernes, må det underordnes andre mål, poengterer Osmundsen, og reflekterer over hva alternativet til en markedsbasert og fri økonomi ville vært.

– Vi som ikke ønsker en diktatorisk løsning på samfunnsproblemene – slik som i Kina, der kun et sterkt kommunistisk parti er istand til å iverksette løsninger, vi foretrekker at et mangfold av mennesker og initiativer skaper løsninger på samfunnets problemer. En fri økonomi er en forutsetning for

PLATTFORM FOR SAMARBEID: Osmundsen mener at noe av det som gjør *Laudato Si'* unikt og viktig, er pave Frans' evne til å bringe folk sammen og inspirere.

demokrati, men nå er økonomien ute av balanse, sier Osmundsen. Han viser til en Oxfam-rapport, som viser at i 2018 eide 26 av verdens rikeste personer like mye som den fattige halvparten av verdens befolkning.

– Slik kan vi ikke ha det: Det er hverken rettferdig eller sunn økonomi. Amazon, Facebook og Google er blitt like dominerende som de store handelsselskapene i kolonitiden. De er blitt for rike, for mektige og må reguleres og deles opp, slik som amerikanerne gjorde på 1890-tallet med de private monopolene, spesielt innen petroleumsbransjen.

EN ENESTÅENDE OPPFINNELSE

I *Laudato Si'* tar pave Frans til orde for å legge økonomien under en «helhetlig økologi», og skriver at vi må «tenke over økonomiens mening og dens formål, for å korrigere dens misforhold og forvrengninger».

– *Går det an å lede, utvikle og drive lønnsom næringsvirksomhet på slike betingelser?*

– Ja. Jeg opplever bedriften som en fantastisk vakker konstruksjon. Hva er egentlig et aksjeselskap? Jo, at noen samarbeider om å dekke sine medmenneskers behov – og de gjør det på en måte som skaper overskudd. Det er en enestående oppfinnelse, enten det gjelder kafeen på gatehjørnet eller programmeringsbedriften som lager en app for å hjelpe bonden på den afrikanske landsbygda med å tilpasse seg klimaendringer, sier Osmundsen. Han minner om at selv om vi ofte tenker på bedriften kun som en måte å skape profitt på, er den først og fremst en arena for

«For å nå bærekraftmålene kreves kapital, kompetanse og entreprenørskap – og motiverte talenter. Kapitalisme eller markedsøkonomi er det systemet som leverer det paven ber om.»

menneskelig samarbeid og talenters mulighet til å få frem det aller beste i seg.

– Så er det ledere som krever for store lønninger eller aksjonærer som vil ha for stor avkastning. Her må man finne en balanse, for man må ha gode lønninger og god avkastning for å rekruttere de beste lederne og gode investorer. Før sa kapitalister at bedriftene skulle få gjøre hva de ville, bare det var innenfor loven. Nå er vi kommet lenger: Vi legger også etiske vurderinger til grunn for hva bedriften bør foreta seg, sier Osmundsen og viser til at for eksempel Statens pensjonsfond utland (Oljefondet), som har en verdi på ca. 9400 milliarder kroner, har vært underlagt etiske retningslinjer siden 2004.

– Her er det grunn til å spørre om Kirken er offensiv nok. Den har også fond og finansielle virkemidler som kan benyttes i enda større grad. Vatikanet har for eksempel vært tidlig ute med å utelukke spesielle bransjer fra sine investeringer utfra etiske hensyn, men er langt på etterskudd når det gjelder å sette bærekraftighet høyt i sin investeringsstrategi. Her finnes et stort forbedringspotensial, mener Osmundsen.

GRØNN FORBRUKERMAKT

I *Laudato Si'* skriver pave Frans om en økologisk omvendelse og en mellommenneskelig pakt om miljøet. Han tar til orde for at troende og ikke-troende skal bruke sin forbrukermakt: «En endring i livsstil vil kunne føre til et sunt press mot dem som innehar politisk, økonomisk eller sosial makt.»

– For at kapitalismen skal være bærekraftig, trenger den hjelp fra oss som forbrukere, sparere og velgere. For oss katolikker ble denne utfordringen aktualisert og konkretisert i og med *Laudato Si'* – hva gjør vi i vår familie, vårt nærmiljø, i kirkene og menighetene? Hvordan bidrar vi personlig til å realisere ånden i *Laudato Si'*? Kjøper vi bærekraftig energi? Kjøper vi klær som innfrir krav til etisk produksjon? Søker vi å redusere forbruk av kjøtt? Hvis vi ikke blir krevende grønne forbrukere, setter vi begrensninger for hva bedriftene får til, sier Osmundsen.

– 19. juli 2018 skrev du: «Bjørn Kjos mener det skulle vært forbudt å fly 20 – 30 – 40 år gamle fly, men skyver ansvaret for å 'rydde opp' i miljøproblemene over til politikerne.» Hvilket ansvar mener du at en bedriftsleder har for å ta vare på «vårt felles hjem»?

– Bjørn Kjos inkarnerer mer enn noen annen den voldsomme veksten i private flyreiser de senere år, sier Osmundsen og viser til at vi er blitt et reisende folk på grunn av stadig bedre og billigere flytilbud. Mens billettene stadig koster mindre, koster reisene miljøet mye: Én flytur til USA tilsvarer en verdensborgers gjennomsnittlige CO2-utslipp per år.

– På tross av at Norwegian og Kjos har tjent store penger i perioder, er det vanskelig å se at de har vært med på å støtte utvikling av elektriske fly eller miljøvennlige flydrivstoff-typer. Derfor mener jeg at dette er en type uttalelse som ikke er i overensstemmelse med en bærekraftig kapitalisme. Næringslivsledere må erkjenne at de har et ansvar – og ta det, sier Osmundsen og forteller at om billettprisene hadde økt med 20–25 prosent globalt, ville det vært nok til å finansiere et karbonnøytralt flydrivstoff.

– Det er mulig teknisk å gjøre flynæringen grønn, men ennå er det for dyrt. Og så kommer spørsmålet og utfordringen til hver enkelt av oss: Ville vi akseptert dyrere feriereiser om det hadde bidratt til at vi når klimamålene og dermed unngår en katastrofal klimakrise? Svaret røper om vi har tatt stundens alvor innover oss eller ikke, sier Osmundsen.

– Tenker du anderledes om markedsøkonomi og kapitalisme idag enn på 80-tallet på grunn av de miljøutfordringene vi står overfor?

– Helt klart. Konservatismen lar seg ikke så lett plassere i en politisk høyre/venstre-akse. Det er et honnørord for å ta vare på de mest verdifulle sidene av samfunnet. Hvis det krever radikale tiltak, fordi store verdier står på spill, så åpner konservatismen for det, sier han og minner om at konservative ønsker samfunn i harmoni og balanse:

– Det inkluderer naturen, som nå er iferd med å komme helt i ulage. •

Under en felles himmel

Hvis du må velge mellom enten lønnsvekst i perioden 2020–25 eller å kunne puste frisk luft hver dag etter 2025, hva velger du?

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICLAISEN**
FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Ordene er ikke professor William Laffertys, men journalistens forsøk på å oppsummere hva han legger i at økologi burde få *principled priority* eller grunnleggende prioritering. Lafferty har siden 1992 forsket på hvordan vi forsøker å løse klimaproblemet, og mener vi må velge: Vi kan fortsette mer eller mindre som før, og ødelegge det pave Frans benevner som «vårt felles hjem», eller legge en radikalt anderledes etikk til grunn for en ny måte å leve på.

– Fra økonomi først til økologi først, fordi økologi faktisk er viktigere enn økonomi: Hva hjelper lønnsvekst deg hvis du ikke kan puste frisk luft eller drikke rent vann, spør han.

KLOKKENE RINGER FOR OSS

Dagen etter at Lafferty hadde holdt et foredrag i Roma om nettopp *Laudato Si'*, la FN's klimapanel frem sin 2018-rapport.

– Alle alarmer går, for klimaendringene er radikalt mye verre enn de vitenskapelige modellene viste for bare få år siden. Ikke bare er de verre, men på grunn av at våre modeller blir bedre, blir antagelsene om fremtiden også stadig sikrere. Hver eneste uke fremlegges nye data som bekrefter

det vi kan se på TV-skjermene: Klimaet er i endring og ute av balanse, vind, regn, tørke, flom – og det rammer oss allerede, sier Lafferty.

Dette er ikke nytt. Allerede i 1987 kom Brundtland-kommisjonens sluttrapport *Vår felles framtid*. Deretter den ene globale miljøkonferansen etter den andre: Rio-konferansen om biologisk mangfold i 1992, FN's årlige klimakonferanser fra Berlin i 1995 via Paris i 2015 til Katowice i 2018 og Santiago, Chile, i 2019.

Likevel: Ifølge FN står 1 million arter i verden i fare for utryddelse, og klimagassutslippene må reduseres med 40 – 50 prosent innen 2030 for at vi skal nå 1,5 grader-målet.

– *Vi vet at begge disse problemene er eksistensielle – det står om liv eller død for jorden – likevel løser vi dem ikke. Hvordan forklarer du det, Lafferty?*

– Til nå har vi trodd at demokratisk og byråkratisk mekking på den eksisterende globale samfunnsmodellen er tilstrekkelig. Men den vestlige utviklingsideologien fungerer ikke, fordi hovedpremisset svikter: Nå er økonomisk vekst det viktigste, mens vi av og til gjør unntak for økologien. Det må være motsatt, og det er her *Laudato Si'* kommer inn. Pave Frans uttrykker det

«Hver dag står du overfor valg som må ta preg av en grønn etikk, en etikk som setter økologi over økonomi.»

WILLIAM M. LAFFERTY

- Født 2. mai 1939 i Cleveland, USA
- Tidligere professor i statsvitenskap og forskningsveileder Universitetet i Oslo.
- Tidligere direktør for forskningsprogrammet ProSus under Norges forskningsråd
- Professor emeritus i forskning for bærekraftig utvikling i Europa, Universitetet i Twente, Nederland

klart: «Vi må ganske enkelt omdefinere hva fremskritt er.»

TERRA MATERS GRENSER

Høsten 2017 ble professor Lafferty invitert til den ungarske ambassaden i Roma for å holde foredrag om *Laudato Si'*.

– *Hvordan vil du beskrive leseopplevelsen?*

– Jeg fordypet meg i den engelske utgaven: Den var helt fri for katolsk selvforherligelse, den appellerte bredt – økumenisk – med etisk dybde. Jeg opplever den som et motstykke til Brundtland-kommisjonen. Naturen – Skaperverket, Moder Jord – setter selv grenser for hva vi kan gjøre, og dem må vi respektere. Frans flytter også ansvaret for etiske valg over fra nasjonalstaten til hvert enkelt menneske: Det holder ikke å si at «jeg stemmer på et parti og har dermed gjort mitt»: Nei, du må ta dette personlig, sier Lafferty.

Han mener at vi slett ikke oppfyller vår moralske forpliktelse overfor Skaperverket ved å delta i demokratiet som velger: Vi må oppføre oss anderledes i hverdagen:

– Hver dag står du overfor valg som må ta preg av en grønn etikk, en etikk som setter økologi – vann, luft, jord, planter, dyr og dermed mennesket – over økonomi.

FINNE SEG SELV

Laudato Si' ble lansert sommeren 2015, og er stadig like aktuell: Så sent som i juli 2019 kom St. Olav forlag med nytt norsk opplag av den grønne encyklikaen.

Lafferty tror pave Frans' etisk funderte budskap kan gjøre en forskjell:

– *Pave Frans skriver: «Vi har glemt at vi selv er jord (jf. Mos 2,7). Vår egen kropp er laget av denne planetens elementer, luften lar oss puste, vannet gir oss liv og forfrisker oss.» Dette er utgangspunktet for det han*

beskriver som en menneskelig økologi. Har vi glemt at fra jord er vi kommet og til jord skal vi bli – er vi blitt fremmedgjort for oss selv og vårt opphav?

– Svaret er et ubetinget «ja». Vi har fjernet oss fra selve vår livsbetingelse, naturen. Det begynte med den industrielle revolusjon: En tro på at vi klarer å løse alt selv, gjerne med ny teknologi. Denne naive overoptimismen viser seg også i det sosiale: Vi skal være positive og optimistiske, noe annet tåles ikke. Vi klarer jo ikke engang å bruke ordet «problem», vi sier «utfordring». Det er en vestlig utviklingsideologi, som jeg mener *Laudato Si'* forsøker å frigjøre oss fra.

PAVENS SNUOPERASJON

Lafferty er oppvokst som irsk-amerikansk katolikk. Han ble professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, og de første årene

var amerikansk politikk hans hovedanliggende. Uken etter hans oppsummerende foredrag på konferansen i Wien høsten 2017, ble Donald Trump valgt til amerikansk president.

– I USA roper én populist «America first!» og på denne siden av Atlanteren roper Boris Johnsen «UK first!». Vi lever i nasjonalismens tidsalder – og det taper miljøet på: Ingen er interessert i å sette fellesskapets interesse – det felles beste – fremfor sine egeninteresser.

I Laffertys analyse av hvorfor menneskeheten ikke har klart å løse sitt fremste eksistensielle problem, klimakrisen, er nasjonalpopulismen kun symptom på noe langt mer alvorlig: De vestlige, pluralistiske og liberale demokratiene er i alvorlige problemer.

– Vitenskapen, den rasjonelle empiri og dialog, er under angrep, sier han, og viser til at jo bedre dokumentert klimaendringene er, jo sterkere motstand møter forskerne fra klimafornektene.

– Dessuten: De nasjonale fellesskapene rammes av migrasjonskrisen. Med hensyn til både fellesidentitet som nasjon og økonomisk bæreevne, er det vestlige systemet sterkt truet. Vi splittes, ifølge professor Jean L. Cohen ved Columbia University, fordi vi ikke kjenner oss igjen i våre omgivelser og ikke har felles interesser. Rasjonalitet og fellesskap er grunnleggende premisser for at det nasjonale demokratiet skal fungere – og de er iferd med å svikte, sier professor Lafferty, og spør om hva som da skjer med internasjonale organisasjoner, FN og FNs miljøkonferanser, som nettopp er basert på fungerende og rasjonelle nasjonalstater.

– *Hva har dette med Laudato Si' å gjøre?*

– For det første er rundskrivnet rasjontelt, teksten er fundert på vitenskap, men skrevet i et enkelt og direkte språk som alle kan forstå. For det annet: I en tid der politikken ikke fungerer og politikerne mangler evne til å løse selv fundamentale problemer, snur Frans opp ned på det hele: Han henvender seg til folks moral og ikke til politiske systemer. Han setter opp autoritative grenser for hva vi som mennesker bør gjøre: Vi bør ikke gjøre noe som ødelegger Moder Jord eller Skaperverket. •

HVER ENKELT TROENDE: 10 MÅTER Å LEVE LAUDATO SI' PÅ

BE FOR OG MED SKAPERVERKET

«Vårt forhold til miljøet kan aldri ses isolert fra vårt forhold til våre medmennesker og til Gud.» *Laudato Si'*, avsnitt 119.

1. Be en bønn i takknemlighet for Skaperverket, og for at vi skal beskytte vårt felles hjem, i dine daglige bønner.
2. «Be med nyhetene» eller be for personer som rammes av klimaforandringer eller økologiske kriser i dine daglige bønner. Husk også å be for dem som arbeider for at vi skal ta vare på vårt felles hjem.
3. Be utendørs: I hagen, på balkongen, når du er ute på søndagstur – på vei til eller etter messe – i Guds frie natur med himmelen som tak.

LEV ENKLERE

«Det er noe opphøyet over forpliktelsen til å ta vare på Skaperverket gjennom små daglige handlinger ...» *Laudato Si'*, avsnitt 211.

4. Før du kjøper nye ting, spør deg selv: «Trenger jeg virkelig dette?» Hvis du bestemmer deg for at «ja, dette trenger jeg», kjøp brukt hvis du kan!
5. Bestem deg for å ha en kjøttfri dag i uken.
6. Kjør mindre privatbil. Koordiner ærendene dine bedre og bli flinkere til å bruke kollektivtransport. Husk at du kan bruke apostlenes hester og at det er mye sunn trim i en sykkeltur til og fra nærbutikken.

BIDRA TIL Å BESKYTTE VÅRT FELLES HJEM

«Det er påtrengende nødvendig å utvikle politiske virkemidler for på få år drastisk å redusere utslippene av CO2 og andre sterkt forurensende gasser.» *Laudato Si'*, avsnitt 26.

7. Bli med i en lokal organisasjon som arbeider for et bedre klima.
8. Velg «grønn faste» – spis mindre kjøtt enn du ellers ville gjort, eller gjennomfør noen aktiviteter, slik som at du går, sykler eller tar kollektivtransport istedenfor å kjøre privatbil.
9. Tenk gjennom hva det er som hindrer deg i å legge om til en grønnere livsstil: Er kollektivtilbudet for dårlig? Er det ikke innført kildesortering? Har lokalbutikken få økologiske produkter? Ta det opp med vennene dine eller i menigheten, og bli enig om å kreve forbedringer.

SPRE DET GRØNNE BUDSKAP

«Sannelig er det mye som kan gjøres!» *Laudato Si'*, avsnitt 180.

10. La andre familiemedlemmer og venner få vite hva du tenker og har gjort. Inviter dem til å lese *Laudato Si'* og bidra til å ta vare på vårt felles hjem. Dette er en global krise, og alles innsats er nødvendig for å få til de endringene som Skaperverket så sår behøver.

FAMILIEN: 10 MÅTER Å LEVE LAUDATO SI' PÅ

BE FOR OG MED SKAPERVERKET

«Vårt forhold til miljøet kan aldri ses isolert fra vårt forhold til våre medmennesker og til Gud.» *Laudato Si'*, avsnitt 119.

1. Be en bønn i takknemlighet for Skaperverket, og for at vi skal beskytte vårt felles hjem, i dine daglige bønner.
2. «Be med nyhetene» eller be for personer som rammes av klimaforandringer eller økologiske kriser i deres daglige bønner. Husk også å be for dem som arbeider for at vi skal ta vare på vårt felles hjem.
3. Be sammen utendørs: I hagen, på balkongen, når dere er ute på søndagstur – på vei til eller etter messe – i Guds frie natur med himmelen som tak.

LEV ENKLERE

«Det er noe opphøyet over forpliktelsen til å ta vare på Skaperverket gjennom små daglige handlinger ...» *Laudato Si'*, avsnitt 211.

4. Før noen i familien kjøper nye ting, spør: «Trenger du virkelig dette?» Hvis dine barn vil ha noe nytt, samtal med dem og spør om det er viktig for dem. Hvis dere bestemmer dere for at «ja, dette trenger vi», kjøp brukt hvis dere kan!
5. Bestem dere for å ha en kjøttfri dag i uken.
6. Bli enig om å sette av tid til at familien gjør noe sammen som ikke involverer elektronikk. Vi snakker om en ikke-digital aktivitet, der man ser hverandre, ikke på en skjerm.

BIDRA TIL Å BESKYTTE VÅRT FELLES HJEM

«Det er påtrengende nødvendig å utvikle politiske virkemidler for på få år drastisk å redusere utslippene av CO2 og andre sterkt forurensende gasser.» *Laudato Si'*, avsnitt 26.

7. Finn ut hvordan dere som familie kan ta vare på Skaperverket, slik som at dere går til et grøntområde i nabolaget for å plukke plast eller blir med på en klimademonstrasjon.
8. Finn ut om det finnes noen spesielle miljøproblemer i ditt sogn eller nærmiljø. Undersøk problemet nærmere: Hva er årsaken? Hvem er ansvarlig? Og diskuter hva dere kan bidra med for å løse det? Lage en Facebook-aksjon? Kanskje en underskriftskampanje hjelper, eller at dere kontakter lokale medier?
9. Spør alle familiemedlemmene, også barna, om hva dere kan gjøre for å ta bedre vare på vårt felles hjem. Vær konkret og sett punktene ned i en liten «grønn handlingsplan» for familien. Resirkulerer dere? Kan dere kjøre mindre bil? Må dere fly på ferie? Bruker dere sparepærer i alle rom? Må varmekablene stå på? Trenger dere å dusje hver dag? Begynn i det små, tilsammen gjør det en stor forskjell.

SPRE DET GRØNNE BUDSKAP

«Sannelig er det mye som kan gjøres!» *Laudato Si'*, avsnitt 180.

10. La andre familiemedlemmer og venner få vite hva du tenker og har gjort. Inviter dem til å lese *Laudato Si'* og bidra til å ta vare på vårt felles hjem. Dette er en global krise, og alles innsats er nødvendig for å få til de endringene som Skaperverket så sår behøver.

ORGANISASJONEN ELLER BEDRIFTEN: 10 MÅTER Å LEVE LAUDATO SI' PÅ

BE FOR OG MED SKAPERVERKET

«Vårt forhold til miljøet kan aldri ses isolert fra vårt forhold til våre medmennesker og til Gud.» *Laudato Si'*, avsnitt 119.

1. Velg en bønn fra *Laudato Si'* og be den i fellesskap, som stab.
2. Ta en felles pause ute i det fri, opplev naturens «ord om kjærlighet». *Laudato Si'*, avsnitt 225.
3. Organiser en egen bønnestund, der dere i fellesskap reflekterer over vårt felles hjem, Skaperverket, og ber for det. Ta gjerne utgangspunkt i Frans av Assisis liv og levnet eller avsnitt i *Laudato Si'*.

LEV ENKLERE

«Det er noe opphøyet over forpliktelsen til å ta vare på Skaperverket gjennom små daglige handlinger ...». *Laudato Si'*, avsnitt 211.

4. Oppfordre de ansatte eller menigheten til å gå, sykle eller bruke kollektivtransport til arbeid / messe / møter. Kanskje kan en carpool være til hjelp? Da kan man spare både miljø og penger.
5. Ta ibruk økovennlige praksiser i organisasjonen eller menigheten: Kutt ut plastposer, ikke bruk engangskopper, -bestikk eller -tallerkener. Resirkuler så mye som mulig og pass på kildesorteringen. Server mat uten kjøtt, og hva om dere baserer kjøkkenet på økologiske produkter?
6. Ta dere tid til å være tilstede for hverandre. Til å lytte, reflektere og pleie forholdet dere imellom, på arbeidsplassen eller i menigheten.

BIDRA TIL Å BESKYTTE VÅRT FELLES HJEM

«Det er påtrengende nødvendig å utvikle politiske virkemidler for på få år drastisk å redusere utslippene av CO2 og andre sterkt forurensende gasser.» *Laudato Si'*, avsnitt 26.

7. Unngå fossilt drivstoff og bli del av den katolske bevegelsen som kutter bruk av gammeldagse energikilder og satser på fornybar eller klimanøytral energi.
8. Ta kontakt med lokale organisasjoner som kjemper for natur og klima – kanskje dere kan samarbeide om å løse problemer i nærmiljøet?
9. Sjekk livelaudatosi.org jevnlig – her kan du finne nye initiativer og tiltak som kan være aktuell for din organisasjon eller menighet.

SPRE DET GRØNNE BUDSKAP

«Sannelig er det mye som kan gjøres!» *Laudato Si'*, avsnitt 180.

10. La andre organisasjoner og menigheter få vite hva du tenker og har gjort. Inviter dem til å lese *Laudato Si'*, diskuter budskapet med dem og oppfordre dem til å bli med på å ta vare på vårt felles hjem. Dette er en global krise, og alles innsats er nødvendig for å få til de endringene som Skaperverket så sårt behøver.

Hva er en encyklika?

Opprinnelig var det et rundskriv fra paven til biskopene; de skulle formidle budskapet til prestene, som så eventuelt fortalte det videre til sine respektive menigheter. Encyklikaen er etter hvert blitt en kommunikasjonsform ikke bare mellom pave og biskoper, men i Den katolske kirke som sådan. Målgruppen begrenser seg ikke lenger bare til troende katolikker. Pave Johannes XXIII skrev i 1963 *Pacem in Terris* («Fred på jorden») også til ikke-troende av god vilje, og pave Frans adresserer *Laudato Si'* til «til enhver levende person på denne planeten».

SPØRSMÅL OG SVAR:
Jane Skjoldli, førstelektor
Religionsvitenskap, UiO

– Hvilken status har den i Vatikanets dokument-hierarki?

– Det er et pavelig lærebrev og blant de mest autoritetsbærende dokumenter en pave kan utstede. Vi må skille mellom kirkerettslige dokumenter og læredokumenter. Når det gjelder sistnevnte er en encyklika, bortsett fra en *ex cathedra*-uttalelse, noe av det tyngste Kirken kan utgi. Det er viktig å merke seg at encyklikaene er undertegnet av paven selv, og identifiseres med den enkelte pave som person.

– Hvem henvender paven seg til i en encyklika?

– Encyklikaer kan kategoriseres i: Til katolikker, til spesielle grupper av katolikker og til alle som vil høre budskapet. Tidligere var «alle mennesker av god vilje» den videste målgruppen, men *Laudato Si'* går altså enda lenger: Til alle levende mennesker på planeten. Det er interessant å merke seg hvordan paven, lederen for verdens største religiøse organisasjon, inntar en global lederrolle gjennom sine handlinger, men ikke ved å påberope seg den eksplisitt: Han taler til hele verden, ikke bare deler av den.

– Skiller *Laudato Si'* seg ut på noen måte?

– Ja. Det er den første klimaorienterte encyklikaen. Den bygger videre på forholdet mellom mennesker, Gud og natur og hvordan mennesket skal forholde seg til Skaperverket. Frans refererer blant andre til Frans av Assisi, Annet Vatikankonsil og Benedikt XVI's uttalelser om miljøet, og oppmerksomheten har vært enorm. Kanskje fordi det er et nødrops: Hvis man ikke gjør noe nå, kommer det til å få katastrofale følger.

– Hvordan vil du plassere *Laudato Si'* i Frans' pontifikat?

– Han har posisjonert seg som en miljøpave. Det signaliserte han også da han valgte Frans som pavenavn og dermed knyttet seg til Frans av Assisi. Hans agenda handler om sosial rettferdighet og naturen. I *Laudato Si'* forenes disse pavelige prosjektene: De fattige rammest hardest av klimaendringene.

Les mer på
Skjoldlis blogg:
pavologi.wordpress.com

FRANS AV ASSISI

FAKTA

- Assisi er en by og kommune i fjellene i provinsen Perugia i regionen Umbria, på den venstre flanken av fjellet Monte Subasio.
- Byen har en befolkning på ca. 30 000 innbyggere.
- Assisi er fødestedet til den hellige Frans (født som Giovanni di Pietro di Bernardone), som grunnla munkeordenen fransiskanerne i byen i 1208.
- Byen er også kjent for den hellige Klara (født Chiara Offreduccio) som grunnla nonneordenen fattigsøstrene som senere ble til klarissene etter hennes død i 1253.
- I 2000 listet UNESCO de fransiskanske bygningene i Assisi som en del av verdensarven. Begrunnelsen er blant annet at «dets mesterverk fra middelalderen, slik som Basilica di San Francesco og malerier av Cimabue, Pietro Lorenzetti og Giotto har gjort Assisi til et fundamentalt referansepunkt for utviklingen av italiensk og europeisk kunst og arkitektur.»

HØYDEPUNKTET: Det åpenbare høydepunktet for alle pilegrimer som kommer til Assisi, er Den hellige Frans' basilika. Den er bygget på det stedet Frans ble begravet etter sin død i 1226.

Assisi

– en pilegrimsreise

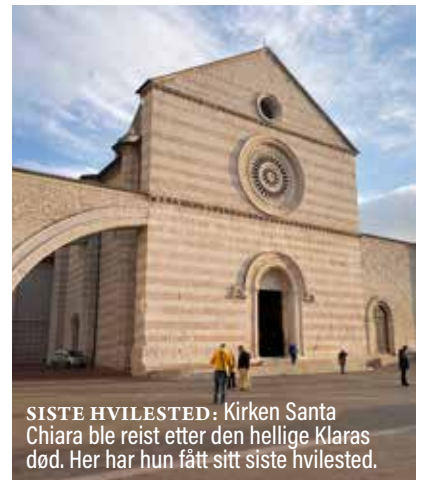
Til Italia for å møte to av Kirkens mest elskede og betydningsfulle helgener.

TEKST OG FOTO: **MATTIAS LINDSTRÖM**

DEN LILLE JORDKLODEN: Inne i den store kirken Santa Maria degli Angeli finner vi den lille middelalderkirken kalt Porziuncola – den lille jordkloden. Denne kirken ble Frans' favorittplass her på jorden.

SISTE HVILESTED: Kirken Santa Chiara ble reist etter den hellige Klaras død. Her har hun fått sitt siste hvilested.

på vei, beordret han sine brødre til å bære ham til Porziuncola, fra biskoppalasset i Assisi der han ble tatt hånd om. Ytterligere et lite kapell i den store kirken er bygget på stedet der han døde.

KALLET TIL Å BYGGE

Et annet kapell like utenfor Assisi er også blitt husket på grunn av den hellige Frans. Ikke lenge etter møtet med den spedalske mannen, kom Frans av Assisi til San Damiano, en forfallen kirke med en tilhørende sykestue bygget for pilegrimer på vei mot Roma. Her falt han på kne fremfor det storslagne ikonkrusifikset som hang i kirken og ba om Guds veiledning. Han ble ikke kvitt sin uro for fremtiden. Livet i overflod som han tidligere hadde betraktet som sitt høyeste mål, fylte ham nå bare med en følelse av tomhet.

Plutselig hører han Kristus snakke til seg fra krusifikset, like tydelig som om han hadde stått ved siden av ham. «Frans, bygg opp min kirke som du ser forfaller», sier Jesus til ham. I begynnelsen tolket Frans av Assisi Jesu ord helt bokstavelig og begynte en storstilt reovering av kirker, der San Damiano ble det første prosjektet.

Men snart fikk hans engasjement et nytt fokus, da det gikk opp for ham at Kristus' befaling rommet en mye større utfordring. Det var de *levende stenene* kirken består av som måtte bygges opp – og at den var den type kirkebygging Jesus ville han skulle vie sitt liv til.

LEVENDE HELGEN

San Damiano ble også hjemsted til byens andre store helgen, den hellige Klara.

Når Klara som tenåring hørte om Pietro Bernadones tolv år eldre sønn Frans, og den merkelige og radikale omvendelsen

Hver gang jeg nærmer meg Assisi i Spoletodalen, tenker jeg på historien om møtet mellom den hellige Frans og den lepra-syke mannen på landeveien utenfor Assisi.

Før dette møtet hadde han kjent avsky for de spedalske. Han brukte å ta lange omveier for å unngå å møte dem. Men noe hadde skjedd – og med tiden hadde han begynt å se de syke med andre øyne – med Guds øyne.

Han forteller at han plutselig så Kristus i den syke mannen og derfor kjente han et behov for å tvinge seg selv til å overvinne redselen. Guds egen sønn hadde avkledd seg all sin himmelske herlighet og selv blitt utstøtt, avskydd og hånet. Kristus møtte ham på veien i den spedalske mannen. Hvordan kunne han da kjenne avsky? Hvordan kunne han da unngå å omfavne ham?

Å se Gud i medmennesker var en av de tingene som Frans av Assisi stadig vendte tilbake til i sine prekener, og han minnet gang på gang sine brødre om at det var

Kristus selv de tjente når de tok seg av de sultne, syke og nakne. Etter møtet med den spedalske mannen var det ingen ting den hellige Frans heller ville gjøre enn å være sammen med dem som var syke av lepra, for å rense deres sår og vaske deres klær.

I dalen nedenfor Assisi ligger stedet Santa Maria degli Angeli – der vi også finner den enorme basilikaen med samme navn. Den er en av de største kirkene i verden – men er egentlig ingenting sammenliknet med den lille perlen den beskytter inni sin store kropp. Midt i basilikaen finner vi nemlig den lille middelalderkirken kalt Porziuncola – den lille jordkloden. Ikke mer enn syv ganger fire meter. Det sies at man allerede på Frans' tid kunne høre jomfru Maria snakke med englene der inne, og helligdommen ble Frans favorittplass på jorden.

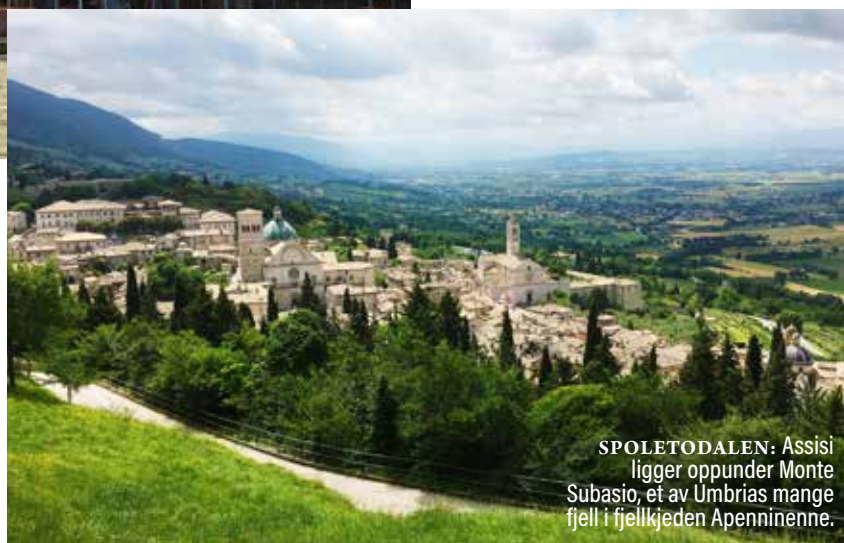
Rundt kapellet bygde han og brødrene sine hytter, og hit vendte han alltid tilbake etter sine misjonsreiser rundt omkring i verden. Her ville han også dø, og det skjedde i 1226. Når han kjente at «Søster død» var

FIKK KALLET: San Damiano, like utenfor Assisi. Her var det den hellige Frans ble kallet til å bygge opp Kirken. Det var også her St. Klara bodde meste-parten av sitt liv.

NYRENOVERT: Chiesa Nuova fra 1600-tallet. Kirken er bygget på plassen der Frans av Assisi vokste opp og der hans familie hadde sin tekstilhandel.

«Selv om strømmen av pilegrimmer til tider kan være massiv gjennom krypten, er roen og verdigheten påtagelig.»

SPOLETODALEN: Assisi ligger oppunder Monte Subasio, et av Umbrias mange fjell i fjellkjeden Apenninene.

han gikk gjennom, tentes en lengsel i henne også, hun ville også vie sitt liv helt og fullt til Gud.

Etter at hun på palmesøndagens natt i 1212 sluttet seg til Frans' vei og Fattigsøstrene (nå Den hellige Klaras orden) ble dannet, bygde brødrene om San Damiano til et nonnekloster. Her bodde og virket Klara og de første søstre i ordenen. Hun levde der resten av sitt liv til sin død i 1253.

Hennes betydning for franciskanerordenen kan ikke overdrives, og allerede mens hun levde ble hun betraktet som en helgen av Kirkens medlemmer. Både kardinaler og paver besøkte henne for råd og veiledning. I San Damiano åpenbarte Jesusbarnet seg for henne, og de som sto ved hennes dødsseng forteller at de så Jomfru Maria selv komme ned for å hente Klara til himmelen.

Et lite stykke fra Klara av Assisis barn- domshjem, ligger kirken Santa Chiara, som ble begynt bygget straks etter hennes død. I en krypt under høyalteret ligger

hun i sin brune nonnedrakt på en enkel trebrisk, med en blomsterkrans i håret og en hvit lilje på brystet.

HØYDEPUNKTET

Det åpenbare høydepunktet for alle pilegrimer som kommer til Assisi, er Den hellige Frans' basilika. Den er bygget på det stedet Frans ble begravet etter sin død i 1226. Arbeidet begynte samme år, og innen noen få år hadde man reist et enormt bygg som egentlig er to kirker over hverandre. Begge kirkene er dekorert fra gulv til tak av datidens mest kjente kunstnere.

Av redsel for at relikviene skulle deles opp og bli spredt over Europa, ble det eksakte gravstedet holdt hemmelig. På begynnelsen av 1800-tallet bestemte man seg for å forsøke å finne ut hvor Frans' grav egentlig lå, og man fant da en grov stensarkofag med et jerngitter rundt – med det komplette skjelettet av den hellige Frans inni. En krypt ble bygget, der sarkofagen ble plassert godt

synlig over alteret. Rundt alteret har man plassert kister med relikviene av fire av de første og nærmeste av Frans' følgere.

Selv om strømmen av pilegrimmer til tider kan være massiv gjennom krypten, er roen og verdigheten påtagelig. Når jeg slår meg ned på en av benkene for å be, gripes jeg av den hellige freden som preger rommet.

Du kan reise til mange plasser i Italia og oppleve vakker natur og arkitektur og kunstverk som tar pusten fra deg. Du *må* ikke dra til Assisi for å oppleve dette. Hit reiser du for å møte to av Kirkens mest elskede og betydningsfulle helgener.

I en tid som på mange måter minner om vår, da verden var preget av konflikter og urettferdighet, og Kirken hadde et stort behov for reformasjon, viste Frans og Klara en vei som fikk Kirkens folk til å komme nærmere Kristus og på nytt oppdage evangeliet. Assisi er en påminnelse om hvordan Gud tar hånd om oss og viser oss nye veier gjennom urolige tider. •

ST. OLAV DOMKIRKEMENIGHET

- St. Olav menighet ble opprettet i 1843, som første katolske menighet i Norge.
- Første messe ble feiret på-mesøndag 16. april 1843 i et innredet kapell i andre etasje på hjørnet av Storgaten og Youngstorget.
- St. Olav kirke sto ferdigbygget i 1856.
- 1865 ankom St. Josefsøstrene av Chambéry menigheten, hvor de startet en skole og innredet eget kapell.
- St. Olav kirke ble konsekret 6. august 1897.
- Fra 1953 har kirken hatt status som domkirke.
- Menigheten har hatt hele 33 sogneprester opp gjennom årene, og mer enn dobbelt så mange kapellaner.
- Det sogner 10855 troende til menigheten.

P. PÅL BRATBAK

- Født 30. mars 1978, og oppvokst i Oslo. Aktiv i St. Hallvard kirke som ministrant og senere kateket for konfirmanter. Har ved siden av skole og studier vært engasjert i barne- og ungdomsarbeidet i Norges Unge Katolikker på lokalt og sentralt plan.
- Begynte prestestudier for Oslo katolske bispedømme ved Allen Hall i London høsten 2002.
- Diakonviet 5. januar 2008 i St. Olav domkirke av biskop Bernt Eidsvig? Presteviet i Ris kirke 28. juni samme år.
- Har virket som kapellan og sogneadministrator på Lillehammer, samt sogneadministrator i Ålesund og biskopens kapellan, før han ble utnevnt til sogneprest for St. Olav domkirkemenighet 1. september 2013.
- Ble utnevnt til biskoppelig vikar for det pastorale arbeidet 29. januar 2018. Er i tillegg ordstyrer i presterådet, medlem av konsultorkollegiet, samt rektor for domkirken.

«Det er å få et innblikk i hva folk tenker om troen, og se hvordan Gud rører ved folks liv, er vakkert.»

Skal være *rom for alle*

*I en levende menighet skal det være rom for alle
– også når de kommer fra 140 forskjellige land,
sier sogneprest Pål Bratbak.*

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

I 1842 ble det oversendt en søknad til Hans Majestet kong Karl Johan med bønn om å få opprette en egen katolsk menighet, og få ansette en katolsk prest, i datidens Christiania. Søknaden ble bønnhørt 6. mars året etter, og innvilget ved kongelig resolusjon. Litt over en måned senere, den 9. april 1843, var St. Olav menighet i Oslo opprettet, og første katolske messe feiret på lovlig vis. Arbeidet med å skaffe midler til et eget kirkebygg startet kort tid etter opprettelsen. Og etter flere år med planlegging, og tallrike kollektreiser, sto St. Olav domkirke ferdigbygget i 1856.

P. Pål Bratbak har vært sogneprest for menigheten med Norges lengste fartstid i nærmere seks år.

– Hva husker du best fra begynnelsen av din tid som sogneprest?

– Jeg gledet meg veldig til å begynne, men det var nok med skrekkblandet fryd jeg gikk inn i oppgaven med å være sogneprest. Jeg hadde bare hatt noen års erfaring med menighetspraksis tidligere. Nå skulle jeg plutselig være sogneprest med en stab, og være arbeidsgiver. Jeg hadde flere kapellaner, og jeg var den yngste presten. Jeg har helt fra begynnelsen av fått god støtte fra stab og prester. St. Olav er en menighet full av skjulte perler og skatter. Selv om jeg er oppvokst i Oslo, var det mye jeg ikke visste om menigheten før jeg begynte som sogneprest.

– Hvordan har disse årene gått?

– Jeg er nok blitt mer ydmyk eller realistisk på disse årene. Jeg har lært at rutiner tar tid å bygge opp, og at det av og til er gode grunner til at ting er som

de er. Da jeg kom trodde jeg at det fantes enkle løsninger på flere utfordringer. Jeg var kanskje litt cocky på det første møtet med alle gruppeledere i menigheten, sier p. Pål rett ut.

– Året etter, da vi hadde tilsvarende møte, sa jeg til gruppelederne: «i fjor kom jeg hit og trodde jeg hadde mange gode svar. I år ønsker jeg kun å stille spørsmål, så vi i fellesskap kan finne løsninger», innrømmer en noe mer ydmyk sogneprest.

FJERDE STØRSTE I NORGE

St. Olav domkirkemenighet er den fjerde største i Norge, målt etter antall troende som sogner til menigheten.

– Men vår menighet er nok den som har størst trafikk, mener p. Pål.

Rundt 3000 personer møter opp i Akersveien hver helg for å delta i en av de 17 søndagsmessene som feires. Ca. 20 prosent av all dåp i bispedømmet foregår i St. Olav menighet. Hvert skoleår har menigheten ca. 50 runder med elever – alt fra én til seks skoleklasser av gangen – som kommer til omvisning for å lære om Den katolske kirke. Et stort antall personer deltar i undervisning, og det feires 40–45 brylluper i året, samt deltar hundrevis av par på ekteskapsforberedende kurs, før vigsel i utlandet. De troende i menigheten kommer fra ca. 140 forskjellige land.

Menigheten kan ikke tilby sitteplass til alle som ønsker å delta på en av søndagens messer. Det finnes ingen parkeringsplasser. Det er bare to toaletter tilgjengelig, og ingen krig.

– Det er ganske heftig sier p. Pål med et smil. – For meg er dette et synlig tegn >

GJENNOM DAGEN
P. Pål Bratbak

ANTALL E-POSTER

50

ANTALL RINGEMINUTTER

30

ANTALL KOPPER KAFFE

3

ANTALL MØTER

5

FEIRING: Olsok feires med festmesse og grilling bak kirken

MOR OG SØNN: P. Pål sammen med sin mor Karin Bratbak og p. Erik Ruud, som er kapellan i menigheten.

ÅTTE RASKE

Kristus er: Veien, sannheten og livet

Tro betyr: Å ha visshet for de ting man ikke kan se

Kirken gir meg: Fellesskap med Gud og mennesker

Ett bibelvers: «Alle ting kan tjene til det gode for de som elsker Gud»
1930 (Rom, 8, 28)

Favoritthelgen: Olav den hellige

Favorittforfatter: Jo Nesbø

Det å være sogneprest er: Fint

Jeg vil bli husket for: En som var der

KAKE!: Det blir ikke olsokfeiring uten olsok-kake!

FRIVILLIGHET: – Det er mange flotte frivillige som hjelper til. Vi har mange kor og forsangergrupper til messene på de ulike språkene, sier pater Pål.

på at Den katolske kirke er sann, og det vitner om at måten kirken er organisert på, fungerer. Den samler oss til ett, på kryss og tvers av landegrenser. Det betyr ikke at alle kjenner eller forstår hverandre, men jeg håper at folk erfarer at vi er ett i det vesentligste. Jeg er glad for at vi kan tilby messer til de ulike nasjonale gruppene. Det går an å tilhøre menigheten på mange forskjellige språk.

– Hva er det beste med å være sogneprest for akkurat denne menigheten?

– Det at det er en stor og aktiv menighet, gir oss mer ressurser. Det er mange flotte frivillige som hjelper til. Vi har mange kor og forsangergrupper til messene på de ulike språkene: norsk, engelsk, vietnamesisk, polsk, fransk og spansk. Organisten i den polske messen, Bogdan, har kommet hit og spilt frivillig hver søndag siden 1986. Det er som regel ministranter å se i alle messene.

– Menigheten har også mange som engasjerer seg frivillig i det karitative arbeidet. Vi tilbyr flere norskkurs. Det er gratis lunsj og sosialt samvær på fredager. Vi har en gruppe som heter «Suppe og vennskap». De deler ut mat og klær til trengende i Oslos gater. Vi har ulike bønnegrupper, undervisning og andre aktiviteter på forskjellig språk. Jeg tror vi kan gjøre mye mer. Så har folk en god idé, setter jeg veldig pris på å få høre om det.

– Det å se enkeltpersoners engasjement og vilje til å bidra, er utrolig vakkert og

trosstyrkende. Vi prøver hvert år å invitere alle til en takkemiddag. I fjor kom det rundt 450 personer, men det er nok langt flere enn de som burde takkes. De stiller opp tidlig og sent, og gjør synlige og usynlige oppgaver. Jeg ber for dem, for jeg kan ikke vise min takknemlighet på en annen måte. Det er en fantastisk menighet å være prest i.

– Hva er de største utfordringene?

– Å prøve å holde det hele samlet. Det er viktig at det er en levende menighet med rom for alle. Det er ikke alltid lett å finne balanse mellom det å styre, og det å la folk styre seg selv. Det gjelder å forstå hva folk venter at presten skal gjøre, og vite når man skal la ting flyte. Jeg bommer nok stadig. Mitt slagord er et sitat tilskrevet Den hellige Augustin: «Enhet i det vesentligste, frihet i det mindre vesentlige, og alt i kjærlighet.» Da fungerer det, stort sett!

– Så er det utfordringer knyttet til at det er en så stor menighet. Står jeg og hilser etter messen, har jeg kanskje hilst på 700 personer i løpet av en søndag. Jeg prøver å være synlig over alt, men det er umulig med tanke på alle aktivitetene. Man får ikke den nærheten til folk her som i en mindre menighet, og det savner jeg.

– Hvem er det som kommer til menigheten?

– Alle. Også dét viser styrken i det katolske: at så mange forskjellige typer mennesker finner et åndelig hjem i samme

menighet. Her kommer både ambassadører og prostituerte, folk fra alle samfunnslag, alder og bakgrunn. Det synes jeg er veldig flott. 50 % av dem som kommer til messe tilhører egentlig ikke menigheten geografisk sett.

– Hvorfor kommer så mange som ikke sogner til menigheten?

– Vi er godt synlige i Oslo sentrum, så beliggenheten har nok mye å si. St. Olav er en menighet hvor du kan bidra og være med på mye sosialt, eller bare komme på søndager. Man kan velge mellom å være synlig eller helt usynlig.

9 FORSKJELLIGE SPRÅK

I løpet av en søndag feires det messe på 9 forskjellige språk i menighetens kirker i Akersveien.

– Hvordan er miljøet i en så multikulturell menighet?

– Her vil det nok alltid være flere miljøer. Det er ikke realistisk at 3000 personer fra forskjellige land skal kunne navnene på hverandre. Det viktige for meg er at alle har et fellesskap man føler seg hjemme i hvis man ønsker det, ikke hvilket språk det er på.

– Går det an å samle alle?

– Det blir vanskelig. Kulturdagen bringer store deler av menigheten sammen. Da sperrer vi av gaten, og de nasjonale gruppene har hver sin bod hvor de selger mat som er typisk for deres hjemland, det er kulturelle innslag og

FEIRING: Til St. Olav domkirkemenighet kommer folk fra alle samfunnslag, i alle aldre og med ulik bakgrunn. – Det synes jeg er veldig flott, sier pater Pål.

man får tid til å snakke med hverandre. Vi har også andre feiringer som samler mange i det samme kirkerommet, men det er begrenset hvor mange ganger vi kan samle alle til den samme messe, slik vi prøver hvert år ved Kristi legeme og blods fest.

– Menigheten har eksistert i 176 år. Hvordan påvirker den lange historien menigheten i dag?

– Det er spesielt å være i en menighet med lange historiske linjer. Noe av det fineste jeg har i mitt eie er diplommet fra da min bestefar mottok sin førstekomunion i St. Olav i april 1928. Det er signert av sognepresten, og jeg viser diplommet til barna når jeg nå som sogneprest er den som gir dem det. Jeg sier til dem at de må ta vare på det, for kanskje er det deres barnebarn som en dag står her som sogneprest. Da vi fikk nye kirkebenker i juli, sa jeg til ungdommene som hjalp med å bære dem inn, at de nå også jobbet for sine fremtidige barnebarn. I St. Olav ser vi lettere at vi også er del av en overlevering som går langt tilbake, og derfor også fremover.

– St. Olav kirke er også domkirke for Oslo katolske bispedømme. Hvordan fungerer skillet mellom menighetskirke og domkirke?

– Vi er ikke så opptatt av skillet, men at vi har en struktur rundt at det er en domkirke i tillegg til å være en menighetskirke. Som regel er det biskopen, og ikke menighetsprestene som feirer messene på norsk i høytidene. Det er bare fint. Da får menigheten variasjon. Vi er også så heldige og ha to kirker her i gaten til å betjene det enorme trykket.

– Har du alltid visst at du ville bli prest?

– Fra starten av tenårene ønsket jeg egentlig å bli fransiskaner, men holdt det for meg selv. Mens jeg var i militæret møtte jeg en søndag en prest som jeg da ikke kjente. Han spurte meg hva jeg ville gjøre med livet mitt, og jeg svarte, uten å tenke meg om, at jeg ville bli fransiskaner. Presten var mgr. Torbjørn Olsen. Det overrasket meg at jeg svarte så direkte, og han hjalp meg også til å forstå at det var menighetslivet jeg var tiltrukket av, og ikke først og fremst det fransisksanske. Det at jeg valgte å fortelle ham dette, som jeg hadde

holdt for meg selv så lenge, tenker jeg var en liten inngripen ovenfra. Så for å avklare kallet, tok jeg kontakt med bispedømmet. Biskop Schwenzer spurte meg om jeg ikke ville fullføre graden jeg hadde påbegynt, før jeg startet i presteseminalet. Det hadde jeg ikke tålmodighet til, og startet prestestudiet bare noen få måneder senere.

– Vi var begge med på Verdensungdomsdagene i Panama tidligere i år. Jeg har hørt at du har rekord blant prestene for hvor mange ganger du har vært med. Hvor viktig er ungdomsarbeid for deg?

– Det er veldig viktig. Jeg merker jo at det er større og større avstand i alder til ungdommen, men jeg har alltid vært aktiv i ungdomsarbeidet, selv nå. Vi har flere ungdomslag i menigheten. Det å bli berørt av Gud er større enn noen annet, slik at mange unge prioriterer sitt engasjement i kirken fremfor andre fritidsaktiviteter. Å se så mange unge flotte mennesker som tar sin tro på alvor, er veldig fint. Det er større frimodighet rundt det å snakke om troen blant de unge. Det å få lov til å høre

KULTURDAG: Hvert år møtes store deler av menigheten til Kulturdagen. Da kan de nasjonale gruppene vise hva som er typisk for deres hjemland.

NORSK DELEGASJON: P. Pål har rekord i deltagelse på Verdensungdomsdagene. Neste gang blir det hans tiende. – Å se så mange unge flotte mennesker som tar sin tro på alvor, er veldig fint.

«St. Olav er en menighet hvor alle kan komme, men vil man bli sett, må man kanskje rekke opp hånden.»

deres historier og være et redskap i Guds hånd i en tid hvor unge mennesker står under et stort press, er utrolig givende.

– Vil du være med igjen til Portugal i 2022?

– Jeg skal til Portugal. Det blir min tiende gang. Etter det kan jeg godt tvangs-pensjoneres, sier p. Pål og ler.

– Hva er det i prestegjerningen som gir deg mest glede?

– Det er så mye på så mange plan, at det er umulig å trekke frem en ting. Det å kunne få muligheten til å støtte mennesker i deres forsett om å la evangeliet få prege deres liv, er både skummelt og fantastisk. Vi nordmenn snakker nesten aldri om tro. Det og da få et innblikk i hva folk tenker om troen, og se hvordan Gud rører ved folks liv, er vakkert.

– Du har mange verv i tillegg til å være sogneprest: biskoppelig vikar for det pastorale arbeide, medlem av pastoralrådet og konsultorkollegiet. Hvordan får du tid til alt?

– Jeg vet ikke om jeg kan si at jeg får det til, men jeg prøver så godt jeg kan. Jeg går rundt med konstant dårlig samvittighet for alt det jeg ikke rekker å gjøre, og mange må dessverre vente lenge før jeg rekker å svare eller følge opp ting. De rundt meg må tøye sin tålmodighet langt. Det er vanskelig å strekke til overalt hvor man burde, men jeg får mye støtte.

– Domkirken oppbevarer en relikvie etter Helgenkongen. Er Olav den hellige virkelig tilstede her i Oslo?

– Det er han absolutt. Det er fint at stadig nye mennesker oppdager Olav som en god helgen og forbeder. Han har ikke det beste ryktet i dette landet. Det ble brukt mye tid etter reformasjonen på å stoppe olavskulten. Ingen vet hvor han ligger gravlagt, da alt ble fjernet i 1588 på ordre fra kongen. For meg virker det som om han har en ny plass i folks bevissthet. Han er en skikkelse som betyr noe for ungdommen. Jeg ser flere som går rundt med Olavskors, og når vi er på ungdomsleir kan alle synge «be for oss, hellige Olav».

– Det er flere menigheter i Oslo-området. Har dere noe samarbeid dere imellom?

– Vi har et årlig arrangement som vi feirer sammen, og det er Mariaprosesjonen i august. Vi sogneprester prøver også å komme sammen og utveksle erfaringer. Vi vikarierer for hverandre når det trengs, og det er en veldig god tone oss imellom.

– Domkirken har akkurat fått nye benker. Har du gjort noen andre endringer i menigheten siden du ble utnevnt som sogneprest?

– Jeg har innført noen flere menighetsfester, for å skape møteplasser i menigheten, f.eks. feiringen etter messen på Olsok. Så har vi gjeninnført felles julefest for voksne, utvidet frivillighetsfesten, og innført en felles Corpus Christi-feiring. Vi har også startet det vi kaller «Katolsk grovbrød» som skal gi næring til troen, særlig for voksne. På det praktiske plan har vi pusset opp kirkene, og menighetssalen har i løpet av sommeren fått nytt gulv og nye møbler.

– Hva vil du si til dem som lurer på å komme på besøk?

– Alle er hjertelig velkomne. Kirkedørene våre er alltid åpne, både fysisk og åndelig. St. Olav er en menighet hvor alle kan komme, men vil man bli sett, må man kanskje rekke opp hånden. Det er mye man kan være med på, hvis man vil det selv. •

1 OSLO

Norgesmesterskap i ministrering

► Torsdag 15. august, på festdagen for jomfru Marias opptagelse i himmelen, samlet 150 unge katolikker fra hele Norge seg i Oslo for å konkurrere om hvilken menighet som er best i ministrering. – Arrangementet er primært for å bli kjent med hverandre og lære mer, men selve NM-biten er høydepunktet, sier p. Josef Ottersen, en av arrangørene. Konkurransene fordeler seg ikke bare over flere dager, men også på flere steder hos de ulike menighetene i Oslo. Deltagerne var delt inn i to aldersgrupper, junior fra 8–14 år og senior fra 15–17 år. De ble testet både i teori og praksis. Etter knivskarp konkurranse ble vinnerne tilslutt juniorlaget fra St. Paul i Bergen og seniorlaget til St. Olav domkirkemenighet i Oslo. – Ministrant-NM kombinerer gleden av å få delta og iveren etter å vinne med alvoret om å tilbe Gud på en respektfull og fin måte, sier Marion Norum Spæren.

1 OSLO

FRA EN DRØMMEJOBBS TIL EN ANNEN

► Fra 1. september i år ble p. Josef Ottersen ny skoleprest ved St. Sunniva skole. 29-åringen stilte topp motivert for sitt nye oppdrag, muligens i fotballsko. For et år siden – 23. juni 2018 – feiret vi p. Josef Ottersens ordinasjonsmesse i St. Olav domkirke, Oslo. Etter ett år som kapellan i St. Svithun menighet, Stavanger, ble han nylig utnevnt til kapellan i St. Olav menighet og skoleprest ved St. Sunniva skole, Oslo. – Jeg elsker å være menighetsprest, men gleder meg også enormt til å tilbringe mer tid med «disse minste» som Jesus hadde så kjær.

Norge rundt

2 GJØVIK

Eget kapell

► Den katolske tilstedeværelsen øker på Gjøvik: Onsdag 12. juni kjøpte Oslo katolske bispedømme frelsesarmeens lokale midt i sentrum av byen. Lokalet skal bli kapell for de rundt 1200–1300 troende som bor i byen. Hittil har

messen blitt feiret i lånte lokaler, men det tar nå slutt. – Vi får et gudshus hvor vi kan be og feire sakramentene i vår egen kirke, sier sogneprest Reidar Voith. Kapellet forventes å tas i bruk i løpet av september/oktober måned.

– Det er endel aktivitet på Gjøvik utenom messefeiringen. I år hadde vi 60–70 unge i katekese. 15 personer deltok på troskurs og 11 konfirmanter kom fra Gjøvik. Jeg vil at byen skal få et like godt tilbud som i de andre menighetene i området, sier sognepresten.

KART: FREEVECTORMAPS.COM

6 ASKIM

VALFART TIL MARIAHOLM

► Lørdag 24. august inviterte Mariakirken menighet i Askim til valfart til Mariaholm for 35. året på rad. Det ble en flott opplevelse for samtlige 160 deltagere. Motto for valfarten var hentet fra salme 139: «Herre, Du gransker og kjenner meg». Som tidligere år, deltok mange pilegrimer fra Askim og fra Oslo. Våre polske troende var i flertall blant deltakerne, men det var også deltagere fra blant andre Norge og Litauen. Rosenkransen ble bedt på flere språk på den 25 kilometer lange veien frem til Mariaholm.

3 HARSTAD

Nytt menighetshus ferdig i 2020

► Presteboligen og menighetshuset i St. Sunniva menighet i Harstad brant ned høsten 2015. Nå investerer Tromsø stift millioner i nytt og funksjonelt flerbrukshus. Det nye bygget vil være på 800 kvadratmeter. – Vi kommer til å bruke forsikringspengene til å bygge nytt i dette området. Menighetshuset skal stå ferdig en gang i 2020, opplyser økonom Ulrik Sverdrup-Thygeson i Tromsø stift. Han er er byggeleder for prosjektet i Harstad. Tidligere i år ble presteboligen ved siden av kirkebygget revet. I sommer har de kommet godt i gang med grunnarbeidene. Sverdrup-Thygeson kan fortelle at de opplever stor pågang av katolikker i Harstad-regionen. Innvandring til Norge fra katolske land er markant, spesielt fra Polen og Latvia.

5 ALTA

Endelig egen kirke i Alta

► 22. juni 2019 ble nye St. Josef kirke i Alta innviet. Katolikker fra hele Tromsø stift, altså alle de tre nordligste fylkene, var reist til Alta for å overvære og feire denne store anledningen. I tillegg var flere fra nabolaget på Elvebakken kommet, interesserte fra lokalsamfunnet, samt flere medlemmer av DNK, blant andre prost Anne Skoglund som representerte biskop Olav Øygard fra Nord-Hålogaland. Det er hele 120 år siden det sist sto en katolsk kirke i byen. Antall troende i området har vokst sterkt de siste årene, og til nå har de kun benyttet et kapell i en enebolig. Kirken ble reist ved frivillig innsats fra Tyskland. Syv håndverkere fra Erich Bundschuh Zimmerei fra Sør-Tyskland fikk hjelp av syv frivillige under ledelse av tømmermann Bernhard Thoma fra organisasjonen «Kirchen für den Osten». De jobbet alle gratis og brukte av egen ferie for å bistå i den hektiske fasen med å reise vegger, tak og tårn.

4 TROMSØ

Cisterciensernes forlater Tromsø stift

► Klosteret «Fjordenes Dronning» på Storfjord ble opprettet 5. september 2004 av daværende abbed fra cistercienserabbadiet Jedrzejów i Polen, Edward-Kazimierz Stradomski. Åpningen fant sted under en kongebrert pontifikalhøymesse ved biskop Gerhard Goebel MSF. Den nye abbeden i Jedrzejów, Rafał Adam Ścibiorowski, har nå besluttet å avslutte cisterciensernes tilstedeværelse i Nord-Norge og har kalt sine medbrødre tilbake til klosteret i Polen. 1. oktober 2019 er det ikke lenger cisterciensere i klosteret og i Den hellige families menighet, Storfjord og i hele Tromsø stift.

1 USA

Tenk over språkbruken!

► Delegationene i bevegelsen Leadership Conference of Women Religious, LCWR, har på sin årlige sammenkomst i Scottsdale, USA, sendt et brev til president Donald Trump. Der ber de ham tenke igjennom språkbruk, og slutte å bruke en retorikk som splitter mennesker og fører til økt polarisering. De skriver at de forventer at den amerikanske presidenten, og alle andre ledere i USA, alltid tenker på alles velferd og verdighet. LCWR representerer 35 000 amerikanske ordenssøstre.

2 VATIKANET

Paven svarer på kritikk

► Under flyreisen hjem fra Afrika 10. september holdt pave Frans en pressekonferanse, der han bl.a. ble spurt om den kritikken han utsettes for og om faren for skisma. En journalist refererte til at enkelte amerikanske biskoper, kardinaler, katolske tv-selskaper og nettstedet er meget kritiske til ham. Er det noe disse kritikerne ikke skjønner av hans pontifikat? Paven svarte at kritikk alltid er nyttig og bør føre til at man øver selvkritikk. Han sa at han også blir kritisert av andre, bl.a. i Kurien, men at han foretrekker åpen kritikk. Han liker ikke at noen smiler og så dolker ham i ryggen, eller at noen kaster en stein og så gjemmer hånden: Kritikere bør stå åpent frem og være villige til å høre på svar og å gå i dialog.

Verden rundt

5 CHILE

Skal bygge tillit i Chile

► Rett før sommeren viet pave Frans Alberto Lorenzelli til hjelpebiskop av Santiago de Chile. Oppdraget var klart: bygg opp igjen tilliten til Kirken i Chile. «Vi må bygge opp tilliten på nytt, også til oss selv, slik at vi blir mer troverdige. Men det kommer til å ta mange år», sier hjelpebiskop Lorenzelli til Vatican News. Ifølge chilensk presse er 219 kirkeansatte anklaget for overgrep. Av 241 ofre er 123 mindreårige. Flere chilenske biskoper er trådt tilbake. (Vatican News)

4 SVERIGE

Kardinal Arborelius utnevnt

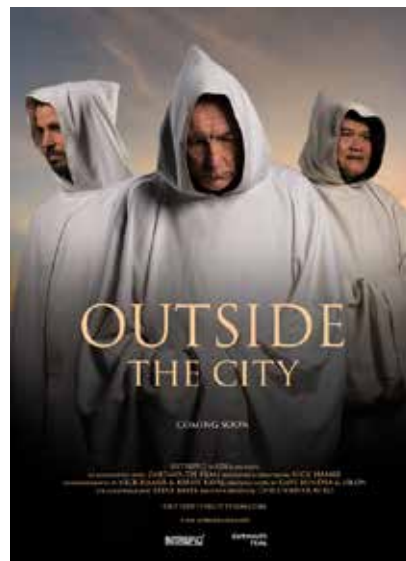
► Hele Nordens kardinal, kardinal Anders Arborelius OCD, ble nylig av pave Frans utnevnt til medlem av Kongregasjonen for de orientalske kirkene i den romerske kurie. Kongregasjonen er ansvarlig for kontakten med de orientalsk-katolske kirkene, for støtten til deres utvikling og for å ta vare på deres rettigheter. Kardinal Arborelius ble for kort tid siden også utnevnt til medlem av Kleruskongregasjonen (kurieavdeling ansvarlig for katolske sekularprester). Siden 2017 er han også medlem av Det pavelige råd for fremme av kristen enhet.

6 PALESTINA

HJELPER PALESTINA-FLYKTNINGER

► Vatikanet vil støtte FNs organ for palestinske flyktninger i Midtøsten, UNRWA, med lokal innsats, samt 40 000 dollar øremerket for barn i flyktningleirer. Den Hellige Stols observatør i FN, erkebiskop Bernardito Auza, sier Kirken er positiv til UNRWAs arbeid for flyktninger innen utdanning, helse, sosialhjelp og bostøtte. Den Hellige Stol håper det snart kan oppnås en rettferdig og bærekraftig to-statsløsning for området, slik at menneskene der «kan leve side om side i fred og sikkerhet innenfor internasjonalt anerkjente grenser», sier Auza. (Vatican News)

3 ENGLAND

Ny dokumentar

► Regissør Nick Hamer har fulgt den første norske abbeden siden reformasjonen, Erik Varden og hans medbrødre ved Mount St. Bernard Abbey i tre år, for å lage dokumentaren «Outside the city». Cistercienserklosteret fra 1835 ligger fredelig til i East Midlands, ikke langt unna storbyene Birmingham og Nottingham. Her ute mellom grønne enger velger brødrene stillhet fremfor støy; de lever livet i et annet tempo – og med et annet mål for tilværelsen – enn i den flimrende urbanitet. Dette fascinerte filmskaper Nick Hamer. – Jeg er spesielt interessert i å formidle historier som har åndelighet i sin kjerne, sier han. Ifølge regissøren vil filmen ha premiere til høsten.

7 KINA

Bispevielse i Kina

► Den 54-årige kinesiske liturgieksperter Yao Shun ble mandag 26. august bispeviet i katedralen i Jining av Suiyüans erkebiskop Paul Meng Qinglu. Dette er den første bispevielsen i Kina innenfor rammene av den provisoriske overenskomsten fra september 2018, mellom Den hellige stol og kinesiske myndigheter. Ifølge anslag skal det blant Kinas 1,4 milliarder innbyggere være rundt 10 millioner katolikker. (kathpress)

TAUTRA MARIAKLOSTER

Det sies at dersom man fjerner Trøndelag fra norgeshistorien, blir det bare to permer tilbake. En overdrivelse naturligvis, men med en sann kjerne. I middelalderen var denne del av Norge et åndelig og politisk senter.

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Det var i Trøndelag den nye troen – kristendommen – fikk sitt arnested ved Olav Haraldssons martyrium på Stiklestad i 1030. Derved fikk Norge sin første helgen. Det var ikke fromheten som gjorde ham hellig, men at Gud brukte hans liv og død i sin frelsesplan. Den nye troen satte etter hvert sterke åndelige krefter i sving. Vi fikk klostre og munkeordener, og den storslåtte Nidarosdomen ble påbegynt og fullført i høymiddelalderen.

DET FØRSTE TAUTRA-KLOSTERET

Den 25. mars 1207 ble det første Tautra Mariakloster innviet. På latin *Monasterium Sanctæ Mariæ de tuta Insula*. (Den hellige Marias kloster av den trygge eller sikre øy). Det var munkene fra cistercienserordenen, som allerede i 1146 hadde etablert Lyse kloster ved Bergen, som fant frem til denne vakre (og trygge) øya ved Frosta i Trondheimsfjorden. Cistercienserordenen har sin opprinnelse i landsbyen Cîteaux (latin: Cisteria) i Burgund i Frankrike. Det var i 1098 en gruppe munkene fra benediktinerordenen brøt ut og ville etablere en meget strengere orden – mer i samsvar med de fromhetskrav som den hellige Benedikt av Nursia hadde formulert omkring år 530. Under ledelse av den hellige Bernhard av Clairvaux (1090-1153) vokste den nye orden raskt og ble en spydspiss i korstogene mot muslimer på 1100 og 1200-tallet. Allerede ved Bernhards død var det etablert 350 cistercienserklostre.

Ett av dem var Tautra Mariakloster. Et annet var Munkeby kloster nær Levanger, som sannsynligvis var etablert noen år tidligere. Tautra-klosteret ble først nedlagt ved reformasjonen i 1537. Fortsatt kan man se imponerende ruiner av middelalderens cistercienserklostre i Trøndelag – både på Tautra og Munkeby. Der har de stått i snart 500 protestantiske år.

DRØMMEN OM GJENETABLERING

Noen fremsynte mennesker hadde lenge drømt om et nytt cistercienserkloster på denne historiske øya i Frosta. Tanken

om en gjenetablering på Tautra ble først lansert av en norsk cisterciensernonne – sr. Ina Andresen – som holdt til i et kloster i Frankrike. En støttegruppe ble etablert på begynnelsen av 1990-tallet med Unn Lindgard Madsø som initiativtager og drivende kraft. Tanken om et nonnekloster på Tautra ble møtt med begeistring både i Trondheim og hos lokale myndigheter i Frosta kommune. Pressen hadde store oppslag om klosterplanene.

Etter noen år med kapell og tilhold i et eldre hus på stedet, der sr. Ina og to medsøstre utgjorde det første fellesskapet, ble det på grunn av sykdom og andre forhold en oppløsning av denne første etableringen. Men støttegruppen ga ikke opp. Og tanken om et nytt cistercienserkloster var fortsatt levende, hos legfolk og geistlige. Året 1998 ble starten på et nytt kapittel. Cistercienserkommuniteten Our Lady of the Mississippi Abbey i Iowa vurderte å grunnlegge et nonnekloster i Norge. Abbedissen, Mother Gail Fitzpatrick, kom til Norge i januar og møtte støttegruppen for Tautra Mariakloster.

Søstrene i Iowa besluttet så at et nytt kloster skulle etableres i Norge. Som første leder, med delegert myndighet fra moderklosteret i Iowa, ble valgt sr Rosemary Durcan. Hun hadde erfaring som priorinne i klosteret Our Lady of the Redwoods Monastery i California, og fikk med seg fire søstre til det nye livet på Tautra i Norge. Dessuten sluttet to norske søstre seg til kommuniteten. Tre små hus ble gradvis innredet til kloster. Innvielsen av klosteret skjedde 25. mars 1999.

NYTT KLOSTERANLEGG

Tanken om å bygge et nytt og funksjonelt klosteranlegg tok deretter raskt form. Et byggefond ble etablert. Penger ble samlet inn, dels ved gaver fra inn- og utland, ikke minst Tyskland og USA, og dels ved salg av blant annet rosenkranser, bivoksløys og såper som ble produsert i klosteret. Arkitekt ble engasjert og planer utarbeidet. Den 8. mai 2003 ble grunnstenen for det nye klosteret lagt ned av Norges dronning Sonja.

Kort tid etter denne høytideligheten kom den irske >

«Tautra Mariakloster har vist seg å være livskraftig. Det er et åndelig kraftsentrum, med stillhet, sang og vakker liturgi som tiltrekker mange mennesker i vår oppjagede tid.»

cisterciensermunken Anthony O`Brien til Tautra som kapellan for Mariaklosteret. Han er der fortsatt, til velsignelse og glede for søstrene. Pater Anthony er en allsidig og praktisk mann, som trives både som prest og sjelesørger, men også i praktisk arbeid eller på fisketur.

I mars 2006 ble Tautra Mariakloster et selvstendig cistercienserkloster og moder Rosemary Durcan valgt til priorinne. På dette tidspunkt var allerede søstrene og deres klosterliv på Tautra velkjent blant innbyggerne på Frosta, i Trøndelag som helhet og også blant mange ellers i landet. Søstrene har selv beskrevet sin situasjon i 2006 slik: «Gjennom de syv årene vi har vært her opplever vi at vi svarer godt på den åndelige tørst i folket. Vi har vært overveldet over den interesse klosteret har vakt og de mange som kommer i busslaster og er med på våre tidebønner. Det er klart at mye av dette er turisme og nysgjerrighet, men de besøkendes evne til å tre inn i vår stillhet og slik være med i bønnen, vitner om noe dypere og noe mer... Vi opplever at vårt liv her avmystifiserer katolikker, nonner og klosterliv blant folk flest».

Den høytidelige innvielsen av det nye, ferdige klosteret fant sted 12. mai 2007. Dronning Sonja var igjen den fremste blant de ca. 180 gjestene. Vigslingen av klosterkirken ble en vakker seremoni.

I PAKT MED NATUREN OG TROEN

Det nye klosteret er usedvanlig vakkert, beliggende på et høydedrag på den lave øya. Bygget ruver ikke, det er på ett plan og lavt. Slik glir bygget inn i naturen og er tilpasset vær- og ikke minst vindforholdene. Det er tidvis meget værhardt på Tautra. Det eneste bygget som ruver litt høyere, er naturlig nok klosterkirken. Det gir en dyp sjelig ro å sitte i kirken og delta ved messe eller tidebønner, lytte til søstrenes vakre sang og se ut av det store vinduet bak alteret. Der ser man den varierte fjordnaturen. I solskinn er fjorden blå og innbydende, i ruskevær, når nordvesten herjer, svart og skremmende med hvite og farlige bølgetopper som brytes i rask bevegelse. Det er mye lys og mye himmel på Tautra. Det gir også virkninger inne i kirken, der solstråler og

limtrebjelker, skygger og lys, spiller sammen i en fascinerende symfoni. Intet er overdådig ved dette klosteranlegget. Det er enkelhet og rene linjer som dominerer. Slik bør det også være i et cistercienserkloster.

For det sentrale er naturligvis ikke den ytre skjønnhet. Kjernen i det hele er troen på Guds kjærlighet og allmakt. Søstrenes liv er fullt og helt viet til Gud. Som sr. Sheryl skriver et sted: «Den hvite kuttet med lange ermer som vi får når vi avlegger våre endelige klosterløfter, en sydd i én del, uten åpning foran. Den er et symbol på å være oppslukt av Gud og betyr at vi ikke kan forlate klosterlivet». Et enkelt liv i bønn og arbeid.

Søstrene kan ikke forlate klosterlivet, men det skjer naturligvis forflytninger. Noen kommer og noen reiser til andre klostre. Andre kommer for å prøve ut et kall. Og noen har vært på Tautra hele tiden, som den første priorinnen sr. Rosemary Durcan, sr. GilChrist, som også har vært priorinne, og norske sr. Hanne-Maria (jfr «Klostertanker, s. 72»). Dagens priorinne, sr. Brigitte Pinot, er fransk.

Tautra Mariakloster har vist seg å være livskraftig. Det er et åndelig kraftsentrum, med stillhet, sang og vakker liturgi som tiltrekker mange mennesker i vår oppjagede tid, der forbruk og materiell nytelse er de største «goder». Livet som cisterciensernonne vil ved sin kontrastvirkning fascinere mange mennesker i dagens Norge. Som dronning Sonja uttrykte det ved grunnstenedleggelsen i 2003: «I vår tid, med vårt tempo og hektiske liv, trenger vi steder for bønn og stillhet hvor vi kan hente nye krefter. Klostre kan være svært viktige også for slike formål». Og i sin preken ved kirkevigselen i 2007 uttalte biskopen: «Måtte dette klosteret for oss og kommende generasjoner være et sted som vitner om Guds trofasthet og kjærlighet til oss. Måtte Jomfru Maria holde sin beskyttende hånd over dette sted, denne kommunitet og over alle som søker tilflukt her på livets vei mot det himmelske fedreland».

De årene som er gått siden disse ord ble uttalt, har vist at biskopen er blitt bønnhørt. Og det er ingen grunn til å tvile på at Den hellige jomfru, Guds og kirkens Mor, fortsatt vil våke over det åndelige livet i Tautra Mariakloster. •

FEM PÅ GRILLFESTEN

Olsokmesse i Oslo med påfølgende grillfest

Navn: Jocelyne von Hof
Alder: 44 år
Fra: Burundi

1. Jeg kom for å feire Den hellige Olav
2. Jeg kunne egentlig ikke så mye om St. Olav. Jeg måtte lese meg opp før jeg kom idag.
3. Den betyr veldig mye for meg. Jeg er katolikk, og jeg ble veldig glad da jeg flyttet til Oslo for å være en del av denne menigheten.

SPØRSMÅL

1. Hvorfor kom du hit i dag?
2. Dagens messe feiret hellige Olav. Hva er ditt forhold til Olsokfeiringen?
3. Hva betyr St. Olav domkirkemenighet for deg?

Navn: Tom. R. Gunntveit
Alder: 59 år
Fra: Asker

1. Jeg kom fordi jeg har et fermingsnavn som er Olav Augustin. Det å feire Norges nasjonalkonge er den største festen for meg i løpet av sommeren.

2. Jeg har konvertert og det var først da jeg ble katolikk at jeg fikk noe forhold til feiringen og Hellige Olav.

3. Jeg gleder meg til hver søndagsmesse.

Navn: Alessandro Vidonis
Alder: 17 år
Fra: Oslo

1. For å feire hellige Olav.
2. Jeg synes det er en kul dag, hvor vi alle samles og feierer vår lokale helgen.
3. Den betyr veldig mye. Bygget har sentimental verdi. Menneskene som er her betyr veldig mye for meg med tanke på hvordan de har tatt meg imot, og gjennom deres kjærlighetsholdninger til meg og hverandre.

Navn: Helene Oftestad
Alder: 16 år
Fra: Oslo

1. Fordi jeg ville feire Olsok og spise grillmat sammen med familie og venner.
2. Jeg har ikke vært på Stiklestad, men dette er andre gang jeg feierer Olsok i Oslo.
3. Jeg er katolikk, og jeg føler meg veldig tilknyttet menigheten. Det er hyggelig og komme hit og treffe mange kjente.

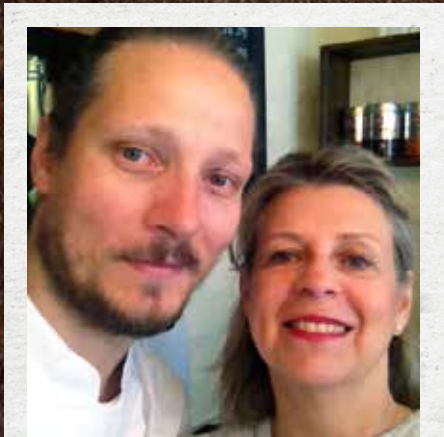

Navn: Anh Tran
Alder: 53 år
Fra: Vietnam

1. For å feire tradisjonen og hellige Olav
2. Jeg har vært med på Olsokfeiringen mange ganger, og det er en veldig hyggelig feiring.
3. Menigheten betyr mye for meg. Jeg kommer hit til kirken hver dag, fordi jeg ønsker å være nær Gud.

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no

Navn: Carlo
Alder: 45
Yrke: kokk
Fra: Puglia, Italia

- Hvilken rett ønsker du å anbefale til ukens søndagsmiddag?

- Sugo di carne - ragù alla bolognese.

- Hvorfor anbefaler du denne retten?

-Jeg elsker å spise pasta med denne sausen.

- Burde man servere denne retten til en spesiell tid eller anledning?

-Denne retten er fantastisk til lunsj eller middag.

- Mange vet at Italia er godt kjent for sine pizzaer- og pastaretter. Kan du nevne noen ingredienser som brukes mye i det italienske kjøkken?

- Vi bruker mye tomater, rosmarin og basilikum.

- Du driver den italienske restauranten Arno med beliggenhet i Oslo. Hvilke retter er mest populære?

- Jeg ser at gjester gjerne bestiller pastaretter med kjøtt, lasagne eller ravioli.

- Har du et matminne du husker spesielt godt, som du ønsker å dele?

- Da jeg var liten spiste vi ofte bruschetta ristet direkte på peis, med olivenolje, salt og pepper.

Sugo di carne – ragù alla bolognese

Ganske enkelt – men veldig godt! Slow cooking på italiensk vis – servert med perfekt kokt pasta. Buon appetito!

VED **KATHRINE LÅVER**

RAGÙ MED ITALIENSK PASTA

DU TRENGER (4 PERS.)

1 kg kjøttdeig med 14 % fett
salt, pepper
olivenolje, ca. 50 ml
1 løk, finhakket
1 gulrot, finhakket
1 selleristang, finhakket
70 ml rødvin
700 g hakkede tomater (Mutti)

SLIK GJØR DU:

Varm opp olivenolje i en gryte, og stek litt hakket løk, gulrot og selleri.

Ha i kjøttdeig, og stek i noen minutter. Ha rødvin i gryta, og la det koke inn til det er litt redusert.

Ha i salt, pepper og tomater. Rør alt sammen, sett på lokk og la det koke på medium varme i ca. 2 timer til det er redusert og tyknet. Rør i gryta innimellom, omtrent hvert 15. minutt.

Server ragù med italiensk pasta rigatoni eller penne – og et glass god rødvin.

BÆRBÆR OG ANDRE BÆR

Vi må huske hvor vi kommer fra og hvor vi går hen, hva som er vårt fedreland.

TEKST: **SR. HANNE-MARIA BERENTZEN, TAUTRA KLOSTER** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Mitt minne er det et litt smalt rom med hvitmalt panel, benkeplass på begge langsider og skap og skuffer over og under. Et meget praktisk rom mellom kjøkken og spisesstue, eller på den andre siden av kjøkkenet. Det var i gamle dager, før moderne, åpne løsninger, og da husholdene var store, så man rett og slett trengte plass til å anrette maten.

I klosteret vårt har vi anretning ved siden av spisesalen. På et stort trillebord blir maten servert for selvforsyning. Et lite kjøleskap har alt som trengs til individuell frokost og aftensmat. Der havner en stor del av middagsrestene. Sr. Marjoe fant på et godt system med å bruke malertape og skrive på lakkene hva som var inni kjøleskapsboksene, så slapp 14 mennesker å åpne hver boks for å finne det man ville spise. Nå har vi små merkelapper.

BÆRBÆR STO DET PÅ en av dem. *Bærbær?* Hvilke bær var nå det? Forleden åpnet jeg bringebær, men det var rips. *Bærbær?* Sannsynligvis bringebær det også, for det har vi så mye av hele året. Bringebær stortrives i trøndersk klima. Men nei, det var slett ikke bær i det hele tatt, det var rabarbra!

Jeg reagerte helt feil, som jeg altfor ofte gjør. Gikk på kjøkkenet og fant søsteren med den håndskriften: «Du, dette heter rabarbra. Det er egentlig veldig lett å huske, for det er nesten som *rhubarb*, bare med litt flere a-er,» sa jeg med myk og vennlig stemme. Hun er av det slaget som tåler å gjøre feil, og tåler å bli rettet på, så hun sa *ra-bar-bra* to ganger og lo. Ingen liten ting, nok et nytt norsk ord!

Rabarbrasesongen varer en god stund hos oss, så her var det sjanse for gjentagelse og terping av ny lærdom. Noen dager senere kom hun igjen med en kjøleskapsboks etter middagen: – Du, jeg skrev *rhubarb*, jeg, det ble for vanskelig!

DET HJELPER IKKE hvor mye jeg selv har vært utlending. Det er som om en aldri kan forstå hvordan det er å bo i Norge og ikke ha vokst opp her. «Men vårt fedreland er i himmelen!» pleide min amerikanske abbedisse å si når jeg sukket over å være borte fra mitt fedreland. Kanskje dette er ett av de vitnesbyrd vi katolikker i Norge kan gi? Dette at vi er så tydelig annerledes og fremmede og utlendinger blant hverandre hele tiden, og at det er helt greit? At *bærbær* er bare bra, og at det ikke gjør noe om folk ikke er på kontoret når molta er moden?

På Tautra kommer Olsok alltid litt ubeleilig. Feiringen kolliderer med bringebærene. Vi har masse bringebær, og de kommer for fullt til Olsok. Da må de plukkes hver dag og fryses med det samme. Nei, sier Hellig Olav, Olsok er viktigere! Så feirer vi Olsok, og lar bringebærene den dagen og de dagene falle til jorden. De siste jordbærene burde også vært plukket...

Så kommer ripsen. Den tåler å henge så sant vi har fått fuglenettene over. Ellers forsvinner det meste når flokken på 100 stør lander i frukthagen. Merkelig nok drar de ikke like gjerne til naboen for enden av veien. Naboen har nok av bær, så vi får plukke der også. Vi plukker og plukker alt vi kan, og takker ikke nei når frostinger spør om vi vil plukke av deres bær også. Med søstre, kapellan, volontører og gjester blir det mange som skal ha syltetøy, saft og dessert.

Rabarbraen er klar til å plukkes igjen. Solbær, gule stikkelsbær, jostbær, grønne stikkelsbær, kirsebær, og hele tiden bringebær. Kanskje blir det også en tur i blåbærlia når tyttebærene er modne, så slår vi to fluer i en smekk. Da er vi inne i høstens gleder.

Men hvor ble det av sommeren?

Jeg pleier å ha retrett i august, når den travleste tiden av sommeren er over, mens varmen ennå sitter i, så jeg kan lade opp til vinteren. En uke går fort, men åpen tid en hel uke med rimelig god sommervarme, lange turer i vakre Norge, kan bære en gjennom vinteren. Sammen med alle bærene i fryseren som stadig hentes frem og smaker sommer.

IHKOMMELSE. Det er et annet gammeldags ord som beriker våre katolske liv. Som kristne vet vi hvor utrolig viktig det er å minnes. Det er grunnleggende for hele vårt eukaristiske liv, og vi har fått i gave fra de mange siste årtusener at vi må minnes alle Guds storverk. Vår religion er en inkarnert religion, den er historisk, og forholder seg til historiske hendelser som må minnes for å gi livet mening. Jesu fødsel, liv, lidelse, død og oppstandelse. Dette er viktig i en tid da all mulig åndelighet kan fjerne oss fra virkeligheten. Vi må huske, vi må minnes. Vi må huske hvor vi kommer fra og hvor vi går hen, hva som er vårt fedreland.

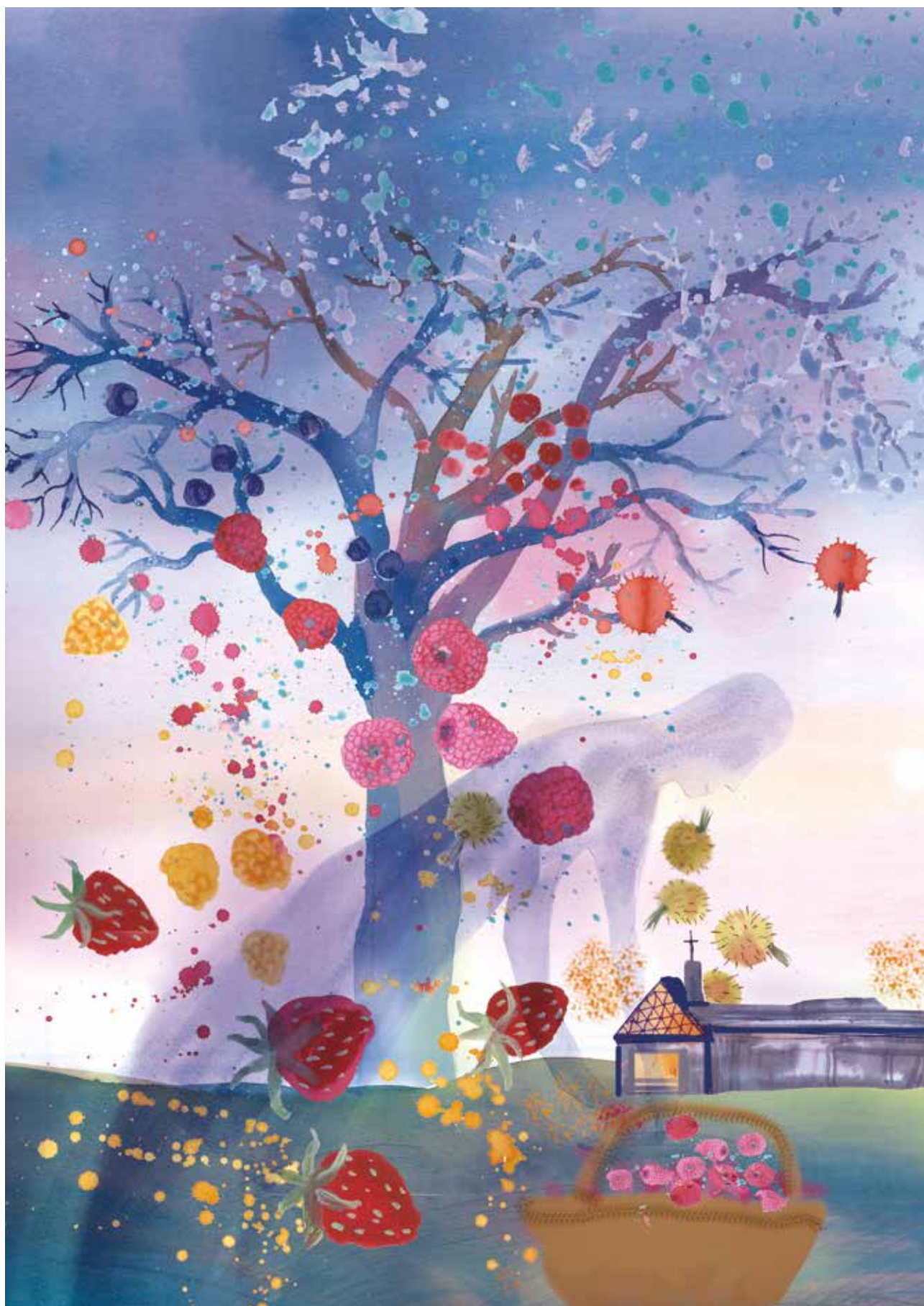
For meg er ikke bærene uviktige i denne sammenheng, Bringebær, bærbær og rabarbra, enten det er bær eller ikke bær. Minnes, ikke som nostalgi, ikke som lengsel etter fortiden, ikke som *alt var så meget bedre før*. Men som gave, som skatt, minnes og huske de gaver Gud gir oss, hvordan han gir i en overflod vi ikke makter å fatte, ikke har evne til å ta imot.

Det er som alle villbringebærene langs veikanten, alle de millioner av blåbær og tyttebær som ingen plukker, alle de deilige moltene ingen vet om, uansett om de vet hva molter er eller ei.

Vi skal huske sommeren. Vi skal huske smaken av søte bær og sure bær, og glede oss til neste sommer full av nye eventyr. Det kan vi gjøre selv om vi lever i nuet. Juniduft av markblomster, julismak av jordbær, augustduft av modne byggåkre.

Kornet, Gudslånet som de kalte det i gamle dager. Kornet, brødet, vinen. •

HØSTAKSJONEN 2019

#nullsult

Klimaendringer, som tørke og flom, rammer matproduksjonen til fattige bønder hardt. Flere sulter. Dersom barn ikke får nok og sunn mat de første leveårene, hemmes deres utvikling. Støtt opplæring i klimatilpasset landbruk og bidra til en bedre fremtid.

Foto: Philip Laubner/CRS

Gi en gave som metter:

SMS: Nullsult til 2160 (200 kr)

VIPPS: 12135 -merk betalingen null sult

Gavekonto: 8200.01.93433 - merk betalingen null sult

OMTALER:

18
sider

BOOK

Dominikanerne som
skjønne vitsen.

Dypdykk i
vikingtid og
middelalder

«Polen er et uendelig fascinerende
og interessant land for en som er
opptatt av historie og Europa.»

UTENRIKSJOURNALIST INGRID BREKKE HAR
SKREVET BOK OM POLEN

BREKKE'S PROSJEKT: - Målet med *Polen. Aske og diamanter* er at nordmenn flest skal kunne forstå mer av vårt viktige naboland, sier Aftenpostenjournalist Ingrid Brekke. Les også anmeldelse av Brekkes nye bok på side 92.

A portrait of Ingrid Brekke, a woman with short reddish-brown hair and glasses, wearing a dark blue turtleneck sweater. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a blurred outdoor setting.

Polen og motpolen

Utenriksjournalist Ingrid Brekkes bok om Polen forteller om splittelse – adel mot bønder, kommunistregimet mot Solidaritet, PiS mot Borgerplattformen, men også om et folk som har kjempet mot ytre fiender, tålt lidelse, bedt til Gud og dratt seg selv etter håret inn i en bedre fremtid.

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

INGRID BREKKE
**POLEN. ASKE
 OG DIAMANTER**
 HUMANIST FORLAG, 2019
 324 SIDER

Boken *Polen. Aske og diamanter* er den erfarne Aftenposten-journalistens tredje fortelling om Europa. Tidligere har hun skrevet *Da øst ble vest. Livet i Europa etter kommunismens fall* (2014) og *Angela Merkel. Et europeisk drama*, den første norske biografien om Tysklands mektige kansler (2016).

– *Hvorfor skrev du boken?*

– Rett og slett fordi Polen er et uendelig fascinerende og interessant land for en som er opptatt av historie og Europa – og hvordan man takler å ha levd i et diktatur, legger Brekke til, og forteller at hun hadde vært på mange besøk i Polen allerede før bokprosjektet kom igang:

– Det er et lett land å være i: Så god mat, så trivelige folk – du blir alltid vel tatt imot.

– *Hva er ditt prosjekt?*

– Svært mange kan svært lite om Polen, selv om det bor ca. 100 000 polakker i Norge. Målet med boken er at nordmenn flest skal kunne forstå mer av vårt viktige naboland. Jeg er først og fremst politisk interessert, så jeg ønsket å studere landets nasjonalkonservative regjering: Hvorfor vil folk i Polen ha denne regjeringen – og hvor skadelig er den for Polen? For å forklare dette, må jeg tegne et stort bilde og trekke mange linjer bakover i historien, det er ikke noe jeg kan forklare i én avisartikkel, sier Brekke.

Boken endte på 324 sider og er utgitt på Humanist forlag, som ble stiftet i 1995 og presenterer 8 til 12 titler per år.

I SKYTTERGRAVENE

– *Du bruker begrepet «Den polsk-polske krig» og i innledningen spør du: «Så hvordan ble Polen en polarisert slagmark?» Er det bokens ledemotiv eller hovedspørsmålet som du forsøker å besvare?*

– Ja, det kan du si: Det henger sammen med spørsmålet: Hvorfor valgte man denne regjeringen? Konflikten handler mye om PiS (Prawo i Sprawiedliwość / Lov og rettferdighet, red. anm.) og Borgerplattformen. Det som skiller situasjonen fra en normal politisk konflikt, slik som mellom H og Ap i Norge, er for eksempel at folk ikke snakker sammen, forteller Brekke.

Polariseringen endrer polakkenes hverdag: Den gjør slutt på vennskap. Familier splittes i uforsonlige politiske fraksjoner. Politikerne fra de to store partiene møtes knapt til debatt lenger.

– De kommuniserer på forskjellige plattformer og henvender seg kun til egne medier. «Krig» er et ord de bruker selv. Det sier mye. Situasjonen er et uttrykk for en politisk trend i Europa og resten av verden: en sterk polarisering, sier Brekke.

– *Kan du gi et eksempel på hvordan du opplever splittelsen?*

– Det finnes ingen aktører som oppfattes

som nøytrale. Når jeg reiser til et land, henvender jeg meg til instanser med bred tillit i samfunnet for å søke kunnskap. De finnes ikke i Polen. Alle blir beskyldt for å holde med den andre parten. Ingen er hevet over spillet, som infiserer alle deler av samfunnet.

EN ULYKKE FOR LANDET

– *Smolensk-ulykken, en flyulykke ved den militære flybasen i Smolensk i Russland 10. april 2010, der blant andre Lech Kaczyński, Polens daværende president og tvillingbror av nåværende PiS-partileder Jaroslaw Kaczyński, omkom, er sentral i din fortelling om dagens Polen. Du nevner den 62 ganger. Hvorfor?*

– Jeg tror at ulykken forandret den politiske situasjonen i Polen: Den gjenværende tvillingen Jaroslaw Kaczyńskis posisjon ble styrket, og ulykken utløste mange konspirasjoner. Husk: De omkomne dro for å minnes Katyn, den store massakren av polske offiserer i 1940, og de skulle til Russland, erkefienden. Et annet fly dro med daværende statsminister for Borgerplattformen, Donald Tusk, Jaroslaws politiske hovedmotstander, som kom velberget hjem. Her er det mange komponenter som appellerer til konspiratorisk anlagte og som er lett å bruke i et politisk spill – og de blir selvsagt brukt, sier Brekke, som har spurt mange om nettopp dette: Noen svarer henne at Smolensk-ulykken nesten ikke har hatt betydning for dagens >

FASCINASJON OG FRUSTRASJON: Brekke er fascinert av Polens rike historie, vakre arkitektur, frodige landskap og folks varme, men politikken frustrerer: – Politikkerne kommuniserer på forskjellige plattformer og henvender seg kun til egne medier. «Krig» er et ord de bruker selv. Det sier mye.

INGRID BREKKE

- Født 1969 i Trondheim
- Utenriksjournalist i Aftenposten og forfatter
- Tidligere utgivelser: «Da øst ble vest. Livet i Europa etter kommunismens fall» (2014) og «Angela Merkel – Et europeisk drama» (2016)
- Kulturredaktør i Klassekampen 1997 og redaktør i Universitas 1994
- Cand.mag. med filosofi, litteraturvitenskap og journalistikk, NTNU og Darlington College

«Som journalist kan jeg ikke være nøytral overfor et regime som ville gjort min jobb stadig vanskeligere – gitt at jeg hadde bodd i Polen.»

politiske situasjon, andre mener at den har vært helt fundamental.

– Kaczyński-ene var litt på vei ut av politikken i 2010, de sto ikke så sterkt, men med den fikk Jaroslaw en ny motivasjon, et nytt prosjekt. Ulykken oppildnet også en politisk glød på høyresiden som Jaroslaw tjente på, sier Brekke. Hun mener at man med slik tragedie kunne samlet det polske folket i sorgen, og det skjedde i begynnelsen, men så bidro den politiske utnyttelsen av ulykken bare til enda større polarisering.

– I kapitlet «Under trykk» skriver du: «Journalist og aktivist. Det kvepper i meg når flere kolleger introduserer seg slik i presentasjonsrundene under en mediekonferanse i Warszawa.» Et par avsnitt senere fortsetter du: «I løpet av konferansens gang forstår jeg ordvalget bedre. Når pressefriheten trues, blir journalister til aktivister enten de vil eller ikke. Det ligger i jobbens natur.» Du beskriver et land der blant annet pressefriheten er satt under press. Hvordan har det påvirket deg, er du også blitt en aktivist-journalist?

– Alle som leser boken, vil forstå at jeg har mer sympati for opposisjon enn regjering. Som journalist kan jeg ikke

være nøytral overfor et regime som ville gjort min jobb stadig vanskeligere – gitt at jeg hadde bodd i Polen. Det gjelder også hvordan de forholder seg til domstolene. Jeg har sterk tro på det liberale demokrati, og mener kvaliteten måles i hvordan minoriteter behandles. Der er jeg kritisk til regjeringens innsats, ikke nøytral, sier Brekke, og presiserer at det er viktig for henne å forsøke å forklare hvorfor mange polakker stemmer på PiS-regjeringen:

– Det er ikke fordi de er dumme eller ikke skjønner ting. De har bare andre prioriteringer enn meg, og så har de fått bedre råd, mer å rutte med: Regjeringen har innført barnetrygd, lønningene er høyere enn før og arbeidsledigheten er lavere. De problemstillingene som jeg er mest opptatt av, er abstrakte størrelser i folks hverdag.

DEN POLITISKE KIRKEN

– I kapitlet «Under trykk» skriver du også om Den katolske kirke. Hvordan vil du beskrive Kirkens posisjon i det post-kommunistiske og moderne Polen?

– Den er veldig sterk. Polen er vel det mest religiøse landet i Europa: Man ser det

på hvor ofte folk går til messe og hvor mange ganger de ber. Polakkenes nabo i Tsjekkia er de minst religiøse i Europa og Polen sekulariseres gradvis. De yngre er mindre religiøse enn besteforeldre- og foreldregenerasjonen. Man snakker ofte på en måte som gjør at det virker som om Kirken og PiS har et spesielt tett forhold. De har et tett forhold, men det er ikke spesielt, også Borgerplattformen har et veldig nært og godt forhold til Kirken. Bare Robert Biedrons Wiosna-parti er sterkt religionskritisk, men jeg er usikker på hvor mye han kan oppnå. Du kan ikke få regjeringsmakt i Polen uten å ha et nært forhold til Kirken.

– Hvorfor er Kirken så mektig?

– Polakkene har lidd så mye og Kirken har vært en støtte og trøst for dem. Historisk har landet vært truet av Russlands kommunistisk-ateistiske ideologi og militære aggresjon, og på den andre siden av Tyskland, som startet andre verdenskrig ved å angripe Polen. Under krig og elendighet kunne Kirken kunne gi håp og lindring. Da Polen var kommunistisk, sto dessuten Kirken opp mot regimet og var alliert med deler av Solidaritet-bevegelsen, sier Brekke og legger til at det er verdt å merke seg at selv om mange unge mennesker ikke går i kirken like hyppig som tidligere, beholder de verdiene: kjernefamilien, ekteskapet og den tradisjonelle katolske moralen.

De yngre polske velgere er også mer høyreorientert enn noe sted i Europa. Brekke minner om at begge de store partiene befinner seg på høyre side i politikken.

BLI BEDRE KJENT MED POLAKKENES
HJEMMLAND

- For dem som ønsker å dra litt utenfor allfarvei, er **Lublin**, som ligger sør-øst i landet, et godt tips: Du kan spasere i en nydelig gamleby, som ikke er ferdig-restaurert og har en slags sliten, særegen sjarm.

- Selvsagt må jeg nevne **Krakow**, en vidunderlig vakker by med **slottet Wawel**.

- La meg også nevne byen **Zamość**, en renessanseperle som nesten ingen har hørt om. Den er vakker og med på UNESCOs verdensarvliste.

- For storbyelskere, som meg selv, er **Warszawa** en glede å besøke, med restauranter og uteliv og museer og kunst.

- Du forteller om et splittet Polen, med til dels hatsk retorikk og uforsonlige motstandere. Oppfatter du Kirken på samme måte? Du nevner p. Rydzyk og p. Ludwik Wisniewski, som to ytterpunkter på henholdsvis konservativ og liberal fløy.

- Kirken er opplagt politisk splittet, men hvordan maktforholdet mellom dem er, vet jeg ikke, sier Brekke. Et aktuelt eksempel på splittelsen i Kirken er debatten om spillefilmen Kler, skrevet og regissert av Wojciech Smarzowski.

- Den handler om tre prestere som ikke lever som de preker. Den tar opp fryktelig vanskelige temaer som overgrep mot barn og korrupsjon i presteskaper. Fader Rydzyks holdning er at filmen er løgn og propaganda som skal svekke Kirken. Andre har en mer åpen holdning. De erkjenner at Kirken har problemer, som må tas fatt i.

EN HISTORIE OM FREMGANG

- I Polens naboland lykkes kommunistene med å ødelegge kirkene, enten de var ortodokse eller katolske, men ikke i Polen: Der var Kirken sterk – og er det fremdeles. Hvilke tanker gjør du deg om det?

- Den polske paven, Den hellige Johannes Paul II, må nevnes. Han er en nasjonalhelt. Men årsakene til Kirkens styrke er mye eldre enn hans innsats. Jeg kan ikke nok om det til å være bastant, men la meg trekke en parallell til DDR, som jeg kan mye om: Der regjerte protestantismen, som er mindre institusjonell og svakere organisert enn katolisismen. Det at Den katolske kirken er internasjonal, gjør den også sterkere i slike pressede situasjoner. Det er min tolkning, sier Brekke, som mener at når man trues av et nasjonalt diktatur, er det spesielt viktig å ha hjelpere i utlandet; folk som tenker på deg og husker nettopp din kamp og dine ofre. Polakkene ble aldri glemt, ikke minst takket være paven:

- Pave Johannes Paul II dro til Polen mot det sovjetiske kommunistregimes vilje. Han reiste rundt i landet, og folk valfartet til ham. Betydningen ser man den dag i dag: Det finnes ikke en landsby i Polen som ikke har en statue av ham.

- Du har reist mye i Polen både før og under arbeidet med denne boken. Hva er grunnen til det – hva fascineres du av?

- Da jeg begynte å reise dit for Aftenposten

rundt 2010, hadde jeg en slags fordom mot landet. Jeg tenkte at det skulle være grått og traurig, typisk post-sovjetisk. Det var det motsatte som møtte meg – Polen er så flott! Byene er vakre, ofte med aldeles nydelige gamlebyer. Det er grønt. Og det er så lett å være i Polen, behagelig å reise som utlending, folk kan og vil hjelpe deg. De er interesserte, vennlige og tar varmt imot, sier Brekke.

Når hun hever blikket over dagens polariserte politiske situasjon, imponeres hun av det polakkene har fått til:

- Se bare for deg bildene av Warszawa etter krigen – alt var ødelagt. Den er gjenreist, landet er gjenoppbygd. Mine foreldre sendte hjelpepakker til Polen på 80-tallet. Jeg husker at vi la med såpestykker. De manglet altså helt elementære ting og hadde det tøft. Nå går det utrolig bra. Økonomien vokser, ledigheten synker. De kom seg inn i EU, inn i Nato. Jeg har likt og liker å være der, og i det store og hele forteller jeg en veldig positiv historie om et land og folks fremgang: Polakkene er eksperter på å dra seg selv opp etter håret. •

NY BOK OM RELIGION OG HUMOR:

To dominikanere som *skjønte vitsen*

*Et slag Scrabble med løsningsordet «jødesvin»
avstedkom én av sommerens mest opphetede debatter.*

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

NRRKs humorprogram Satiriks la 17. juli ut en video på Facebook. Den viser en ung mann som kvier seg for å legge ut sine bokstaver under et slag Scrabble mot en jøde. Den jødiske mannen hoverer over tidsbruken, så avsløres årsaken til motspillerens nøling: Bokstavene hans danner ordet «jødesvin». Sketsjen skapte furore: «Pur antisemittisme», skrev forfatter og regissør Monica Csango i Aftenposten. Nei, det er humor, mente NRKs underholdningsredaktør Charlo Halvorsen. Det er ingen spøk å (forsøke å) spøke.

UNNGÅR ISLAM-HUMOR

«Ingen spøk» er også tittelen på en ny bok med undertittelen «En studie av religion og humor» på Cappelen Damm Akademisk. Professor og katolikk Olav Hovdelien er én av bokens tre redaktører.

– *Hvorfor denne boken?*

– Kombinasjonen er spennende; vi som har bidratt, liker både humor og religion. Vi har anlagt en samfunnsvitenskapelig metode for analyse, så dette er nok ikke en humorbok, men en bok om humor, presiserer professoren:

– Boken er et forskningsbidrag om et aktuelt tema, som nesten ingen har skrevet om før i Norge.

– *I både forord og innledning viser dere til det som etterhvert kalles karikaturstriden og terroranslaget mot det franske magasinet Charlie Hebdo i 2015, for å plassere en bok om humor og religion inn i en aktuell og politisk kontekst. Hva er det som gjør humor og religion til en så potent pakke?*

– Charlie Hebdo gjelder islam og islamisme, det virker som om det er en helt egen respons på humor derfra, sammenlignet med andre religiøse tradisjoner. Komikere som jeg har intervjuet, har vært skeptisk til å lage humor om islam, fordi de er redde for konsekvensene. Samtidig finnes det også heldigvis en annen tilnærming til humor i muslimske miljøer enn de nevnte sakene vi kjenner fra nyhetsbildet. I boken har vi fått med den muslimske politikeren og antirasisten Shoaib Sultan, som ser på humor og islam innenfra; de har sin egen godt utbygde humortradisjon. Samtidig skal det ikke underslås at islams møte med moderne vestlig humor har vist seg å være kontroversielt og konfliktfylt.

KRENKEDE VS. HUMORISTER

– *I et intervju med katolsk.no sa professor Janne Haaland Matlary i mai: «Identitetspolitikken er et enormt problem i USA og Vest-Europa:*

MED ALVOR OM SKJEMT: – Vi har anlagt en samfunnsvitenskapelig metode for analyse, så dette er ikke en humorbok, men en bok om humor, sier professor og katolikk Olav Hovdelien, redaktør av boken «Ingen spøk: En studie av religion og humor».

PÅL KETIL BOTVAR, ANN KRISTIN GRESAKER OG OLAV HOVDELIEN (RED.)

**INGEN SPØK
- EN STUDIE AV
RELIGION OG HUMOR**

CAPPELEN DAMM

AKADEMISK

292 SIDER

Gratis tilgjengelig via
press.nordicopenaccess.no

den fører til selvsensur og intoleranse.» Identitetspolitikk handler om mennesker og grupper som lar seg krenke av andres meninger. Hvordan utfordrer det humoristers omgang med religion?

– Stand up-komikerne som vi intervjuet er seg dette svært bevisst. De sparker helst oppover, søker å skåne utsatte grupper og unngår samtidig islam, som de frykter. Det er vanskelig å være komiker når så mange blir krenket: Ting tas ut av kontekst og tolkes i verste mening, så blir man «krenket». Krenkelsen blir brukt som et maktmiddel – og hva kan det føre til? Vel, politisk korrekthet er iallfall ikke morsomt, sier professor Hovdelien, som er bekymret for at noe av humorens ventileffekt kan forsvinne:

– Man tør kanskje ikke lenger spøke med ting på en måte som tar brodden av sinne eller frustrasjon.

LATTERVEKKENDE LITTERATER

Boken studerer humor utfra tre klassiske teorier, gjerne omtalt

som overlegenhets-, ventil- og inkongruensteorien. Humor i et overlegenhetsperspektiv handler ofte om en marginalisert gruppe som kritiserer den dominerende gruppen gjennom humor. Når humoren fungerer som ventil, gir latteren «utløp for undertrykte følelser». Inkongruent humor oppstår når vi

ler av «brudd med et tilvant mønster» og det som «går mot vante forestillinger» – det absurde.

– Religion tror jeg de fleste av St. Olav kirkeblads lesere har klart for seg hva er. Humor er et vanskeligere begrep. Hva slags definisjon har du lagt til grunn

når du har arbeidet med din artikkel om dominikanerne Kjell Arild Pollestad (1949–) og p. Arnfinn Haram (1948–2012)?

– Jeg liker enkle definisjoner, og har valgt Paul McGhees «Humor er det som får folk til å le», altså bevisste forsøk på å få folk til å le, sier Hovdelien og kommer inn på sine to berømte og kanskje beryktede katolske forskningsobjekter:

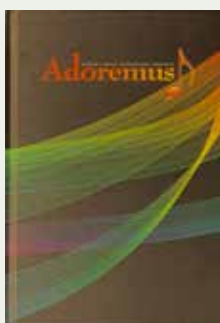
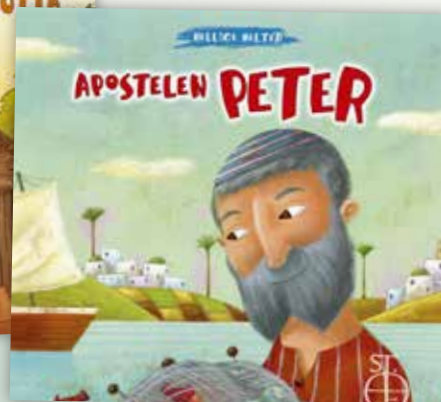
– Kjell Arild Pollestad skriver selv at han er plaget av en >

Nyheter i St. Olav bokhandel

FOR BARNA

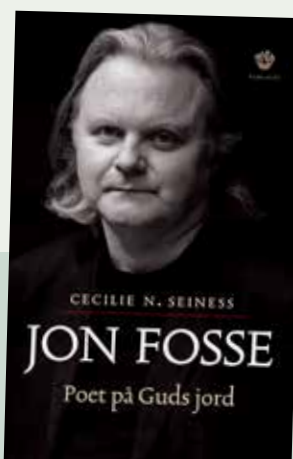
Mor Teresa av Calcutta
Et godt illustrert hefte fra
St Olav Forlag.
Kr. 98

Apostelen Peter
Samme serie helgenbiografier,
spesielt rettet mot barn fra
femårsalderen.
Kr. 98

FOR UNGDOM

Adoremus
Norges unge katolikker
sangbok
Endelig nytt opplag!
Ib. Kr 250

FOR DE VOKSNE

Jon Fosse:
Det andre namnet
Septologien I – II
Samlaget. Ib. Kr. 399

Cecilie N. Seiness: Jon Fosse
Poet på Guds jord.
Samlaget. Ib. Kr. 399

**St.
OLAV**
BOKHANDEL

www.stolavbok.no

GLADE FORKYNNERE: F.v.: Arnfinn Haram (1948–2012) og Kjell Arild Pollestad (1949–)

boblende humoristisk sans – han kan nok være morsom for morsomhetens skyld, men også dét gjør at budskapet i tekstene lettere når gjennom. Én av hans bøker, «Skål for Norge», ble kåret til Norges morsomste bok i 1987. Når man leser bøkene i dag, kjenner man igjen humoren, men det er vanskelig å forestille seg at den skulle slått like godt an nå, sier Hovdelien, som siterer en selverkjennende Pollestad: «... jeg gjør meg ingen illusjoner: Hadde flertallet vært i tyveårene i stedet for i femtiårene, ville de færreste ha trukket på smilebåndet.»

– P. Arnfinn gikk bort tidlig, 63 år gammel, så han døde mens han var på topp som kommunikator i offentligheten. Han var også poet og skrev dikt av høy litterær kvalitet; de var slett ikke morsomme, i dem trengte det store eksistensielle alvor seg frem.

– *Hvorfor valgte du nettopp å studere humoren hos disse to?*

– Det var mange grunner, flere av dem gode: Uten å ha til hensikt å fornærme noen, kan vi kanskje si at dette er de to foreløpig siste norske intellektuelle dominikanere som for alvor er blitt kjent i offentligheten. Pollestad var viktig på 80- og 90-tallet, mens p. Arnfinn hadde en tydelig røst på 2000-tallet frem til sin død. Kvaliteten på Pollestads forfatterskap øker etterhvert, synes jeg, men han solgte mer før, sier Hovdelien, som mener Pollestad både skriver morsomt og er morsom. P. Arnfinn kjente professoren ved Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier personlig:

– Han kunne være morsom når du møtte ham ansikt til ansikt, men tekstene hans er ikke like latterfremkallende. P. Arnfinn brukte kanskje mer sarkasme som virkemiddel i sin offentlige kommunikasjon enn humor i snever forstand.

PÅSLÅTTE PATERE

Hovdelien trekker frem at begge forfatterne også er konvertitter, den ene på 70-tallet, den andre på slutten av 90-tallet, og at det er få katolske intellektuelle som kan konkurrere med dem i antall treff på søk i databaser.

– Før dem hadde vi p. Hallvard Rieber-Mohn (1922–1982) og p. Finn Thorn (1906–1998), forteller Hovdelien og sier at det har kommet mange viktige stemmer fra klosteret i Neuberggaten på Majorstuen.

– Når du går rundt i munkedrakt midt i Oslo-sentrum, sier du på et vis at du vil ha kontakt, at du vil kommunisere – du gjemmer deg ikke akkurat bort. Da kan du jo bruke humor i kommunikasjonen, og det virker på meg

som om det å være intellektuell og ha humoristisk sans henger sammen. Hvorfor, vet jeg ikke. Kanskje rett og slett fordi du må være «påslått» for å være morsom og oppfatte det humoristiske.

– *Tenkeren, forfatteren og humoristen G.K. Chesterton skrev en gang: «Hvis det ikke var noen Gud, ville det heller ikke vært ateister.» Har du et eksempel på en katolsk morsomhet som påkaller smilet?*

– Ingen som jeg vil ha på trykk. •

«Når du går rundt i munkedrakt midt i Oslo-sentrum, sier du på et vis at du vil ha kontakt, at du vil kommunisere – du gjemmer deg ikke akkurat bort.»

MJØD OG HØVDINGER, TRELLER OG SKIP:

En ny litteratur vokser fram

En ny lesning er ferd med å bre seg over Norge nå, en folkelesning som fører nye bøker, ukjente forfattere og bindsterke serier inn på alles nattbord i dag. Forbi er den tid da våre besteforeldres indianerlitteratur rådde; forbi er også våre egne cowboybøker. Nå er det vikingtid og tidlig middelalder det gjelder!

AV: HANS FREDRIK DAHL

Smekre vikingskip som pløyer bølgene, menn i slag med dødelige økser og skarpe sverd, den uopphørlige brannstiftning med ville røvertokter langs fremmede kyster, – det er ting vi leser om nå! Bøker som i en blanding av fakta og fiksjon ikke går av veien for å bringe kronologiske tabeller eller rene kongerekker mellom permene, for at leseren skal holde orden på samfunnstoppenes kompliserte, men uopphørlig strid. Bare de handler om norsk historie for tusen år siden – om mjød og høvdinger, borger og årer, treller og skip!

Ingen vet hvor denne nye sansen for vikingtid og norrøne helter kommer fra – plutselig er den der, i takt med at nye forfattere leverer bøker vi knapt ville ha lest for ti eller femten år siden. Tore Skeie heter den best kjente; han har skrevet den dramatiske historien om Alv Erlingsson, en obskur 1200-talls-eventyrer, dessuten en roman om Håkon 5. og hans datter Ingeborg («Jomfruen fra Norge»), og så en grunnleggende bok om Olav den Hellige («Kvitekrist») som foreløpig er kommet i ett bind, men som skal få en fortsettelse i flere. Heldigvis, får vi si, ettersom historien om Olav så langt holdes barsk og ukristen – men han blir jo etter hvert helgen, blir han ikke?

Skeie er en av de ledende forfattere i norsk litteratur nå, med bøker på rekke og rad. Han skriver faglitterært og resonnerende, fakta-bøker om middelalderen kan man si, men med en sans for dramatik og skjebnetunge detaljer som man må beundre som rene fiksjons-grep. Det samme gjelder Bergsveinn Birgisson som med «Den svarte vikingen» innledet trenden av fiksjonsfakta i 2013. Og Trond Norén Isaksen som spesialiserer seg på Sigurd Jorsalfar, og hittil har levert tre, mens Tore Kvæven er kjent med slike 1200-tallsromaner som «Når landet mørkner» og «Hard er mitt lands lov».

Bjørn Andreas Bull-Hansen er min favoritt romanforfatter,

friere i forhold til historiske fakta, men du verden så spennende i alle sine detaljer om skipsfart og levekår i vikingtiden. Hans omfangsrike «Jomsviking» (2017) har fått sitt bind 2 med «Vinland» i år, og skal i alt vissnok omfatte til sammen 6–7 bind – en sann lekkerbiskens for viking-connoisseur, samt en litterær opplevelse for alle oss andre.

KRISTENDOMMENS GJENNOMBRUDD

For hva inneholder ikke disse bøkene? Man gleder seg over en tidskoloritt som myldrer av detaljer (hvordan gjorde egentlig våre forfedre opp ild, hvordan så kjøkkenet ut i tidlig middelalder, hvor vanskelig var det å seile til Riga?). Som i all litteratur stråler det dertil fram en moralsk dimensjon av fortellingene; en dypere begrunnelse for hvorfor de skrives og leses som beretninger fra en annen tid – aktuell for oss i dag. Hva kan det være der nede i dyp-lagene, må vi spørre, som tiltrekker og fascinerer ved så fjerne historier?

For min egen del dette at «vikingfortellingene» (fra år 900 til 1300) dypest sett handler om et samfunn i forandring – med etisk og mentalitetsmessig overgang fra ære til lydighet, fra gjengjeldelse til fellesnytte, fra stolthet til ydmykhet. Altså kristendommens gjennombrudd – med etisk overgang fra ættesamfunnets krav til statssamfunnets regler. Innlagt i sine fortellinger må forfatterne av denne typen litteratur overbevise oss om at begge deler har sin berettigelse – både før og nå. Den gamle og den nye tid samtidig, både æresdrapet og det motsatte - å vende det annet kinn til.

Sentralt står naturligvis kristendommen. Tematisk er det jo nettopp det som skjer i disse årene – at en kristen etikk gradvis erstatter den gamle tro. Slaget på Stiklestad symboliserer overgangen naturligvis, men den fulle gjennomtrengning av

kristen moral og mentalitet tok selvfølgelig hundrevis av år – i dette tilfellet tiden fra de mytiske slagene ved Hjørungavåg og Svolder, til Håkon 5.s død på Tunsberghus i 1319. Overgangen kan beskrives på mange måter. Trosskiftet i Norden innebar teologisk sett en overgang fra flerguderi til monoteisme, velkjent fra alle samfunn, men også overgangen fra en naturmystikk her og nå, til en transcendent himmel-lære med vekt på Guds frelse. Moralsk representerte dette et skifte fra den gamle norrøn-troens skjebnebestemte uavvendelighet, til menneskenes felles kjærlighet.

TROS- OG TIDSSKIFTE

Den nye etiske horisont er selvfølgelig beskrevet på mange måter før. Nå skal den altså beskrives igjen som det dramatiske hovedpoeng i stadig nye fortellinger som opptar oss i dag. Hvorfor fascineres vi av Alv Erlingssons meritter? Jo, fordi de utfordrer oss i synet på ærlighet, på ordholdenhet og konsistens – motsatt da den grenseløse troløshet og kynisme som preget denne mannen. Hvorfor må vi som moderne og humane mennesker godta den himmelropende kvinneundertrykking som faktisk fant sted? Jo, fordi man den gang så på unge jenter som byttmiddel i formues- og maktrelasjoner – og det må vi som lesere på en måte akseptere. Avstanden er jo nettopp hovedpointet i fascinasjonen!

Så blir da dette moralen for meg – at det var mer i det gamle samfunn enn jeg på forhånd tenkte over. Blodet skvetter og kjøttøksene hogger i disse bøkene – men kanskje ikke uten en viss mening? Skiftet fra en mer hedensk til en tydeligere human mentalitet innebar at noe gikk tapt – der også. I så fall er det vel ikke en helt ny tanke.

Jeg husker jo den litt ambivalente vurdering som lå i P.A.Munchs

gamle norgeshistorie, den som med hensyn til ideologien om vårt fedreland har preget oss alle. Når det konkret gjelder den kristne innflytelse i Munchs skildring av Magnus Lagabøters eller Håkon 5.s reformer for å skape bedre rettssikkerhet og større påregnelighet i forvaltningen, så taler han for en større rasjonalitet i riksstyret allment. Vel og bra, og overensstemmende med den nye tids normer. Men ødeleggende for det gamle samfunns tradisjonelle høvdingstyre, det som alene kunne sikre folkets beståen! For Munch var det et hovedpoeng å betone nettopp folket, folkets tilstedeværelse, dets etikk og nasjonalitet. Det var jo dette som brøt fram på 1700-tallet og ga oss 1814.

TEKNOLOGI OG KRIGSTEKNIKK

Nå var det ikke trosskiftet alene som lå bak den nye tid. Mye av Håkon 5.s nye riks-skipnad skyldtes forandringer i teknologi og krigsteknikk også. På 11- og 1200-tallet dreide krigskunsten over på mer land- enn sjøkrig. Riddere med panser og plater gjorde sitt inntog. Fyrstene slo hverandre ikke lenger til sjøs, men med lange lanser fra hesteryggen. Den gamle norske leidangen, som reiste bøndene til deltakelse gjennom plikten til å stille skip, kom til kort.

Tore Skeie skildrer riddernes inntog særdeles levende i så måte. Den nye krigskunsten krevde nye samfunnsstrukturer. De passet ikke oss! Norge mistet sitt fortrinn – folket – og sank inn i unionstidens kaos av nordisk utenrikspolitikk, med selvstendighetstapet som uunngåelig resultat.

På denne måten kjenner vi resultatet. Og leser den nye litteraturen med fascinasjon og fest – fordi den på ett vis er gjenkjennelig, den svarer til ting vi allerede vet. Den lanserer ikke egentlig en ny forståelse. Heldigvis! Populærlitteraturen er fortsatt nettopp det – spennende, livlig, kjent og populær. •

YLVA MØRCH (PSEUDONYM):
VEIBESKRIVELSE
 EMILIA FORLAG, 2019
 290 SIDER

«Denne romanen er renvasket for overbegeistrede utsving. Den er stringent og dypt personlig på samme tid. Forfatteren balanserer begge deler svært godt.»

Dragning mot tro

OMTALT AV **OLAV RUNE BASTRUP**

Pseudonymet Ylva Mørchs roman «Veibeskrivelse» føyer seg inn i en stor litterær tradisjon: konversjonsromanen. Forfatteren har her stilt seg på skuldrene til kjemper, størst blant dem Sigrid Undset. På veien til Kirken har Undset vært en av forfatterens ledersagere, men mange andre også: Francois Mauriac, Simone Weil, Carl Gustav Jung, Paul Claudel og ikke minst brødrene i St. Dominikus kloster.

Fallgruvene i dette litterære landskapet er mange. Konversjonsromaner kan fort bli for overbegeistrede, for prekende, for subjektive og vaksinerende mot motforestillinger. De fleste konvertitter kjenner seg igjen i dette: Det tar sin tid å bli realitetsorientert, gresset på den andre siden er ikke så grønt som man trodde og den katolske kirke ingen søndagsskole.

Har Ylva Mørch gått klar av slike farer? Ja, det kan trygt slås fast. Denne romanen er renvasket for overbegeistrede utsving. Den er stringent og dypt personlig på samme tid. Forfatteren balanserer begge deler svært godt. Hun postulerer aldri, romanen er fri for høystemte bekjennelser. Spørsmålene er flere enn svarene, men i måten spørsmålene stilles på, ligger en utvikling mot stadig nye innsikter.

VELSKREVET PUNKTROMAN

Endelig er romanen ytterst velskrevet, språket er gnistrende klart, klinisk fritt for snirklete setninger, vanskelige og abstrakte tema belyses med poengterte kommentarer. Dette er også min eneste kritiske innvending: Romanen kan virke for velkomponert. Det finnes rystende innslag av eksistensielt drama i denne romanen, men gitt alvoret i det som utleveres, virker det nesten for temperert.

Sjangermessig hører romanen inn under det som i litteraturvitenskapen kalles punktroman. Kapitlene er korte, kun unntaksvis over halvannen side, og hvert kapittel danner et punktmessig nedslag i en situasjon, i en fortelling, i et ord eller et begrep. Men på langs av romanens 128 små kapitler løper to fortellinger som gradvis nærmer seg hverandre, og som mot slutten filtreres inn i hverandre i

et eksistensielt drama som er intenst, sårt og personlig utleverende. Den ene fortellingen er romanens jeg-person i hennes langsomme, spørrende og undertiden foplende tilnærming til den katolske kirke. Hun er en moderne, velutdannet og sekularisert kvinne helt uten referanser til det katolske trosunivers. Nysgjerrig, vaklende, tvilende, men med en draging mot troen som pusher henne videre. Fremmede begreper fra troens verden, dogmer og ritualer tygges og kakkes på, de er som nøtter som ikke lar seg knekke uten etter mange forsøk. Når de omsider knekkes, smaker hun nølende på dem, alltid usikker på om hun tør å spise. Men langsomt avdekkes en indre logikk i det som for et moderne, sekularisert menneske fra først av fremstod som en fremmed verden av antikverte trosforestillinger.

TROSPRØVE

Denne fortellingen løper parallelt med en annen fortelling, først bare fremstilt som antydninger av en komplisert forhistorie: En mann som er velvillig, men ikke helt forstår, brutte relasjoner i fortiden, en uoppgjort skyld. Mot slutten åpnes denne fortellingen opp. Det uoppgjorte når sitt dramatiske høydepunkt idet hovedpersonen står ved Kirkens dør og er klar for det siste skrittet inn. Da kommer sjokket: Kirkens dør er stengt. Hennes manns tidligere ekteskap står i veien. Han avviser aggressivt å bli dratt gjennom en ydmykende kirkelig rettsprosess. Det får være måte på hva man skal utsettes for.

Så var hun kanskje ikke så klar for Kirken som hun trodde likevel? Bråstoppen ved Kirkens dør foranlediget av uforståelig kirkelig jus blir hennes trosprøve. Her tvinnes romanens to fortellinger sammen: Ved Kirkens dør er det siste store hinderet ikke lenger kirkelig jus, men noe stort og uoppgjort i hennes eget liv, noe skakende som det til slutt står og faller med. Det siste, nødvendige hinderet er kort sagt skriftemålet.

Forfatteren håndterer dette konfliktfylte materialet på en overbevisende måte. «Veibeskrivelse» er en roman om innsikter som vokser og blir dype, og om tro som modnes på livets snirklete vei.

BERNADETTE MORIAU
MA VIE EST UN MIRACLE
 EDITION JCLATTÈS 2018
 UTGITT PÅ FRANSK
 OG ITALIENSK

«Mitt liv er et mirakel»

OMTALT AV **FRØYDIS GUSTAVSEN**

Skjer det mirakler i vår tid og trenger vi mirakler for å styrke og bekrefte vår tro?

I en tid da Den katolske kirke på mange måter er i miskreditt på grunn av de mange avsløringer om overgrep, kan vi trenge å bli minnet om at vår tro står klippe støtt fordi Gud i blant viser oss sin storhet. Boken «Mitt liv er et mirakel» er et bevis på det. Den er skrevet av sr Bernadette Moriau som på mirakuløst vis ble helbredet etter en pilegrimsreise til Lourdes i 2008.

UFORKLARLIG

Helt siden åpenbaringen av jomfru Maria i Lourdes i 1858 har det skjedd mirakler i Lourdes, men bare ytterst få av disse er godkjent av den medisinske og kirkelige kommisjon. Dette var det 70. godkjente mirakel. Det hadde tatt ti år med medisinske undersøkelser, intervjuer og utspøringer av Kirkens menn og av sr Bernadette, før endelig svar kunne avgis i 2018, nemlig *at helbredelsen er uforklarlig med vår nåværende vitenskapelige kunnskap.*

Sr Bernadette, som er legfransiskaner, hadde i nærmere 40 år lidd av en svært

«I en tid da Den katolske kirke på mange måter er i miskreditt på grunn av de mange avsløringer om overgrep, kan vi trenge å bli minnet om at vår tro står klippe støtt fordi Gud i blant viser oss sin storhet.»

alvorlig og progressiv invalidiserende sykdom med «multi-radikulære lesjoner fra korsryggen»,- såkalt «hestehode-syndrom», som tvang henne til daglig bruk av sterke morfintabletter, bruk av korsett, en skinne for å få en forvridt fot til å fungere, samt en nevro-stimulator operert inn under huden.

TOG AV HÅP

I 2008 foreslår hennes lege at hun skal delta på menighetens pilegrimsreise for syke til Lourdes, noe sr Bernadette først avviser med ordene «men doktor, det har gått så lang tid at jeg ikke lenger tror på mirakler for meg». Hun blir likevel med på reisen som invalid og handicapet. I

Lourdes opplever hun det hun beskriver som «den lange raden av vogner med de syke som et tog av håp bak Kristus som er tilstede i den store hostien i monstransen.» Under den sakramentale velsignelsen kjenner hun et sterkt nærvær av Kristus og en indre stemme som sier: «Jeg ser din og dine brødre og søstres lidelser, gi meg alt.»

Tre dager etter hjemkomsten til sitt lille klosterfelleskap i Bresle i Normandie, sitter hun i kapellet sammen med en medsøster i tilbedelse og forbønn for de syke i Lourdes, da hun plutselig får en følelse av fred og varme som brer seg i hele kroppen. Tilbake på sitt enkle rom, hører hun en stemme som sier: «Ta av deg alle apparatene.» Uten å nøle og uten å stille noen spørsmål, tar hun straks av seg sitt handicapstyre, skinnen som har holdt foten på plass og korsettet. Hun stanser nevrostimulatoren og autosonden med morfin. Deretter reiser hun seg og går uten problemer. Det er tid for å be og takke Gud for Hans store nåde.

EGNE TANKER OG REFLEKSJONER

Hvorfor meg? spør sr Bernadette seg, jeg har aldri bedt om helbredelse for meg selv, bare om styrke til å holde ut smertene og for andre mennesker som lider. I boken hun har skrevet på anmodning fra Kirken, utdyper hun grundig sine egne refleksjoner rundt dette spørsmålet. Hun påpeker at det ikke er noen teologisk avhandling hun har skrevet, for hun er ingen teolog. Hun øser av sine egne tanker og refleksjoner og sitt oppriktige forsøk på å forstå og akseptere det som har skjedd henne, takke Herren og vitne om at disse underverker ikke er oppbrukt. Hun forklarer det slik: «Det er den hellige jomfru som går i forbønn for oss, men det er Kristus som helbreder.»

I 1858 uttalte Bernadette Soubirou, som så den hellige jomfru i Lourdes: «Jeg er ikke bedt om å få dere til å tro, men om å fortelle dere om dette.» Disse ordene anvender også sr Bernadette når hun sier: «Jeg skriver boken for å vitne om det jeg har opplevd. Jeg skriver ikke for selv å bli æret, men for å ære Gud og fordi Kirken har bedt meg om det.»

PÅL KETIL BOTVAR, ANN KRISTIN GRESAKER OG OLAV HOVDELIEN (RED.)

INGEN SPØK
- EN STUDIE AV
RELIGION OG HUMOR

CAPPELEN DAMM AKADEMISK
292 SIDER

«Dette er en akademisk bok, det er ikke her du finner anekdoter og punchlines til konfirmasjonstaler eller neste preken.»

ARNE BERGGREN er forfatter, musiker og tv-produsent. Han skriver og regisserer for film, TV og teater. Han har utgitt en rekke romaner, barne- og ungdomsbøker og essays. I 2016 var han med å starte tv-selskapet Shuuto AS.

Humor er ingen spøk

OMTALT AV **ARNE BERGGREN**

Krenking, fatwaer og blasfemi - hvordan er forholdet mellom humor og religion for tiden? Tre akademikere har gitt oss en glimrende tilstandsrapport fra feltet.

For å ta det kjedelige først: Dette er en akademisk bok, det er ikke her du finner anekdoter og punchlines til konfirmasjonstaler eller neste preken. Et slags sammendrag av boken kunne vært at det er forskjell på jødevitser og jødiske vitser, muslimer er morsommere enn mange ikke-muslimer tror, norske komikere er småfeige og ganske kunnskapsløse om religion, mens ateister ligger et par tusen år bak når det kommer til selvironi.

LIVSSYNHUMANISTER

Det er to medlemmer av Human-Etisk Forbund som roter i den ateistiske humoren: Benjamin Eriksen og Didrik Söderlind. Noe av den manglende selvironien tilskriver de livssynshumanismens preg av å være en kjempende bevegelse som «utfordrer mektige, undertrykkende religiøse strukturer både i samfunnet og i menneskers hode.»

Man angriper og driver gjøn med religion og religiøse mennesker, men «vitser som går ut på at religiøse mennesker er letturte, blir noen ganger ufrivillige morsomme, siden humanister ikke alltid er så gode på å sjekke fakta som de burde være», skriver Söderlind og Eriksen. Men vær på vakt – forfatterne er både selvironiske og farlig morsomme, og teksten, den minst akademiske i boken, veier langt på vei opp for alle de gangene umorsomme ateister dytter fingeren opp i ansiktet ditt for å forklare deg at Gud er selvmotsigelse.

HARAM OG POLLESTAD

Nevnes må naturligvis Olav Hovdeliens fine gjennomgang av humoren hos patrene Haram og Pollestad. At en katolikk på akademisk vis vil «undersøke hvorvidt, og

i tilfelle hvordan, to katolske paterer bruker humor i sin offentlige kommunikasjon», er i katolsk kontekst å sparke opp vidåpne dører, men så får vi det i hvert fall med akademiske tellekanter slått fast at disse karene er morsomme, og på hvert sitt vis – Pollestad som den avvæpnende og anekdotiske, og Haram med sin bitende ironi og sarkasmer.

SKUFFENDE NORSKE KOMIKERE

Sammen med Ann Kristin Gresaker (KIFO) undersøker Hovdelien norsk standups forhold til religionshumor og hvor grensene går, og bekrefter vel inntrykket mange har av manglende kunnskap og slagkraft hos norske komikere, som nok i større grad skuffer religiøse mennesker fremfor å krenke dem.

Pål Repstad (Universitet i Agder) går gjennom prestehumor i norske medier i 50 år, mens Anne Kristin Gresaker har sett på vitser om religion i bladet Vi Menn gjennom tidene. Kai Hanno Schwind (Høyskolen Kristiania) er én av dem som vet mest om amerikansk og britisk komedie her i landet, og viser hvordan skandinavisk religionshumor preges av det angloamerikanske.

LE AV ELLER MED

Muslimer er naturligvis like humoristisk anlagt som alle andre mennesker, men spørsmålet om hvorvidt humor og islam hører sammen, er langt mer intrikat, ifølge Shoaib Sultan.

«Det finnes ting innen islam som man som muslim ikke ville tenke på å spøke med», skriver han, men er rask til å slå fast at dette vel gjelder alle religioner. Og da er man vel inne på hvorfor man vil tøyse med religion i utgangspunktet. Er det som et våpen og i forsøk på å krenke – eller som Eriksen og Söderlind er inne på – «skape en humoristisk opplevelse på egen bekostning, og derigjennom bidra til å senke konfliktnivået mellom sitt eget livssyn og andres, ved å stille seg laglig til for hugg.»

TERESA AV AVILA
DEN INDRE BORGEN
EFREM FORLAG 2018

«Om man ønsker å lære å be slik hl. Teresa lærer oss, og som karmelittene praktiserer, er det nok mer nyttig å se på en oversikt over skrittene i bønneutviklingen i den karmelittiske tradisjon.»

Den indre borgen

OMTALT AV **P. ODDVAR MOI**

Teresa av Avilas berømte bok, «Den indre borgen», skrevet i 1577, ble utgitt på norsk første gang i fjor – på Efram forlag, oversatt av Olaug Berdal. Det er viktig at vi har fått denne boken fra en så sentral helgen også på norsk. Hun var den første kvinnen som (i 1970) ble utnevnt til kirkelærer og hun er spesielt viktig for alle verdens karmelitter.

Jeg underviste i kristendom på St Paul skole i Bergen i ti år, og til 10. klassingene pleide jeg ofte å gi som hjemmeoppgave å skrive om en helgen fra motreformasjonens tidsperiode. En av helgenene jeg foreslo at ungdommene kunne skrive om, var den hellige Teresa av Avila (1515-82). Mange valgte å skrive om henne. De fant henne inspirerende og jeg fikk mange gode og interessante beskrivelser av hennes spennende liv: om hvordan hun ønsket å reformere det karmelittiske Inkarnasjonsklosteret like utenfor Avila, der hun hadde trådt inn, et kloster som tilbød et ganske behagelig liv, og der nonnene ikke var særlig tilbake trukket fra samfunnet rundt.

REFORMERE

Fra 1562 og utover begynte hl. Teresa å reformere klosterlivet, og gjøre det strengere og mer kontemplativt. Hun stiftet flere klostre av de reformerte eller barfot-karmelittene (discalceatorum), og hun begynte også å utvikle bønnelivet på en ny og dristig måte. Det er dette bønnelivet boken «Den indre borgen» handler om: hvordan man virkelig kan hengi seg og innvie seg til Herren i bønn. Å be Kirkens faste tidebønner og delta i messen hver dag, er bare en liten start på det som kan oppnås i bønn, ifølge hl. Teresa.

Hl. Teresa skriver i boken om de syv trinn (boliger) på bønnens vei. Det begynner med at man ber forholdsvis regelmessig, men ikke oppnår noen form for meditasjon/indre samtale med Gud. I trinn 2 ber

man regelmessig flere ganger hver dag og begynner så smått å meditere, og i trinn 3 kan man tilbringe timer i meditasjon; bønnen blir stadig enklere og nærheten til Gud større.

I ulike beskrivelser av trinn 3 kan man lese: «*Denne boligen tilhører dem som ikke ønsker å synde, heller ikke gjøre små synder. De utfører selvfornektelse og bot, de har kjærlighet til andre mennesker. De har en god balanse i sitt liv, men likevel søker de noe dypere.*»

De neste fire trinnene beskriver så hvordan man på mystisk og overnaturlig vis kan komme enda nærmere Herren, men også en tid der man opplever mørke og problemer. Man kan oppleve ekstase og bortrykkelser og man når frem til en åndelig forlovelse (trinn 6), et åndelig ekteskap og en forvandlende enhet med Herren (trinn 7).

VANSKELIG Å FØLGE

Men i praksis er disse rådene om bønnelivet vanskelige å lese seg til, og jeg er usikker på om jeg kan anbefale boken «Den indre borgen» til særlig mange lesere, for den er nokså usammenhengende, delvis gjentakende og egentlig svært vanskelig å følge og forstå. Den norske oversettelsen synes jeg er ganske god. Noen steder er den litt gammelmodig i stil og språk, men det fungerer greit siden boken selv er så gammel.

Om man ønsker å lære å be slik hl. Teresa lærer oss, og som karmelittene praktiserer, er det nok mer nyttig å se på en oversikt over skrittene i bønneutviklingen i den karmelittiske tradisjon, eller aller best å lære denne bønnens vei fra karmelittene selv.

Og da er det vel mest naturlig å begynne hos legkarmelittene som finnes i Norge, eller å besøke karmelittklosteret «Totus Tuus» i Tromsø.

DORDI GLÆRUM SKUGGEVIK
HAUSTFERD I EUROPA
OLAV DEN HELLIGES 1000 ÅR
 KOLOFON FORLAG, 2019
 356 SIDER

Med Dordi til Rouen

OMTALT AV **NILS HEYERDAHL**

Boken handler om mye: St. Olavs dåp i Rouen, jubileet tusen år etter, seire og skuffelser i arbeidet med å få oppført et nytt Olavsatorium med tekst av forfatteren, gregoriansk korsang, det multikulturelle Norge, en reise til Kambodsja, og møter med kunstnere og prelater rundt om i verden, et cetera. Men først og fremst handler den om Dordi Glærum Skuggevik.

Det bilde vi indirekte får av henne, er overveldende. Hun er en ildsjel og et vandrende kraftfelt, en ustoppelig katolsk aktivist som aldri gir seg når hun har satt seg noe fore. Hun er målbevisst og egenrådig, hun skyr knapt noe middel (sågar to millioner kroner av egen kasse) for å nå sine mål. Og ikke så underlig: hun kan provosere og støte mennesker når hun farer i vei. Men under det hele aner man et godt og varmt hjerte.

DET MODERNE NORGES FØDSEL

Selve kjernen i de prosjektene boken handler om, er en tese som vil forbause mange: at det moderne Norge ble født i Rouen i 1014! For der og da ble Olav Haraldsson døpt. Og etter å ha blitt opptatt i Kirken, drar han hjem med impulser fra det kristne Europa, viderefører kristningsverket og innfører kristenretten. Slik starter oppbyggingen av den norske rettsstat.

Dét er det jo all grunn til å feire. Dordi Glærum Skuggevik var tidlig ute med ideen. Flere kom til etterhvert. Hun mer enn antyder at det ble uenighet om eierskapet, og at noen prøvde å holde andre utenfor. Men det ble til slutt en flott feiring i oktober 2014, i og rundt katedralen der dåpen fant sted, med et fargerikt oppbud av norske og franske deltagere. I spissen

for det hele erkebiskopen av Rouen, den katolske biskop av Oslo, to biskoper fra Den norske kirke, Norges ambassadør til Frankrike og Trondheims ordfører. Det var messer, seminar, utstilling av maleren Olav Gullvåg, konserter med Trondheimsolistene og Schola Sanctae Sunnivae m.m.

GLEDE OG SKUFFELSE

Dordi Glærum Skuggevik satt i katedralen under den økumeniske festgudstjenesten og kunne glede seg over å se prosesjonen skride frem mot høyalteret, mens organisten improviserte over navnet DORDI. Og hun satt på første benk under pontifikalmessen, der en relikvie, en del av «Olavsarmen» ble overrakt fra OKB og siden plassert i katedralens krypt. Men hun var nok i tvende sinn, skuffet over at det Olavsatoriet hun hadde skrevet teksten til og gått i bresjen for i årevis, med fine fremførelser og fulle saler andre steder, ikke fikk nok oppmerksomhet under jubileumsfeiringen, og at hun selv stadig opplevde seg motarbeidet og tilsidesatt.

Hennes prosa er ujevn, men på sitt beste medrivende og elegant, med treffende bilder og presise karakteristikker. Her er både humor og alvor og noen riktig vakre passasjer, som den om da hun vekslet blick med pave Frans: «Jeg gir ham 'tommel opp' med et smil. Da går solen opp i denne aldrende mann fra Argentina – med røtter i Italiens land, *wo die Zitronen blühen*: Smilet kommer fra dypet i ham og sprer seg som en soloppgang over hele ansiktet og mannen.»

OPPKOMME UTEN REDAKTØR

Hennes fortelling er et oppkomme med kraftig trykk, men burde ha vært redigert

«Det bilde vi indirekte får av henne, er overveldende. Hun er en ildsjel og et vandrende kraftfelt, en ustoppelig katolsk aktivist som aldri gir seg når hun har satt seg noe fore.»

kraftig før trykking. Hun avskyr imidlertid redaktører, vil skrive på sin måte, og hever seg over en del regler som det er bred konsensus om i det norske språksamfunn. Hun skriver kristendommen med stor K, kommunion med c og bruker stadig en garpegenitiv som rimer dårlig med stilen ellers («Paven sin audiens» i stedet for «pavens audiens»). Biskop Gran får feilstavet sitt fornavn, likeledes Cecilie (Cis) Rieber-Mohn. Joda, slikt er småtterier, men irriterende nok, for

det drar oppmerksomheten vekk fra innholdet. Verre er det med alle digresjonene og sidehistoriene som knapt har noe med hovedtemaet å gjøre. Dertil at hun offentliggjør ting som hun burde holdt for seg selv, og gjengir brev der hun bebreider, anklager og karakteriserer navngitte eller gjenkjennbare personer, og skildrer hendelser på en måte som de involverte antagelig vil oppleve som farget og ensidig.

Boken er utgitt på Kolofon, et forlag

som ikke bruker redaktører. Forfatterne bestemmer alt og slipper innvendinger og rettelser. Det passer Dordi Glærum Skuggevik utmerket, men svekker dessverre en ellers engasjert og underholdende bok om et jubileum og et stort kulturprosjekt som ifølge forfatteren vakte ovasjoner i Frankrike, men liten interesse i Norge.

Den inneholder også hennes libretto til Olavsoratoriet 2014 og oversikt over hvor verket er blitt fremført i Norge og Frankrike. Samt mange fotografier.

PRESSE- KLIPP

«Med Kong Olavs død, mirakellegendene knyttet til hans levninger og den påfølgende helgenkåringen ble også Nidaros eget erkebispesete og et av kirkens viktigste pilegrimsmål i middelalderens Europa. På denne måten blir Norges tilslutning til Den katolske kirke manifestert som en direkte følge av kongens død i slaget ved Stiklestad. Som den eneste kulturelle, og i lange perioder politiske, fellesorganisasjonen i middelalderens Europa knytter dermed Den katolske kirken Norge - som nasjon - til den felles-europeiske kulturarven på varig basis.»

ARILD PEDERSEN I ADRESSAVISEN

«Olavs dåp i Frankrike er avgjørende for å forstå Olavs kristningsprosjekt. Rikssamlingen gikk parallelt med kristningen, og var del av en storslagen, ekspanderende og transformerende plan. Kirka ble forløper til vårt statssystem og våre lover. Det er historieløst å tenke at riket kunne samles uten bruk av makt i middelalderen. Det handlet om opprettelsen av en ny makt som "ikke var av denne verden".»

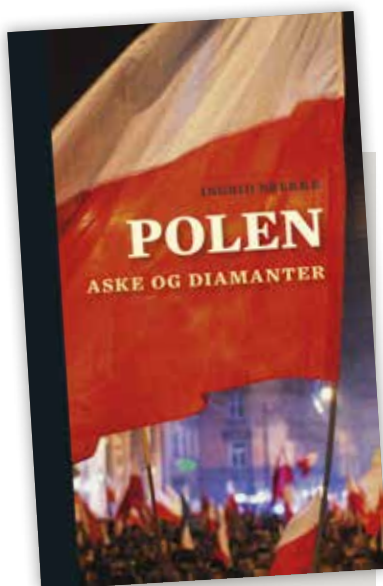
HEIDI THORP STAKSET I ADRESSEAVISEN

«Mystikken er ålmenn, den er ikkje avgrensa til nokon religion eller konfesjon. Den er det som er sams for alle religionar, kan ein kanskje seia. Men det er klart at den katolske messa - ja, det har vorte sagt, og vert vel sagt i romanen, at den er mystikk i praksis, og eg skjønar den utsegna. Dette i motsetnad til den protestantiske, der den rasjonelle utlegginga og ikkje mysteriet i trua er det sentrale.»

JON FOSSE I INTERVJU OM SITT NYE ROMANVERK SEPTOLOGIEN, I DAG OG TID

«Dronning Kristina ble katolikk og abdiserte i 1654. Siden den gang har hun vært en ikke-figur i Sverige, men desto større på kontinentet. Her kan vi snakke om en noplatforming som har vart i fem hundre år; vi blåser i henne fordi hun hadde feil tro og forlot tronen.»

AFTONBLADETS KULTURREDAKTØR
ÅSA LINDERBORG I KLASSEKAMPEN

INGRID BREKKE
POLEN. ASKE OG DIAMANTER
 HUMANIST FORLAG, 2019
 324 SIDER

«Hun vet godt hvilke aspekter det er nødvendig å belyse for en norsk leser. Først, Polens fortid som et tolerant, multikulturelt land. Dernest, de viktigste milepælene som har ført til situasjonen i dag. Det nåværende politiske landskapet forklarer Brekke på en klar og pedagogisk måte.»

Utmerket bok om Polen

OMTALT AV **EWA SIARKIEWICZ-BIVAND**

Boken *Polen. Aske og diamanter* er et fascinerende verk som, med forfatterens egne ord, kan «bidra til økt kunnskap om landet Norges største innvandrerguppe kommer fra», et land som spiller en viktig rolle i dagens Europa.

Boken er et forsøk på å forstå den nåværende politiske agendaen i Polen. Etter en kort tidslinje følger ti kapitler som belyser betydningsfulle problemstillinger og pågående debatter. Brekke er klar over at «landets historie er så komplisert og full av maktskifter og grenseforflytninger at den får TV-serien *Game of Thrones* til å fremstå som en rettlinjet og lettfattelig liten snutt». Derfor trenger man en veileder og denne oppgaven klarer Brekke på en utmerket måte.

GODT FORKLART

Hun vet godt hvilke aspekter det er nødvendig å belyse for en norsk leser. Først, Polens fortid som et tolerant, multikulturelt land, hvor én sosial gruppe, *szlachta*, var usedvanlig privilegert. Dernest, de viktigste milepælene som har ført til situasjonen i dag, med en nokså etnisk og religiøs homogen befolkning. Det nåværende politiske landskapet forklarer Brekke på en klar og pedagogisk måte.

Samtidig varsler hun at sammenligninger med det norske partispekteret er en fallgrube, siden den største konflikten i Polen går mellom to partier på høyresiden (Lov og rettferdighet, PiS, og Borgerplattformen), mens venstresiden er svak, splittet og per i dag uten særlig betydning.

TVILLINGBRØDRENE KACZYŃSKI

Første kapittel begynner med en presentasjon av tvillingbrødrene Kaczyński som begge spiller en viktig rolle i polsk politikk. Jarosław, som PiS partileder, og Lech, som døde i den skjebnesvangre flykatastrofen ved Smolensk i 2011, men som fortsatt er tilstede gjennom brorens agenda.

Partileder Kaczyński er vanskelig å kategorisere: en jernhard politisk spiller og samtidig en gammeldags mann uten familie, som hverken har egen bankkonto eller bruker twitter. Det er vanskelig å vurdere i hvilken grad hans retorikk om

patriotisme og moral er troverdig, og i hvilken grad det bare er et politisk maktspill. Forfatteren er klar over dette, og hun strever med å forstå hvordan en tragisk flyulykke kan brukes og misbrukes. Den dagen monumentet til Lech Kaczyński og ofrene fra flykatastrofen avdekkes, noterer hun: «plutselig tar jeg falskheten innover meg, det overveldende horrible i å bruke en nasjonal tragedie til ren maktkamp, det store apparatet som er i sving for å opprettholde fasaden om sorgen, og spillet rundt å gjøre en ulykke til et attentat mot nasjonen Polen».

POLAKKER OG JØDER

Et annet tema som får stor plass i boken, er forholdet mellom polakker og jøder. Fra den gamle adelsrepublikken, hvor Polen var «*paradisus iudaeorum*» – «et paradys for jøder», til den andre verdenskrig, og frem til i dag.

Brekke understreker at dette forholdet er sammensatt, at bildet ikke er så ensidig som det ofte presenteres i Vesten. Men hun påpeker at den nåværende politikken, hvor man prøver å fremstille polakker bare som helter, skader mer enn den hjelper Polens rykte i utlandet. Samtidig forstår hun at Polens historiske traumer gjør at fortellingen om nasjonens martyrium får mange tilhengere.

DAGENS POLITIKK

Den andre halvparten av boken fokuserer på dagens politikk, etter at PiS kom til makten i 2015. Dette dreier seg om tema som den omstridte justisreformen, som setter maktfordelingsprinsippet i fare, polariseringen i media, hvor språkbruken, også i de statsfinansierte mediene, er provoserende og kritikkverdige, og forholdet til EU.

I kapitlet «Den polsk-polske krig» analyserer forfatteren bakgrunnen for de pågående konflikter som splitter gamle venner og familier.

Vi får en forklaring på hvorfor den sosiale «500+» barnetrygden er den viktigste årsaken til at PiS seirer, nemlig fordi den liberale Borgerplattformen blir for fjern fra vanlige folks bekymringer om familieliv og

PROTEST: «Svart mandag» – polske kvinner protesterer mot forslaget om å forby abort.

MARKERING: Minnesmerke over flykatastrofen ved Smolensk. Hendelsen har blitt omtalt som den største tragedien i polsk historie etter andre verdenskrig.

HØYREPOPULISTER TAR TIL GATENE: Den andre halvparten av boken fokuserer på dagens politikk, etter at PiS kom til makten i 2015.

SJEBNESVANGERT: 96 omkom i flykatastrofen ved Smolensk i 2011, blant dem den polske presidenten Lech Kaczyński og landets hærstef, sentralbanksjef og flere andre polske politikere.

helsevesen, til fordel for internasjonal politikk og demokratiske prinsipper. Brekke påpeker at «makrotall og helikopteroverblikk ikke sier så mye om hvordan folk faktisk har det, og enda mindre om hvordan folk opplever livene sine».

Journalisten Brekke samtaler med politikere og debattanter fra begge sider i det polariserte politiske landskapet, slik at leseren får et nyansert bilde og får innsyn i resonnementet til for eksempel kulturminister Gliński, som forklarer at: «den forrige regjeringen ikke representerte det spesifikt polske i utlandet, men underla seg utlandets syn på Polens spesielle historie». Dermed omskrives historien, utstillinger endres, gamle helter svartmales og nye monumenter reises.

KIRKENS ROLLE

Man kan ikke skrive en bok om Polen uten å nevne Den katolske kirkes rolle. Brekke undrer seg over fader Rydzyks mektige mediakonsern og hans «grå eminense»-rolle i politikken. Hun undrer

seg også over den institusjonelle kirkens vaklende stilling som forsvarer av moralske verdier.

Hun forsøker å belyse de vanskelige sakene fra flere sider og snakker både med den radikale dominikaneren fader Wiśniewski, med representanten for den konservative, USA inspirerte pro-life organisasjonen Ordo Iuris, og med en representant fra den yngre garde av feminister på venstresiden, Barbara Nowacka, om debatten om abortloven. Her savner jeg en samtale med en «vanlig katolikk», som er mot abort, men tilhenger av det nåværende «kompromissloven». Det ville vært interessant også for den norske debatten.

Brekke sier følgende: «Den nye generasjonen liberale opposisjonspolitikere representerer ikke bare friske tanker, men de har en annen stil. De profilerer seg som optimister med en jobb å gjøre, mest opptatt av å peke mot håp og forandring».

VANLIGE FOLK

Den sterkeste siden ved boken er nettopp

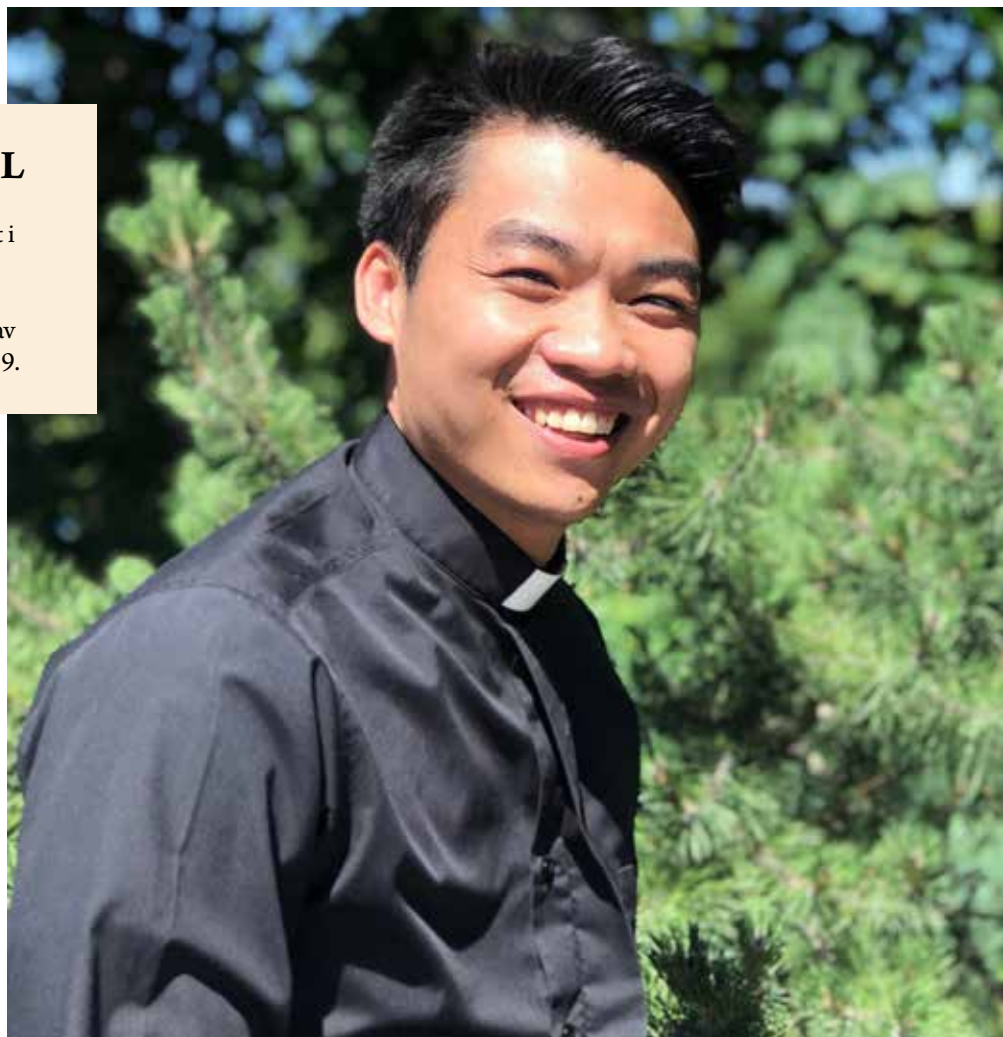
de personlige samtalerne med vanlige mennesker. Med Dżemil Gembicki, en tatar fra Kruszyniany, hvor de polske muslimer har bodd i flere hundreår. Med sønnen til Maria Makowska, som ble trakassert både i kommunisttiden og etter kommunismens fall. Og med kvinnen fra Łódź, som kom til Warszawa for å feire nasjonaldagen sammen med høyrepopulistene, men som samtidig er tilhenger av EU. Forholdet til EU og internasjonal politikk tar for øvrig stor plass i kapitlet «Europa».

Det siste kapitlet «Polonia», om Polen som både innvandrers- og utvandrerland, avsluttes med en scene fra Powązki, en nasjonal nekropolis, på allehelgensdag. Her møtes de levende og de døde, lysene tennes, forfedre hedres. Tittelen «Polen. Aske og diamanter» refererer til Wajdas filmatisering av en roman med samme tittel og videre til et 1800-talls dikt som stiller spørsmålet: «Hva kommer etter oss? Aske eller diamanter? «I det myke mørket stråler tusen diamanter» skriver Brekke. En meget polsk avslutning.

AKTUELL PROFIL

HVEM: P. Peter Hai Nguyen prest i Oslo katolske bispedømme.

AKTUELL: Ble ordinert til prest av biskop Bernt I. Eidsvig 22. juni 2019.

– Kan du beskrive din vei til prestekallet?

– Jeg trådte inn på min kallsvei i Vietnam. Jeg var ferdig på videregående skole i 2007, så begynte jeg på det vi kaller Minor Seminary i Nha Trang. Der leste jeg i i fire år. I 2011 studerte jeg på Major Seminary og i 2012 reiste jeg til Norge. I 2012 – 15 studerte jeg ved Universitetet i Oslo, Menighetsfakultetet. Deretter var jeg i The Venerable English College, Roma, og studerte ved Det pavelige universitetet San Tommaso d'Aquino («Angelicum»).

– Det var den akademiske ruten, men hvorfor bestemte du deg for å gå nettopp denne veien?

– Jo, jeg var 15 år gammel, aktiv som ministrant og med i en egen ungdomsgruppe som hadde kallsinformasjon som tema. Jeg var sterk i troen og syntes det virket spennende å arbeide som prest. Men jeg var jo 15 år, og tenkte ikke så mye på kallet utover at jeg hadde veldig lyst til å bli prest.

– Hva tenker du om ditt kall nå, da?

– Jeg vil si at det har tre sider. For det første: Gud har lagt ut en vei for meg – og det er Kirken, som prest. Kallet er en gave som Gud har skjendet meg. Han ønsker at jeg skal bli prest. For det annet: Jeg ønsker å bli prest, slik at jeg kan stå Gud nær, og for det tredje: Gud kaller meg både til å lide sammen med verdens folk og trøste dem. Jeg kan lytte til folk, be for og sammen med dem. Det finner jeg meningsfylt og godt.

– Hva gleder du deg mest til i prestegjeringen?

– Jeg gleder meg mest til å bli 'en annen Jesus' – in persona Christi, slik som i eukaristien når jeg løfter brødet og kalken og sier 'dette er min kropp'. Jesus selv er prest,

jeg følger i hans fotspor og skal gjøre alt for å tjene folk, slik som han tjente dem.

– Er det noe du engster deg for?

– Jeg engster meg litt for kulturforståelse, eller misforståelse! Jeg er fra Vietnam, mens Den katolske kirke består av så mange troende fra mange kulturer. Her i Norge må jeg ikke bare forstå og beherske norsk kultur, men forholde meg til troende fra 180 land og prester fra 17. Det er på den ene siden utfordrende, men på den annen side: Vi lærer mye av hverandre.

– Du kommer fra Vietnam og har lest til prest i Roma som norsk student. Kan du fortelle litt om din barndom og oppvekst?

– Jeg var mye sammen med familien min. Jeg gikk i kirken hver dag sammen med dem. Min mor, far og bestemor har påvirket meg mye, for de lærte meg hvordan jeg ber og hvordan jeg oppfører meg. I tillegg til familie og kirke drev jeg mye med sport, særlig fotball. I Roma spilte vi hver tirsdag, så ballsport har jeg fortsatt med. Jeg har en bror og en søster, så vi er fem – og seks med bestemor. Hun tok meg med til kirken hver morgen kl. 4. Det gav meg en mening: Om morgenen trenger vi først og fremst Gud, så kan vi møte dagen.

– Hvordan var det å komme til Norge?

– Jeg landet på Gardermoen 22. juli

PETER HAI NGUYEN

- Født 15. desember 1989 i Ninh Thuận
- Oppvokst i familie på fem pluss bestemor
- Student ved Eystein preste-seminar fra høsten 2012
- Seminarist ved The Venerable English College i Roma fra 2015–2017
- Diakonviet i Roma av erkebiskop Bernard Longley i 2018
- Presteviet i St. Olav domkirke, Oslo, av biskop Bernt I. Eidsvig 22. juni 2019

2012. Det var kjempebra, for det var jo sommer! P. Bharath tok over som rektor dengang, så velkomsten var hyggelig. Å bo i Norge var helt anderledes – annet språk, en annen kultur, men det var Guds nåde. Jeg gikk som Abraham – jeg bare gikk, for jeg stolte på Gud.

– *Hva gjør du på fritiden?*

– Jeg jogger, fisker – og synes at all form for sport er gøy. Jeg liker meg i fjellet, i skogen – ute i Guds frie natur, rett og slett. Jeg har kontakt med prester i nabolaget, vi kan lage mat, spise eller be sammen. Det er hyggelig.

– *Har du et favorittbibelvers?*

– «Lær meg å gjøre din vilje, for du er min Gud!» (Sal 143,10).

– *Hvilken helgen står deg nærmest?*

– Den hellige Johannes Maria Vianney, som var fransk prest. •

NUKS NYE GENERALSEKRETÆR

► God sjelesorg er nøkkelen til å løse mange problemer, lyder rådet fra Norges Unge Katolikkers (NUK) nye generalsekretær til menighetsråd og prester, og Stephen Richard Trotter presiserer: – De eldre må gi plass og de unge må få lov til å få utfolde seg. Stephen R. Trotter har nettopp disputert til doktorgraden i sosiologi ved Universitetet i Glasgow. Han er NUKs nye generalsekretær etter Henrik Emil Greve, som har sluttet for å flytte hjem til Stavanger. Stephen har vært frivillig i NUK fra han var 18 år gammel, og medlem siden 1994. Trotters NUK-bakgrunn er lang og rik på erfaring: Han begynte i lokallaget i St. Olav menighet og engasjerte seg samtidig i St. Hallvard-laget. Han har ledet turer, leirer og vært med på å arrangere NUKs lederkurs.

Utnevnelser

UTNEVNELSER TROMSØ STIFT

- P. **Marcin Tomasz Pater** O.Cist. avsluttet sin tjeneste i Tromsø stift 31. august 2019 og har flyttet til Polen.
- P. **Christian Wojcik** O.Cist. avslutter sin tjeneste i Tromsø stift 31. oktober 2019 og flytter til Polen.
- P. **Erhard Alfons Osmantzik** MSF er – med virkning fra 1. oktober 2019 – utnevnt til sogneadministratør i Den hellige families menighet, Storfjord.
- P. **Marcin Roland Szymańczuk** forflyttes – med virkning fra 1. oktober 2019 – fra Hammerfest til Alta.

UTNEVNELSER I OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

- P. **Josef Ottersen** ble med virkning fra 1. september 2019 løst stillingen som kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger, og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Olav menighet i Oslo (50% stilling) og skoleprest ved Sta. Sunniva skole i Oslo (50% stilling).
- P. **Andreas Rupprecht** SM ble med virkning fra 1. september 2019 løst fra stillingen som skoleprest ved Sta. Sunniva skole i Oslo og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Hallvard menighet i Oslo, med særskilt ansvar for sjelesorg på Holmlia og Nesodden (50 % stilling). Han fortsetter i stillingen som landsungdomsprest for Norges Unge Katolikkere (50 % stilling).
- P. **Amando Bergantino Alfaro** ble med virkning fra 1. september 2019 utnevnt til sjelesørger for filippinere i St. Franciskus Xavier menighet i Arendal og St. Ansgar menighet i Kristiansand. Han fortsetter i stillingen som kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger og sjelesørger for filippinere i St. Svithun menighet i Stavanger, St. Joseph menighet i Haugesund, St. Maria menighet i Askim, St. Mikael menighet i Moss, St. Laurentius menighet i Drammen, St. Birgitta menighet i Fredrikstad.
- P. **José Johan Dumandan** ble med virkning fra 1. september 2019 utnevnt til sjelesørger for filippinere i Vår Frue menighet i Porsgrunn, Hamar, Larvik og Sandefjord. Han fortsetter i stillingen som kapellan i St. Olav menighet i Oslo, og med ansvar for filippinsk sjelesorg i Oslo, St. Magnus menighet i Lillestrøm, St. Teresia menighet i Hønefoss og St. Gudmund menighet i Jessheim.
- P. **Cruf Climaco** ble med virkning fra 1. juni 2019 løst fra stillingen som kapellan i Vår Frue menighet i Porsgrunn og sjelesørger for filippinere i Vår Frue menighet i Porsgrunn, St. Fransiskus Xavier menighet i Arendal, St. Ansgar menighet i Kristiansand. Han er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Paul menighet i Bergen, med ansvar for filippinsk sjelesorg.
- P. **Wojciech Knutelski** flyttet tilbake til Polen den 26. august 2019.
- Dom **Grzegorz Rafal Orkisz** Can.Reg. har vendt tilbake til Norge etter å ha avlagt de første løfter hos Augustinerkorherrene i Stift Klosterneuburg. Den 1. august 2019 utnevnte biskop Bernt I. Eidsvig dom Grzegorz til kapellan i St. Paul menighet i Bergen.

Fra Wien til FN

► Den 1. juli 2019 ble mgr. **Fredrik Hansen** forflyttet til Den hellige stols permanente misjon ved FNs hovedkvarter i New York. Den hellige stols misjon til FN ledes av erkebiskop Bernardito Auza. Mgr. Hansen (40) ble presteviet for Oslo katolske bispedømme i 2007. Han er doktor i kirkerett (2013), og har tjenestegjort ved det apostoliske nuntiat i Honduras (2013 – 2015) og ved Den hellige stols permanente misjon til de internasjonale organisasjoner i Wien (2015 – 2019). I 2018 ble han utnevnt til nuntiaturssekretær 1. klasse.

Ny prest til Oslo katolske bispedømme

► – Det viktigste jeg gjør som prest, er å tjene Gud og de troende, sier pater **Cornelius Onwuekwe**, som opprinnelig kommer fra Nigeria. Han har siden 2011 tjent som prest i Italia. Fra 1. september er han prest og sjelsørger for italiensk- og engelsktalende katolikker, samt afrikanske katolikker i Oslo-området.

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

SEPTEMBER

14. SEPTEMBER: Ferming i St. Torfinn menighet, Hamar

15. SEPTEMBER: Messe i Aksershus slottskirke, innsettelse av feltprester

30. SEPTEMBER - 3. OKTOBER: Prestemøte, Mariaholm

OKTOBER

12.-18. OKTOBER: Roma

26.-27. OKTOBER: Pastoralrådsmøte, Mariaholm

NOVEMBER

2.-3. NOVEMBER: Bonifatiuswerks 170-års jubileum, Mainz

8. NOVEMBER: Presteråd, Oslo katolske bispedømme. Norges Unge Katolikkers landsstyremøte

23.-24. NOVEMBER: Visitas i Mariakirken menighet, Lillehammer

DESEMBER

5. DESEMBER: Katolsk-luthersk samtalegruppe

9. DESEMBER: Høytiden for Jomfru Marias uplettede unnfangelse. Pontifikalmesse i St. Olav domkirke, Oslo

Åjour pr. 25. juli

Biskop Berislav Grgićs kalender

OKTOBER

6. OKTOBER: Messe i Karmel

13. OKTOBER: Messe i Vår Frue kirke

19. - 20. OKTOBER: Ferie i Kroatia

10. NOVEMBER: Messe i Karmel

17. NOVEMBER: Messe i Vår Frue kirke

DESEMBER

8. DESEMBER: Messe i Karmel

NOVEMBER

1. - 3. NOVEMBER: Mainz (Tyskland): Bonifatiusverk 170 år

Åjour pr. 12. august

Annonse

Boka om Olavsjubileet-2014

er å få på alle nettbokhandler.

Skriv inn på google:
HAUSTFERD I EUROPA

Den kan bestilles i alle bokhandler. Pris: kr 340

Henrik Wergeland og St Olav menighet

Wergeland kom tidlig i kontakt med de første katolske geistlige som kom til Christiania for å etablere menighet her. Han uttrykte ved flere anledninger glede over nivået på katolske prekener her til lands. Det sies til og med at han hjalp til med norsken i flere av dem, og han var ghostwriter for to Olavsbønner som ble til i 1843 og som fremdeles er i bruk i Den katolske kirke i Norge.

Han ble venn med den kongelige huskapellan og senere biskop Laurentius J. Studach (prinsesse og senere dronning Josefine var katolikk, og hadde ham med på sine norgesbesøk), men den stedlige sognepresten for Sct Olavs menighet i hovedstaden, pastor Gotfried Ignatius Montz, ble en kanskje like kjær venn av den norske nasjonaldikteren. Wergeland lot også Montz tilkalle til sitt dødsleie. Montz forfattet en kort biografi om Wergeland. Montz er spesielt nevnt i Wergelands testamente som en av de personer han ønsker skal delta i hans gravfølge.

Fra Wikipedias artikkel om Wergeland og religionene

Pavens bønneintensjoner

SEPTEMBER: UNIVERSELT

At politikere, vitenskapsmenn og økonomer må samarbeide om å beskytte verdens hav og sjøer.

OKTOBER: UNIVERSELT

At en ånd preget av dialog, vilje til å møtes og forsoning trer frem i det nære Østen, hvor ulike religiøse fellesskap deler livet med hverandre.

NOVEMBER:
EVANGELISERING

At Den Hellige Ånd må blåse en ny «misjonsvår» inn i Kirken.

St Olavs første redaktør var protestant

«To år etter sin overtagelse av Norges Apostoliske Prefektur – dvs i 1889 – opprettet mgr. Fallize St Olavs Trykkeri med eget forlag, og begynte utgivelsen av ukebladet «St. Olaf». Bladet skulde erstatte det danske «Ugeblad for katolske Kristne» som inntil da var det eneste offisielle organ for den katolske kirke i Skandinavia. Det var meningen at den kjente konvertitt, cand. filos. Waldemar Dons skulde bli vårt ukeblads første redaktør, men da han nettopp var opptatt av vitenskapelige arbeider som sto i forbindelse med hans forventede utnevning til professor i filosofi ved vårt universitet, ble det foreløpig en protestant, konservator Mathiesen på Eidsvold, som fikk redaktørstillingen. Mgr Fallize fikk så til låns en dansk konvertitt, pastor Edwald Ortved, som i noen år redigerte «St Olav» med stor dyktighet. Etter ham fulgte geistlige redaktører slag i slag – dessverre også menn som ikke hadde de fornødne journalistiske anlegg og ofte enda ikke var tilstrekkelig fortrolige med det norske språk. Uheldig var det også at bladet i mange år, ved siden av oppbyggelige, apologetiske og underholdende artikler, brakte en ukjent «Politisk oversikt» som polemisererte mot alle politiske anskuelser som ikke harmonerte med overhyrdens»

K. Kjelstrup i *Norvegia Catholica*.
Moderkirkens gjenreisning i Norge, Oslo 1942

Sr. Agnes

Vår kjære sr. Agnes er død så altfor tidlig, hun ble bare 49 år. Født i Angeles City på Filippinene, 21. november 1969. Død på Katarinahjemmet i Oslo, 18. juni 2019.

Sr. Agnes inntrådte hos dominikanerinnene i kongregasjonen Dominican Sisters of our Lady of Remedies, Pampanga, Filippinene. En kongregasjon som fra 2007 har hatt ansvaret for kommuniteten i Bodø. Der avla hun første løfter i 1998 og evige løfter i 2005.

Etter endt barnehagelærerutdannelse spesialiserte hun seg i montessoripedagogikk i USA. Etter at hun kom til Katarinahjemmet, tok hun også en mastergrad i Den gode hyrde-katekese.

Hun kom til Oslo og Katarinahjemmet i 2008 for å lære norsk og forberede seg på å ta del i de filippinske dominikanerinnenes misjon i Bodø. Men hun skulle av ulike grunner forbli på Katarinahjemmet. I 2012 søkte hun om å bli overført til vår kongregasjon, en overflytting som ble endelig da hun i januar 2018 stadfestet sine løfter hos oss.

Katekese og skole har vært hovedoppgaver i sr. Agnes klosterliv. Det skulle det også bli hos oss. Oppgavene manglet ikke. På Katarinahjemmet fikk hun ansvaret for studenthjemmet, samtidig som hun var montessoripedagog i barnehage og kateket i Den gode hyrde katekese for barn fra tre til seks år. Høsten 2017 ble hun også utnevnt til novisemester. Hun hadde det som skulle til – et lyttende menneske, med en dyp og rotfestet tro, i tillegg til utdanning i åndelig veiledning.

Sr. Agnes hadde et stille og sterkt nærvær i vårt fellesskap; hun var en klok og

oppmerksom medsøster. I et intervju med henne på vårt nettsted, sier hun at hun følte seg «sett og møtt» i kommuniteten. Sr. Agnes var selv en som så det enkelte menneske og hadde stor omsorg for dem som kom i hennes vei. Hun var den vi søkte råd hos i vanskelige saker. Få – om noen – viktige avgjørelser ble tatt uten at sr. Agnes røst var blitt hørt.

Høsten 2017 ble hun rammet av aggressiv kreft. Hun visste hva utfallet kunne bli. Hennes yngre søster døde av samme krefttype bare et par år tidligere. Men hun – og vi – ga ikke opp håpet om helbredelse. Vi tryglet og ba, men gradvis ble det klart at kreften ikke var til å stoppe. I det nevnte intervju sier hun dette om sykdommen, som rammet henne: «Jeg prøver å ta lidelsen imot som en gave og en lærdom. Lidelsen og døden er som korset. Korset var plantet i jorden, men strakk seg inn i Himmelen. Som korset er ikke døden det siste. Jordelivet er ikke slutten. Vi har det evige liv! Og nå forbereder jeg meg for det evige liv.»

Sr. Agnes var klar for å forlate oss da tiden var inne. Hun skal nå se Gud ansikt til ansikt. Vi sitter igjen med sorgen, men også med stor takknemlighet for den tiden vi fikk sammen. Hennes virke blant oss her nede har opphørt, men hennes kall fortsetter i evig lovprisning.

Guds fred, kjære sr. Agnes, og takk for alt du var for og med oss.

Søstrene på Katarinahjemmet

En bønn for vår jord

Allmektige Gud, du er nærværende i hele universet
og i de minste av dine skapninger.
Du omfavner med din mildhet alt som eksisterer.
Utgyt over oss din kjærlighets kraft,
så vi kan beskytte livet og skjønnheten.
Fyll oss med fred, så vi kan leve
som brødre og søstre uten å skade noen.
O, Gud for de fattige,
hjelp oss å redde de forlatte og glemte på denne jord,
så dyrebare i dine øyne.
Skjenk oss helbredelse i våre liv,
slik at vi kan så skjønnhet, ikke forurensning og ødelggelse.
Berør hjertene
til dem som bare ser etter profitt
på bekostning av de fattige og jorden.
Lær oss å oppdage hver tings verdi,
å bli fylt med ærefrykt og ettertanke,
å erkjenne at vi er dypt forenet
med alle skapninger
mens vi er på vei mot ditt uendelige lys.
Vi takker deg for at du er med oss hver dag.
Vi ber deg, gi oss mot i vår kamp
for rettferdighet, kjærlighet og fred.

Jorge Mario Bergoglio (født 1936) er bedre kjent som pave Frans, den første i paverekken med det navnet. Han er argentiner med italienske røtter, jesuitt, og en som overrasket verden med sin enkle væremåte og sin sosiale innstilling. Han er kanskje ikke en dikter, slik som en av hans forgjengere, pave Johannes Paul I var det, men de to bønnene som han avslutter sin encyklika *Laudato Si'* med, har en poetisk kvalitet som gjør at vi ikke nøler med å gjengi den første av dem her, som et sluttord til ettertanke, og som en bønn. Oversettelsen er ved søster Anne Bente Hadland O.P.

**GRATIS
MAGASIN
TIL DEG!**

**Få St. Olav kirkeblad
hjem i postkassen!**

Bestill på en av følgende måter:

- **Send en SMS til nr. 969 43 490 med kodeord STOLAV etterfulgt av navn og adresse**
- **Send en E-post med navn og adresse til abonnement@katolsk.no**
- **Ring 23 21 94 21**